

Väestötietojärjestelmän yhteiskumppanitoiminnan tietopalvelun käytännösäännöt

1.1.2022

Dokumentinhallinta

Omistaja	Sabine Westin
Laatinut	Kristiina Heikkilä, Annika Korpela, Jouni Kuisma
Tarkastanut	Sabine Westin
Hyväksynyt	Joonas Kankaanrinne

Version hallinta

Versionro	Mitä tehty	Pvm/henkilö

Väestötietojärjestelmän yhteiskumppanitoiminnan tietopalvelun käytännäsäännöt

Digi- ja väestötietovirasto vahvistaa väestötietojärjestelmän tietopalvelun käytännäsäännöt tietosuojalainsäädännön soveltamiseksi ja hyvän tietojenkäsittelytavan edistämiseksi.

Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 4 §:n mukaan väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjiä ovat Digi- ja väestötietovirasto sekä Ahvenanmaan valtionvirasto. Digi- ja väestötietovirasto vastaa väestötietojärjestelmän yleisestä toimivuudesta ja tietotekniikasta, tietohallinnosta sekä rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä.

Näiden käytännäsääntöjen tavoitteena on parantaa kansalaisten yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa, yhtenäistää tietojen luovutuksen käytäntöjä, parantaa tietopalvelun laatua sekä ylläpitää ja edistää rekisteröityjen ja tiedon käyttäjien luottamusta väestötietojärjestelmää ja sen tietopalveluja kohtaan. Tavoitteena on myös tukea avoimuuden ja julkisuuden toteutumista väestötietojärjestelmän tietojen hyväksikäytössä.

Tällä päätöksellä kumotaan 26.10.2020 voimaan tulleet väestöjärjestelmän tietopalvelun käytännäsäännöt (Dnro DVV/1971/2020). Tämä päätös on voimassa toistaiseksi, ja käytännäsääntöjen periaatteita voidaan noudattaa 1.1.2022 lukien.

Joonas Kankaanrinne

Johtaja

Sabine Westin

Asiantuntija

Sisällys

1 Johdanto	8
1.1 Väestötietojärjestelmä – yhteiskunnan merkittävä perusrekisteri	8
1.2 Väestötietojärjestelmän tietojen käyttö yksityisellä sektorilla	9
1.3 Määritelmät.....	9
2 Väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksen käytännäsäännöt	12
2.1 Tietopalvelun käytännäsääntöjen tavoite ja tarkoitus	12
2.2 Tietopalvelun käytännäsääntöjen soveltamisala	12
2.3 Käytännäsäännöt tietosuojakysymysten täsmentäjänä.....	12
2.4 Digi- ja väestötietoviraston muut käytännäsäännöt ja muiden tahojen antamat käytännäsäännöt.....	13
3 Digi- ja väestötietoviraston tietopalveluun sovellettavaa lainsäädäntöä	14
3.1 Suomen perustuslaki	14
3.2 Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus.....	15
3.2.1 Tietosuoja-asetuksen tarkoitus.....	16
3.2.2 Tietosuojan periaatteita	16
3.2.3 Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys	17
3.2.4 Käyttötarkoitussidonnaisuus.....	17
3.2.5 Tietojen minimointi	18
3.2.6 Täsmällisyys	19
3.2.7 Säilytyksen rajoittaminen	19
3.2.8 Eheys ja luottamuksellisuus	19
3.2.9 Osoitusvelvollisuus.....	20
3.2.10 Sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuoja	21
3.2.11 Rekisteröidyn oikeudet.....	21
3.3 Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta	23
3.4 Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta	23
3.5 Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista	24
3.5.1 Yleiset edellytykset tietojen luovuttamiselle (28 §).....	24
3.5.2 Tietojen luovuttaminen tietyille tahoille (29–32 §).....	25
3.5.3 Muita säännöksiä	25
3.5.4 Valtuutussäännös joidenkin rakennustietojen julkiseen käyttöön.....	26
3.6 Erityislainsäädäntö	26
3.7 Digi- ja väestötietoviraston ja Ahvenanmaan valtionviraston välinen toimivaltajako	26

4 Yksityisen sektorin tietopalvelun yhteistyökumppanit	27
5 Tietojen luovutuksen hakeminen ja tietolupa	28
5.1 Tietolupahakemus	28
5.2 Hakemusmenettely	29
5.3 Tietojen luovutus päätös eli tietolupa	30
5.3.1 Yleistä	30
5.3.2 Kertalupa, määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva lupa	30
5.3.3 Tilausmenettely	30
5.4 Hylätyt hakemukset ja kielteiset päätökset	31
5.5 Tietojen toimitusten hinnoittelu	31
5.6 Tietojen edelleen luovuttaminen	32
5.6.1 Yleistä	32
5.6.2 Käyttötarkoitussidonnaisuuden merkitys	32
5.6.3 Edelleen luovutuksen kontrolli lupamenettelyssä	33
5.6.4 Pääsääntöisesti sallittua luovuttamista	33
5.6.5 Tietojen luovuttaminen ulkomaille	33
6 Tietojenluovutuskiellot	35
6.1 Yleistä	35
6.2 Asiakasrekisterin päivityskiello	36
6.3 Kiellot suoramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta, henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten	36
7 Yksityisen sektorin tietopalvelut	37
7.1 Yleistä	37
7.2 Poiminnat	37
7.2.1 Määritelmä	37
7.2.2 Sallitut poimintaperusteet	38
7.2.3 Poiminta rakennusrekisterin perustamiseksi	42
7.2.4 Poiminnat mielipide- ja markkinatutkimuksia varten	43
7.2.5 Yleisiä huomioita poimittavista osoitteista	43
7.2.6 Poiminnoissa huomioitavat kiellot	44
7.2.7 Tietojen luovuttaminen uskontokuntien jäsenrekistereihin	44
7.3 Poimitun tiedon tallennus	45
7.3.1 Poimitun aineiston uudelleenkäyttö ja kopio	45
Poimitun aineiston kopio	45

7.3.2 Poimitun aineiston talletus myöhempää käyttöä varten tai tarjontahistoriatiedoston perustaminen	45
7.4 Kohdentava poiminta	46
7.4.1 Määritelmä	46
7.4.2 Kohdentavan poiminnan yleisehdot.....	46
7.4.3 Kohdentavan poiminnan erityisehdot mobiili- ja sähköpostimarkkinoinnissa	47
7.4.4 Kohdentavien poimintojen hakemusmenettelystä ja tietoluvasta	47
7.4.5 Kohdentavan poiminnan käytännön toteutus.....	48
7.4.6 Kohdentavassa poiminnassa huomioitavat kiellot	48
7.5 Päällekkäisyyksien poisto ja rekisterien vertailu.....	48
7.5.1 Määritelmä	48
7.5.2 Käytännön toteutus	48
7.5.3 Robinson-kiellon tehneet.....	49
7.6 Rekisteripäivitykset.....	49
7.6.1 Määritelmä	49
7.6.2 Päivitettävät rekisterit	49
7.6.3 Kertapäivityspalvelu	50
7.6.4 Postitettavan aineiston päivitys	51
7.6.5 Jatkuva päivityspalvelu	51
7.6.5.1 Hyväntekeväisyysjärjestöjen rekistereiden päivitykset.....	53
7.6.5.2 Rakennus- ja kiinteistötietoja sisältävän rekisterin jatkuva päivitys.....	53
7.6.6 Edunvalvontatiedot.....	54
7.6.7 Päivityksissä huomioitavat kiellot	54
7.7 Tietojen toimittaminen, tulostus, postitus ja käyttö	55
7.7.1 Yleistä	55
7.7.2 Poimittujen ja/tai kohdennettujen tietojen käyttöaika ja käyttörajoitus	55
7.7.3 Poimittujen tietojen ryhmittely tulostusta ja postitusta varten	55
7.7.4 Tulostus-/postitusyrityksiltä edellytettävä sitoumus.....	56
7.7.5 Aineiston toimittaminen	56
7.7.6 Tietojen toimittaminen ja tulostaminen postitettavaan aineistoon ulkomailta.....	57
7.7.7 Seurantalistat	58
7.7.8 Tulostuksen ja postituksen erityisehtoja	58
7.7.9 Osoitelähdemerkinnät	58
7.8 Tietojen luovutuksia tietyille tahoille koskevia erityissäännöksiä	60
7.8.1 Tietojen luovuttaminen rahoitus-, vakuutus- ja niitä vastaavaan toimintaan.....	60

7.8.2 Tietojen luovuttaminen luottotietotoimintaan ja perintätoimintaan.....	60
7.8.3 Tietojen luovuttaminen sähköalan yritykselle.....	61
8 Väestötietojärjestelmän tietojen käyttöä koskevat erityisrajoitukset ja -ehdot.....	62
8.1 Yleistä	62
8.2 Tietosuoja-asetuksen mukaiset erityiset henkilötietoryhmät.....	62
8.2.1 Erityisten henkilötietojen käsittelykielto.....	62
8.2.2 Poikkeukset erityisten henkilötietojen käsittelykiellosta	64
8.3 VTVPL 36–43 §:n nojalla erityisten luovutusrajoitusten alaiset tiedot.....	64
8.4 Erityisasemassa olevien väestötietojärjestelmän henkilötietojen käsittely tietopalvelussa....	65
8.4.1 Kansalaisuus, syntymäpaikka ja äidinkieli	65
8.4.2 Uskonnollista yhdyskuntaa koskevat tiedot	65
8.4.3 Tieto laitoksessa olosta.....	66
8.4.4 Edunvalvontatiedot ja edunvalvontavaltuus.....	66
8.4.5 Henkilötunnus	66
8.4.6 Rakennus- ja huoneistotietojen käytön rajoitukset.....	67
9 Tietoturvallisuus	67
10 Väestötietojärjestelmän tietojen käytön valvonta ja väärinkäytösten seuraamukset	68
10.1 Lainmukaisen käsittelyn vaatimukset.....	68
10.2 Salassa pidettäviä tietoja koskeva vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto	68
10.3 Valvontakeinot.....	69
10.3.1 Digi- ja väestötietoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus.....	69
10.4 Hallinnolliset seuraamukset	69

Väestötietojärjestelmän yhteiskumppanitoiminnan tietopalvelun käytännäsäännöt

1 Johdanto

1.1 Väestötietojärjestelmä – yhteiskunnan merkittävä perusrekisteri

Digi- ja väestötietovirasto ja Ahvenanmaan valtionvirasto ylläpitävät yhdessä erittäin laajasti käytettyä perusrekisteriä, väestötietojärjestelmää (VTJ).

Väestötietojärjestelmä sisältää ajantasaiset tiedot henkilöistä, rakennuksista, huoneistoista ja kiinteistöistä sekä aluejaoista. Sitä ylläpidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä sen jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

Väestötietojärjestelmään tallennetut tiedot henkilöistä ovat erittäin kattavia ja hyvin luotettavia. Väestötietojärjestelmän henkilötietoihin liittyy ns. julkinen luotettavuus, jolla tarkoitetaan sitä, että tietoa pidetään lähtökohtaisesti luotettavana, ellei toisin osoiteta. Tietoja voidaan käyttää esim. kansalaista koskevan päätöksenteon pohjana.

Väestötietojärjestelmään rekisteröidään myös rakennukset niissä olevine huoneistoinen. Rakennus- ja huoneistotietojen osalta kattavuuden ja virheettömyyden vaatimus ei vastaavasti toteudu. Toisaalta tämä ei toistaiseksi ole ollut lainsäädännön ja sen käytännön toimeenpanon tavoitteenakaan.

Väestötietojärjestelmässä on henkilö- ja rakennustietojen lisäksi tietoja myös kiinteistöistä, mutta kiinteistötietojen osalta järjestelmä ei ole perusrekisteri. Kiinteistötietojen osalta perusrekisteri on Maanmittauslaitoksen ylläpitämä kiinteistötietojärjestelmä (KTJ).

Väestötietojärjestelmä on aikanaan perustettu ensisijaisesti julkisen sektorin tietotarpeiden palvelemista varten. Julkinen sektori onkin erittäin merkittävä taho väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitäjänä ja käyttäjänä. Väestötietojärjestelmään kerättäviä tietoja on kuitenkin katsottu voitavan käyttää koko yhteiskunnan hyväksi – myös yritysten ja muiden yksityisten tahojen tarpeisiin. Yksityisen sektorin tietopalvelun merkitys väestötietojärjestelmän rahoituksessa on nykyisellään muodostunut varsin merkittäväksi, erityisesti julkisen sektorin vakiomuotoisten tietopalvelutuotteiden muututtua maksuttomiksi vuonna 2013.

Väestötietojärjestelmän sisältämien tietojen hyödyntäminen muussakin kuin julkisessa hallinnossa lisää järjestelmän monikäyttöisyyttä. Se lisää myös tietojen oikeellisuutta, koska tiedoissa olevat puutteet ja virheellisyudet tulevat todennäköisemmin esiin niitä laajasti käytettäessä. Toisaalta laajamittainen tietojen luovuttaminen on jonkinasteinen riskitekijä kansalaisten yksityisyyden ja muiden oikeudellisesti suojattujen etujen näkökulmasta. Tietojen luovutuksessa ja käytössä onkin kiinnitettävä erityistä huomiota yksityisyyden suojaan ja henkilötietojen suojaan.

1.2 Väestötietojärjestelmän tietojen käyttö yksityisellä sektorilla

Yksityisen sektorin toimijat hyödyntävät väestötietojärjestelmän tietoja laajasti toiminnassaan. Väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta on mahdollista luoda uusia liiketoimintamalleja, tai väestötietojärjestelmän tiedot voivat tukea jo olemassa olevaa liiketoimintaa helpottamalla esimerkiksi asiakasrajapinnassa toimimista ja tiedonkeruuta. Lisäksi lukuisat toimijat hyödyntävät henkilö- ja rakennustietoja toimintansa tukena. Digi- ja väestötietoviraston monipuolinen tuotetarjonta mahdollistaa hyvin erilaisten ja erikokoisten toimijoiden asiakassuhteen Digi- ja väestötietovirastoon.

Yritysten ja yhteisöjen sekä yksityissektorin henkilöasiakkaiden kannalta on helppoa, että esim. väestötietojärjestelmään tehty osoitteen- tai nimenmuutos voidaan toimittaa automaattisesti ilman, että henkilön on itse käytettävä tähän aikaansa. Rekisteröidyillä on kuitenkin aina mahdollisuus kieltää tietojensa päivittäminen tekemällä asiakasrekisterin päivityskielto väestötietojärjestelmään.

Yhteiskunnan toimivuuden kannalta on tärkeää, että ajantasainen tieto liikkuu nopeasti, joustavasti ja turvallisesti eri toimijoiden välillä. Myös tietoturva ja henkilötietojen suojasta huolehditaan tehokkaasti, kun tietoja luovutetaan keskistetysti ja kontrollidusti viranomaisen hallinnoimasta väestötietojärjestelmästä.

Yksityisen ja julkisen sektorin välinen raja on yhä vaikeammin hahmotettavissa. Julkisyhteisöjen yhtiöittäessä toimintojaan ja tehostaessa palveluntuottamisen mallejaan ilmestyy markkinoille yhä enemmän yritysmuotoisia ja yrityksen tapaan markkinoilla toimivia julkista hallintotehtävää hoitavia yksiköitä. Uudet toimijat sijoittuvat joko yksityisen tai julkisen sektorin asiakkaiksi. Yksityisen sektorin tietopalvelut ovat saaneet yhä enemmän tehtäviä yhteiskunnan tehokkaan ja tasapuolisen toimivuuden ylläpitämiseksi, kun tietojen luovutuksen tavoitteena on yhä useammin yksilön oikeuksien tehokas toteutuminen.

1.3 Määritelmät

Näissä käytännäsäännöissä on pyritty käyttämään vakiintuneita ja yhtenäisiä väestötietohallintoon ja väestötietojärjestelmän tietopalveluun liittyviä käsitteitä ja sanoja. Kaikki käytetyt käsitteet ja sanat eivät välttämättä ole yleiskielen perusteella yksiselitteisesti ymmärrettävissä, joten niitä on tässä pyritty lyhyesti selittämään.

Asiakkaalla (jäljempänä myös hakija, luvansaaja) tarkoitetaan Digi- ja väestötietoviraston tietopalvelun asiakasta eli julkishallinnon organisaatiota taikka yksityisoikeudellista yritystä tai muuta yhteisöä, joka hakee tietolupaa tai jolle on myönnetty tietolupa tietojen luovutukseen väestötietojärjestelmästä.

Hakemuksella tarkoitetaan kirjallista pyyntöä, joka koskee tietojen luovuttamista väestötietojärjestelmästä. Tietojen luovutusta koskeva asia saatetaan pääsääntöisesti vireille hakemuksella.

Hinnastolla tarkoitetaan Digi- ja väestötietoviraston vahvistamaa kulloinkin voimassa olevaa, yksityisen sektorin tietopalvelujen liiketaloudellisten tuotteiden hinnastoa.

Jatkuvalla rekisterin päivityspalvelulla tarkoitetaan muutostietojen ja mahdollisten täydennysten toimittamista säännöllisesti tietyin väliajoin luovutuksensaajan rekisteriin.

Julkishallinnon tietopalvelulla tarkoitetaan viranomaisille ja muille julkishallinnon organisaatioille kuten oppilaitoksille suunnattua väestötietojärjestelmän tietopalvelua. Osakeyhtiömuotoisia oppilaitoksia palvellaan kuitenkin pääosin yksityissektorin tietopalvelussa. Julkisoikeudellisia organisaatioita palvellaan yksityissektorin tietopalvelussa siinä tapauksessa, että julkishallinnon organisaatio näin pyytää tai silloin kuin tämä hakee väestötietojärjestelmän tietojen luovutusta muuhun tarkoitukseen kuin kyseiselle organisaatiolle kuuluvan julkisoikeudellisen tehtävän hoitamiseen.

Kattoluvalla tarkoitetaan tietylle toimialalle, tietyyn toimintaan tai käyttötarkoitukseen myönnettyä tietolupaa. Kattoluvan saajat voivat saada tietopalvelua toimittamalla Digi- ja väestötietovirastolle kattoluvan mukaisen tilauksen.

Kertaluonteisella rekisterin päivityksellä tarkoitetaan palvelua, jossa luvansaajalle tehdään yksittäinen tietojen toimitus, joka koskee toimijan hallinnoiman rekisterin henkilöitä tai rakennuksia.

Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (661/2009) (lyhenne VTVPL) on väestötietojärjestelmän tietosisältöä, tietojen ylläpitoa ja luovutusta sekä tietojen käsittelyn seuranta- ja valvontaa koskeva erityislaki. Laissa säädetään lisäksi Digi- ja väestötietoviraston tarjoamista sähköisen asiainnin palveluista.

Maksuasetuksella tarkoitetaan kulloinkin voimassa olevaa valtiovarainministeriön asetusta, jossa säädetään Digi- ja väestötietoviraston suoritteiden maksullisuudesta, maksuperusteista sekä julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista.

Massamuotoisella tietopalvelulla tarkoitetaan luovutustapaa, jossa luovutetaan joukko henkilöitä, rakennuksia tai kiinteistöjä koskevia tietoja luvansaajalle tai luvansaajan puolesta toimivalle taholle kuten tulostus-, postitus- ja/tai sähköposti-/telemarkkinointiyritykselle. Massamuotoisen tietopalvelun vastakohta on yksittäisen tiedon luovutus.

Otanta on poiminnan tyyppi, jossa valikoidaan satunnaisesti tai tasaväliotannalla tietty osajoukko kaikista poimintaehdot täyttävistä henkilöistä.

Poiminnalla tarkoitetaan palvelua, jossa väestötietojärjestelmästä poimitaan tietoja tiettyjen määriteltyjen kriteerien perusteella. Poiminnalla tarkoitetaan luovutusta, jossa luovutuksen kohteena ovat kaikki määritellyt kriteerit täyttävät henkilöt.

Tietoluvalla tarkoitetaan pääsääntöisesti Digi- ja väestötietoviraston tekemää hallintopäätöstä tietojen luovuttamisesta väestötietojärjestelmästä. Tämä hallintopäätös, jota kutsutaan tietoluvaksi, tehdään tietojen luovuttamista koskevan hakemuksen eli asian vireillepanon perusteella.

Tietopalvelulla tarkoitetaan toimintaa, jossa luovutetaan tietoja julkishallinnon ja yksityissektorin toimijoille väestötietojärjestelmästä eri tavoilla ja eri tarkoituksiin.

Tietopalvelutuotteella tarkoitetaan Digi- ja väestötietoviraston määrittelemää tiedon-toimitustapaa tai tiettyyn tarkoitukseen määriteltyä tietojoukkoa, jonka Digi- ja väestötietovirasto tai sen yhteistyökumppani valmistaa tietoluvan nojalla luvansaaajalle tai tämän lukuun toimivalle luovutettavaksi.

Toimituksella tarkoitetaan tietoluvan nojalla asiakkaalle tai muulle taholle, kuten tulostus-/postitusyritykselle, Digi- ja väestötietoviraston tai sen yhteistyökumppanin toimittamaa tietojen luovutusta väestötietojärjestelmästä.

Tilauksella tarkoitetaan julkishallinnon asiakkaan tai yksityissektorin yhteistyökumppanin asiakkaan puolesta tekemää yksittäistä tietojen luovutusta koskevaa tilausta, jonka mukainen toimitus edellyttää Digi- ja väestötietoviraston myöntämää tietolupaa.

Tulostus-/postitus-/sähköposti-/telemarkkinointiyrityksellä tarkoitetaan tahoaa, jolle asiakkaan tietoluvan tai tilausvahvistuksen mukaiset väestötietojärjestelmän nimi- ja osoitetiedot toimitetaan ja joka huolehtii tietojen tulostuksesta ja/tai painatuksesta lähetettävään materiaaliin ja postituksesta vastaanottajille kirjeitse tai sähköisesti taikka markkinatutkimuksen toteuttamisesta puhelimitse.

Väestötietohallinnolla tarkoitetaan väestötietojärjestelmän ylläpitämistä kokonaisuudessaan. Väestötietohallinnon tehtäviä hoitavat Digi- ja väestötietovirasto sekä Ahvenanmaan valtionvirasto väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) mukaisesti.

Väestötietohallinnon viranomainen on yleistermi, jolla tarkoitetaan väestötietohallinnon rekisterinpitäjinä toimivia Digi- ja väestötietovirastoa sekä Ahvenanmaan valtionvirastoa.

Väestötietojärjestelmä (VTJ) on valtakunnallinen sähköisessä muodossa oleva rekisteri, jossa on perustiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista. Järjestelmässä on tietoa myös rakennuksista, rakennushankkeista, huoneistoista ja kiinteistöistä. Väestötietojärjestelmää ylläpitää Digi- ja väestötietovirasto.

Yhteistyökumppanilla tarkoitetaan Digi- ja väestötietoviraston yksityissektorin tietopalvelun yhteistyökumppaneita. Yksityissektorin tietopalvelun toteuttamiseksi Digi- ja väestötietovirasto on ulkoistanut osan palvelutuotantoon liittyvistä tehtävistään. Tällaista ulkoista tietopalvelutoimittajaa kutsutaan Digi- ja väestötietovirastossa vakiintuneesti yhteistyökumppaniksi. Yhteistyökumppanien toteuttamista tietopalveluista on sovittu yhteistyösopimuksin Digi- ja väestötietoviraston ja tietopalvelutoimittajan välillä.

Yhteistyösopimuksella tarkoitetaan Digi- ja väestötietoviraston ja yksityissektorin tietopalvelun yhteistyökumppanien välisiä sopimuksia väestötietojärjestelmän yksityissektorin tietopalvelun yhteistyöstä liitteineen.

Yksityissektorin tietopalvelulla tarkoitetaan yrityksille ja muille yksityisoikeudellisille organisaatioille tarjottavaa väestötietojärjestelmän tietopalvelua. Myös julkishallinnon organisaatioita palvellaan yksityissektorin tietopalvelussa siinä tapauksessa, että

organisaatio hakee väestötietojärjestelmän tietojen luovutusta muuhun tarkoitukseen kuin kyseiselle organisaatiolle kuuluvan julkisoikeudellisen tehtävän hoitamiseen.

2 Väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksen käytännäsäännöt

2.1 Tietopalvelun käytännäsääntöjen tavoite ja tarkoitus

Nämä käytännäsäännöt ovat Digi- ja väestötietoviraston vahvistama ohjeellinen näkemys väestötietojärjestelmän tietojen hyvistä tietojenluovutuskäytännöistä.

Tavoitteena on, että näiden sääntöjen ja periaatteiden avulla voitaisiin entisestään parantaa kansalaisten perusoikeuksiin kuuluvia yksityisyyden suojaa ja henkilötietojen suojaa, yhtenäistää luovutuskäytäntöjä väestötietohallinnossa, parantaa tietopalvelun laatua sekä ylläpitää rekisteröityjen ja tiedon käyttäjien luottamusta väestötietojärjestelmää ja sen tietopalveluja kohtaan.

Väestötietojärjestelmän tietopalvelun käytännäsääntöjen tarkoituksena on täydentää ja täsmentää tietojen luovutusta koskevien säännösten soveltamista ja tulkintaa sekä ohjata, selkeyttää ja yhtenäistää tietojenluovutuksen käytäntöjä. Käytännäsääntöjen tavoitteena on olla apuna tietopalvelua hoitavien henkilöiden työssä.

2.2 Tietopalvelun käytännäsääntöjen soveltamisala

Näitä käytännäsääntöjä sovelletaan luovutettaessa väestötietojärjestelmän tietoja käytettäväksi yksityisoikeudellisten yhteisöjen yksityisoikeudellisiin tai liiketaloudellisiin tarpeisiin sekä mahdolliseen erityislainsäädäntöön perustuvaan toimintaan.

Eri yhteisöjen tietojensaantia koskevia erityislainsäännöksiä ei käsitellä näissä käytännäsäännöissä, vaan väestötietohallinnon viranomaisen on otettava ne tapauskohtaisesti huomioon tietoja luovutettaessa.

2.3 Käytännäsäännöt tietosuojakysymysten täsmentäjänä

Näiden käytännäsääntöjen yhtenä keskeisenä tavoitteena on selventää ja täydentää tietosuojakysymyksiä, jotka liittyvät käytännön tietojenluovutustilanteisiin. Käytännäsäännöissä ei kattavasti käsitellä kaikkia tietosuojasäännöksiä, vaan keskitytään niihin yleis- ja erityissäännöksiin, joilla on erityistä merkitystä luovutettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä julkishallinnolle ja yksityissektorille.

Tietosuojalla eli henkilötietojen suojalla tarkoitetaan rekisteröidylle henkilötietojen käsittelyssä kuuluvien oikeuksien kuten yksityisyyden ja oikeussuojan turvaamista sekä hyvän tietojenkäsittelytavan noudattamista. Henkilötietojen suojalla ja väestötietojärjestelmän tietojen luovuttamisella on liittymä myös valtion turvallisuuden varmistamiseen tietojen käsittelyssä sekä yhteiskunnan avoimuuden edistämiseen. Henkilötietojen suojan perustana ovat Suomea velvoittavat kansainväliset perus- ja ihmisoikeudet sekä Suomen perustuslain (731/1999) 10 §:n yksityiselämän suojaa turvaava säännös.

Henkilötietojen suoja ja siihen liittyvät säännökset on aina otettava huomioon tietoja luovutettaessa. Lähtökohtana on, että tietojen luovuttamiselle väestötietojärjestelmästä pitää olla perusteet lainsäädännössä.

Henkilötietojen suojan yleislakeja ovat EU:n yleinen tietosuojasetus (2016/679, jäljempänä tietosuojasetus) ja sitä täsmentävä kansallinen tietosuojalaki (1050/2018) sekä laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki. Nämä lait tulevat sovellettaviksi myös väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyn yhteydessä. Väestötietojen käsittelyn erityislaki on väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietovirastonvarmennepalveluista annettu laki (661/2009).

Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietovirastonvarmennepalveluista annetun lain ohella väestötietojärjestelmän tietojen käytöstä on säännöksiä eräissä muissakin erityislaeissa. Nämä säädökset koskevat lähinnä tiettyjen viranomaistahojen tai lakisääteisiä tehtäviä hoitavien yhteisöjen oikeuksia saada tietoja väestötietojärjestelmästä. Luovutettaessa tietoja tällaisten säädösten nojalla on kuitenkin noudatettava myös tietosuoja koskevia väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain, tietosuojasetuksen ja tietosuojalain säännöksiä.

Digi- ja väestötietovirasto noudattaa EU:n yleistä tietosuojasetusta kansallisella tasolla suoraan sovellettavana sääntelynä ja huomioi kaikissa tietojenluovutuskäytännöissään myös muun sellaisen Euroopan unionin sääntelyn, jolla pyritään turvaamaan henkilötietojen suoja, yksityisyyden suoja sekä tietojärjestelmien tietoturvallinen hyödyntäminen ja saavutettavuus.

Tietosuojasetuksen 68 artiklan nojalla perustettu Euroopan tietosuojaneuvosto varmistaa, että asetusta sovelletaan yhdenmukaisesti, ja se antaa suuntaviivoja, suosituksia ja parhaita käytänteitä menettelyistä erilaisissa asetuksen soveltamistilanteissa. Myös tietosuojaneuvoston edeltäjä EU:n tietosuojatyöryhmä Working Party 29 on antanut lausuntoja tietosuojasetuksen ja muun EU:n tietosuojalainsäädännön soveltamisesta.

Tietosuojakysymyksissä merkittävää ohjausvaikutusta on tietosuojavaltuutetun antamalla ohjeilla ja muilla julkaisuilla sekä ratkaisuille ja lausunnoille. Nämä asiakirjat ovat suurelta osin saatavilla tietosuojavaltuutetun toimiston internetsivuilta: www.tietosuojafi.fi.

2.4 Digi- ja väestötietoviraston muut käytännäsäännöt ja muiden tahojen antamat käytännäsäännöt

Digi- ja väestötietoviraston vahvistamia muita käytännäsääntöjä ovat tällä hetkellä:

- Väestötietojärjestelmän turvakiellon käytännäsäännöt
- Väestötietojärjestelmän osoitepalvelun käytännäsäännöt
- Väestötietojärjestelmän tietopalveluiden käytännäsäännöt

Turvakiellon käytännäsäännöt on otettava huomioon julkishallinnon tietopalvelussa. (Yksityissektorille ei luovuteta turvakiellon alaisia tietoja). Näissä käytännäsäännöissä

turvakiellosta esitetyn on tarkoitus olla yhteneväistä turvakiellon käytännesääntöjen kanssa.

Monet tietopalvelussa noudatettavat periaatteet ovat yhteneväisiä sekä yksityiselle että julkiselle sektorille tietoja luovutettaessa.

Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry on laatinut käytännesäännöt (Kuluttajien henkilötietojen käsittely ja tietosuoja markkinoinnissa) suoramarkkinointia harjoittaville yrityksille. Käytännesääntöjä sovelletaan markkinoitaessa tavaroita ja palveluja kuluttajille, ja niiden tarkoituksena on edistää hyvää henkilötietojen käsittelytapaa suoramarkkinointialalla ja siten lisätä asiakkaiden luottamusta markkinointiin. Käytännesäännöt ovat Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:n jäsenyrityksiä sitovat. Koska useat väestötietojärjestelmän yksityissektorin tietopalvelun asiakkaat ovat Suomen Asiakkuusmarkkinointiliiton jäseniä, nämä käytännesäännöt pyritään ottamaan soveltuvin osin huomioon sekä väestötietohallinnon viranomaisen että tietojen luovutuksen saajan toiminnassa. Suomen Asiakkuusmarkkinointiliiton käytännesäännöt sekä muuta jäsenyrityksille tarkoitettua ohjeistusta on saatavilla liiton internetsivuilta: <http://www.asml.fi>.

3 Digi- ja väestötietoviraston tietopalveluun sovellettavaa lainsäädäntöä

3.1 Suomen perustuslaki

Suomen perustuslain perusoikeussäännöksissä on useita kohtia, jotka on otettava huomioon luovutettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä. Perusoikeussäännökset kohdistuvat suoraan viranomaisiin julkisen vallan käyttäjinä.

Perustuslain 22 §:ssä säädetään julkiselle vallalle velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lakeja sovellettaessa viranomaisen on noudatettava perusoikeusmyönteistä lakien tulkintaa. Rekisterihallinnon viranomaisen on otettava perusoikeudet huomioon ja aktiivisesti edistettävä toiminnassaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Näihin käytännesääntöihin kirjattujen soveltamisohjeiden on tarkoitus toteuttaa omalta osaltaan perusoikeusmyönteistä tulkintaa.

Keskeisimpiä huomioon otettavia perusoikeussäännöksiä väestötietojärjestelmän tietoja luovutettaessa on yksityiselämän suoja koskeva perustuslain 10 §. Myös perustuslain sananvapautta ja julkisuutta koskeva 12 § ohjaa omalla painoarvolla tietojen luovutukseen liittyviä päätöksiä, vaikka väestötietojärjestelmän tiedot eivät ole lähtökohtaisesti julkisia. Tietojen luovutuksesta päätettäessä on punnittava eri perusoikeuksien painoarvoa ja toisaalta tehtävä ratkaisuja, jotka toteuttavat mahdollisimman hyvin eri perusoikeuksia.

Väestötietojärjestelmä on yksi yhteiskunnan perusrekistereistä, ja sen tietojen on tarkoitus olla hyödynnettävissä yhteiskunnan toiminnoissa niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Kuitenkin väestötietojärjestelmään sisältyy henkilöiden yksityiselämän suojan piiriin kuuluvia henkilötietoja, jolloin tietojen käsittelyssä on otettava aina huomioon yksityiselämän ja henkilötietojen suoja koskevat lain säännökset. Henkilötietojen suojan sääntelyä sovelletaan lisäksi niihinkin henkilötietoihin, joiden ei voida katsoa kuuluvan yksityiselämän piiriin.

Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Yleisellä tasolla henkilötietojen suojasta on säädetty tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa ja yksityiskohtaisemmin väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa. Koska kyse on julkishallinnon rekisteristä, siihen sovelletaan myös lakia valtion viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Väestötietojärjestelmän tiedot eivät kuitenkaan suurimmaksi osaksi ole julkisia.

Väestötietohallinnon tietopalvelut ovat hallintotoimintaa, jota sääntelevät hallintoa koskevat säännökset. Perusoikeustasolla on näin ollen otettava huomioon myös oikeusturvaa ja hyvää hallintoa koskeva perustuslain 21 §.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä viranomaisessa. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, oikeus saada perusteltu päätös ja oikeus hakea muutosta samoin kuin muut hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Lainkohdalla viitataan esimerkiksi hallintolakiin (434/2003), jonka tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa.

Väestötietojärjestelmän tietojen luovutusta koskevat tietoluvat ovat hallintopäätöksiä, joiden tekemisessä ja käsittelyssä on otettava huomioon hallintolain ja muiden hallintoasioiden säätelevien lakien mukaiset perustuslakiin pohjautuvat hyvän hallinnon takeet.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Vaikka perusoikeutena yhdenvertaisuus on luonnollisen henkilön oikeus, yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus ovat myös yleisiä hallinnon oikeusperiaatteita, joita tulee noudattaa kenen tahansa asioidessa viranomaisten kanssa. Hallintolain 6 §:n mukaisesti väestötietojärjestelmän tietoja luovutettaessa kaikkia osapuolia on kohdeltava tasapuolisesti ja puolueettomasti.

3.2 Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus

EU:n yleisellä tietosuoja-asetuksella on kaksi päätavoitetta. Ensinnäkin asetuksen mukaisesti henkilötietojen käsittelyssä on turvattava yksilöiden perusoikeudet ja vapaudet, erityisesti heidän oikeutensa henkilötietojen suojaan. Toisaalta asetuksella on tavoitteena edistää henkilötietojen vapaata liikkuvuutta Euroopan unionin sisällä.

Tietosuoja-asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta eli asetuksen soveltaminen ei edellytä sen määräysten toimeenpanoa kansallisella lainsäädännöllä. Tietosuoja-asetuksessa on kuitenkin myönnetty jäsenvaltioiden lainsäätäjille jonkin verran kansallista liikkumavaraa, joka mahdollistaa tietosuoja-asetusta täydentävän tai täsmentävän kansallisen lainsäädännön antamisen ja osittain jopa velvoittaa kansallisiin lainsäädäntötoimiin. Liikkumavaran käyttöä Suomessa sääntelee yleislakina tietosuojalaki, ja lisäksi voimassa on huomattava määrä henkilötietojen käsittelyä täsmentävää erityislainsäädäntöä.

EU-oikeuden etusijaperiaatteen mukaisesti tietosuoja-asetus syrjäyttää sen kanssa ristiriidassa olevan kansallisen säännöksen riippumatta tämän asemasta

kansallisessa säädöshierarkiassa. Henkilötietojen käsittelyä koskevan kansallisen erityislainsäädännön on siis oltava yhdenmukaista tietosuoja-asetuksen kanssa, ja myös VTVPL:a sovellettaessa on huomioitava tietosuoja-asetuksen tavoitteet ja periaatteet.

3.2.1 Tietosuoja-asetuksen tarkoitus

Tietosuoja-asetuksen tarkoituksena on vahvistaa säännöt luonnollisten henkilöiden suojelulle henkilötietojen käsittelyssä sekä säännöt, jotka koskevat henkilötietojen vapaata liikkuvuutta. Tietosuoja-asetuksella suojellaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan. Toisaalta asetuksen mukaan henkilötietojen vapaata liikkuvuutta unionin sisällä ei saa rajoittaa eikä kieltää syistä, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden suojeluun henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuoja-asetuksen tarkoituksena on siis viime kädessä tukea Euroopan unionin taloudellista integraatiota ja luonnollisten henkilöiden hyvinvointia.

Luonnollisten henkilöiden suojelu henkilötietojen käsittelyssä on turvattu perusoikeutena Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdassa. Henkilötietojen liikkuvuus Euroopan unionissa on huomattavasti lisääntynyt, ja teknologian nopea kehitys ja globalisaatio ovat tuoneet henkilötietojen suojalle uusia haasteita. Tietosuoja-asetuksen taustalla onkin ajatus siitä, että yhdenmukainen ja korkeatasoinen luonnollisten henkilöiden suojelu edellyttää henkilötietojen suojasta säätämistä keskitetysti EU-asetuksella. Samoin sisämarkkinoiden moitteeton toiminta edellyttää, että jäsenvaltioiden tietosuojalainsäädännön eroavaisuudet eivät muodostu esteeksi henkilötietojen vapaalle liikkuvuudelle.

3.2.2 Tietosuojan periaatteita

Tietosuoja-asetuksen 5 artikla sisältää henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet eli tietosuojaperiaatteet, joita tulee soveltaa yleisesti kaikessa henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuoja-asetuksessa on lisäksi muita periaatteita kuten osoitusvelvollisuus, oletusarvoinen ja sisäänrakennettu tietosuoja sekä rekisteröidyn oikeudet, joiden vaikutus läpäisee koko käsittelyprosessin. Kaikki tietosuoja-asetukseen sisältyvät periaatteet koskevat väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjien lisäksi luvansaajaa ja Digi- ja väestötietoviraston yhteistyökumppaneita, jotka toimeksisaajina käsittelevät väestötietojärjestelmän tietoja. Periaatteiden tarkoituksena on lisätä luottamusta rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä sekä edesauttaa rekisteröidyn mahdollisuuksia vaikuttaa omien tietojensa käsittelyyn.

Tietosuoja-asetuksen mukaisia yleisiä periaatteita ovat:

- lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys
- käyttötarkoitussidonnaisuus
- tietojen minimointi
- täsmällisyys
- säilytyksen rajoittaminen
- eheys ja luottamuksellisuus
- oletusarvoinen ja sisäänrakennettu tietosuoja
- osoitusvelvollisuus

Tietosuoja-asetuksen mukaiset rekisteröidyn oikeudet ovat:

- oikeus saada informaatiota
- oikeus saada tieto henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta
- oikeus saada pääsy tietoihin
- oikeus saada tiedot oikaistua
- oikeus käsittelyn rajoittamiseen
- oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen
- oikeus vastustaa käsittelyä, automaattista päätöksentekoa ja profilointia

Periaatteita on tarkemmin käyty läpi seuraavissa kappaleissa.

3.2.3 Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohdassa mainitut lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys tarkoittavat sitä, että henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan kaikenlaisia henkilötietoihin kohdistuvia toimintoja kuten keräämistä, tallentamista, järjestämistä, säilyttämistä, muokkaamista, hakua, kyselyä, käyttöä, luovuttamista, yhdistämistä, poistamista tai tuhoamista. Käsittelyn kohteena olevilla henkilöillä tulisi olla näkyvyys siihen, miten heitä koskevia henkilötietoja kerätään ja käsitellään. Käsittelyyn liittyvien tietojen ja viestinnän on oltava helposti saatavilla ja ymmärrettävissä. Luonnollisille henkilöille olisi aktiivisesti tiedotettava henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, säännöistä, suojatoimista ja oikeuksista sekä siitä, miten he voivat käyttää käsittelyä koskevia oikeuksiaan.

Lainmukaisuuden, kohtuullisuuden ja läpinäkyvyyden periaatteiden voidaan katsoa velvoittavan yleiseen vastuullisuuteen. Käsittelyä tulisi tarkastella kohteena olevan henkilön näkökulmasta ja harkita, missä määrin käsittelyä voidaan pitää tämän oikeutettujen odotusten mukaisena. Mikäli käsittely ei tästä näkökulmasta ole asiallista, joko käsittelyä tai viestintää pitää muuttaa. Käsittelyn lainmukaisuus on selkeä edellytys noudattaa sekä asetusta että muuta lainsäädäntöä.

3.2.4 Käyttötarkoitussidonnaisuus

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukainen käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate merkitsee sitä, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset on määritettävä ja ilmoitettava henkilötietojen keruun yhteydessä tai muuten käsittelyä aloitettaessa yksiselitteisesti. Ne ohjaavat toimintaa henkilötiedon ja käsittelyn koko elinkaaren ajan. Henkilötietojen käsittelyn tulisi lisäksi olla perusteltua tämän tarkoituksen valossa: henkilötietoja olisi käsiteltävä vain, jos käsittelyn tarkoitusta ei voida kohtuullisesti toteuttaa muilla keinoin.

Tietojen myöhempi käsittely yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten voi olla sallittua, vaikka se ei sisältyisi alun perin määriteltyjen tarkoitusten kanssa.

Väestötietojärjestelmän käyttötarkoitus on määritelty VTVPL:ssa. Lain 5 §:n mukaan väestötietojärjestelmää pidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä sen jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi. Henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton tietojen käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Väestötietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa vain niihin käyttötarkoituksiin, joihin VTVPL:ssa määritellyt käyttötarkoitukset oikeuttavat. Tämä ratkaistaan tapauskohtaisesti tehtäessä päätöstä tietojen luovuttamisesta. Käyttötarkoitus määrittää keskeisesti myös sitä, millä tavoin ja ehdoin sekä mitä palvelumuotoja käyttäen tietoja luovutetaan väestötietojärjestelmästä.

VTVPL 50 §:n mukaan haettaessa tietojen luovutusta väestötietojärjestelmästä on ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat. Käyttötarkoitus, johon tietoja väestötietojärjestelmästä luovutetaan, kirjataan myös varsinaiseen tietolupaun. Mikäli väestötietojärjestelmästä tietoja pyytävä ei voi esittää asiallisesti perusteltua henkilötietojen käyttötarkoitusta, tietoja ei lähtökohtaisesti voida luovuttaa.

Väestötietojärjestelmän tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin siihen, jonka tietoluvan saaja on hakemuksessaan ilmoittanut, ja joka on tietolupaun kirjattu. Jos väestötietojärjestelmän tietoja luovutetaan tai päivitetään luvansaajan rekisteriin, luvansaaja saa käyttää saamiaan tietoja rekisterinsä ennalta määriteltyihin käyttötarkoituksiin, joiden hyväksyttävyyden Digi- ja väestötietovirasto tarkistaa lupamenettelyn yhteydessä. Tällöin luvansaaja voi myös luovuttaa rekisterissään olevat, väestötietojärjestelmästä saadut tiedot edelleen, jos luvansaajalla on tähän lainmukainen peruste. Jos sen sijaan väestötietojärjestelmän tietoja ei luovuteta tai päivitetä luvansaajan rekisteriin vaan muuhun tarkoitukseen, luvansaaja sitoutuu siihen, että tiedot hävitetään tai arkistoidaan viipymättä käytön jälkeen. Jos luvansaaja haluaa käyttää väestötietojärjestelmästä saatuja tietoja muuhun kuin väestötietohallinnon viranomaisen hyväksymään tarkoitukseen, luvansaajan on haettava uutta tietolupaa.

3.2.5 Tietojen minimointi

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen tietojen minimoinnin periaate edellyttää, että henkilötietojen on oltava asianmukaisia, olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa käsittelyn tarkoituksiin (ks. yllä). Tietojen käsittelyn laajuutta tulisi myös aina tarkastella kriittisesti: vuosia sitten päätetty tietosisältö tai yleinen oletama tietojen tarpeellisuudesta ei vielä takaa käsittelyn laillisuutta. Käsiteltävien henkilötietojen määrä on siis minimoitava, eikä henkilötietoja saa kerätä tulevan mahdollisen käyttötarkoituksen perusteella.

Tietojen luovutuksen yleisenä edellytyksenä on VTVPL 28 §:n mukaan se, että väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutettaisiin. Tämä selvitetään tietojenluovutus päätöstä tehtäessä. Tietojen hakijan on syytä tarkoin harkita ja perustella, mitä tietoja todella tarvitsee.

3.2.6 Täsmällisyys

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohta edellyttää henkilötietojen olevan täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Rekisterinpitäjällä on yleinen velvollisuus huolehtia siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä. Käsittelijän tai rekisterinpitäjän on siksi toteutettava kaikki kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Tätä rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioidessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn oikeuksien kannalta.

Rekisterinpitäjä voi hyödyntää väestötietojärjestelmän tietopalvelua, erityisesti asiakasrekisterin päivityspalvelua täsmällisyysvaatimuksen toteuttamisessa.

Digi- ja väestötietovirasto edellyttää luvansaaajalta muun muassa sitä, että väestötietojärjestelmästä luovutettujen tietojen laadun ja oikeellisuuden on säilyttävä myös tietojen luovutuksen jälkeen. Esimerkiksi luvansaaajan on merkittävä väestötietojärjestelmästä luovutettu osoitetieto postilähetyksiinsä siinä muodossa kuin se on luovutettu.

3.2.7 Säilytyksen rajoittaminen

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa, ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Käyttötarkoitussidonnaisuus ja tietojen minimointi edellyttävät erityisesti sitä, että henkilötietojen säilytysaika on mahdollisimman lyhyt. Rekisterinpitäjän olisi asetettava määräajat henkilötietojen poistoa tai niiden tarpeellisuuden määräaikaistarkastelua varten.

3.2.8 Eheys ja luottamuksellisuus

Henkilötietoja on tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan käsiteltävä siten, että varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus ja luottamuksellisuus. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tietojen suojaamista luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämislä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia. Toiminnassa on ehkäistävä luvattonta pääsyä tietoihin ja niiden käsittelyyn käytettyihin laitteisiin. Periaate edellyttää tietoturvallisuudesta huolehtimista ja se tulee asianmukaisesti katettua, kun noudatetaan tietoturvallisuutta koskevia määräyksiä ja käytäntöjä.

Eheyden vaatimus liittyy paitsi tietoihin itsessään myös tietojen hallintaan käytettäviin tietojärjestelmiin. Eheydellä tarkoitetaan tietojen ja tietojärjestelmien aitoutta, väärentämättömyyttä, sisäistä ristiriidattomuutta, kattavuutta, ajantasaisuutta, oikeellisuutta ja käyttökelpoisuutta. Toisaalta eheydellä voidaan viitata siihen, että tietoa tai viestiä ei ole valtuudettomasti muutettu ja että mahdolliset muutokset voidaan jäljittää ja todentaa.

Luottamuksellisuutta voidaan pitää yleisenä tietoturva- ja myös tietosuojaperiaatteena. Kansalaisen on voitava luottaa siihen, että hänen tietojensa käsitellään asianmukaisesti, hänen yksityisyyttään ja oikeuksiaan kunnioittaen. Luottamusta turvaavat ennen kaikkea tietoturvallisuuteen liittyvät ehdot ja toimenpiteet, joita ovat erityisesti:

- tietojen riittävä suojaus
- tietojen luovutukselle asetettavat ehdot
- tiedonsiirron luotettavuus
- tietojen käytön valvonta

Tietoturvallisuudella siis ennen kaikkea varmistetaan luottamuksellisuuden säilyminen ja sitä kautta riittävä tietosuojan taso.

Kuten muutkin tietosuojaperiaatteet, myös eheyden ja luottamuksellisuuden ylläpitämisen vaatimukset kohdistuvat myös luvansaaajaan. Tietopalvelujen luvansaaajalta edellytetään riittävät takeet luovutettavien tietojen suojaamisesta ja tietojen tietoturvallisesta käsittelystä.

VTVPL 44 §:n mukaan rekisterihallinnon viranomaisen on tietyissä tapauksissa vaadittava luvansaaajalta selvitystä siitä, millä tavalla tämä on järjestänyt luovutettavien tietojen hallinnollisen ja fyysisen turvallisuuden sekä henkilöstö-, tietoliikenne-, ohjelmisto-, tietoaineisto-, käyttö- ja laitteistoturvallisuuden. Selvitys on vaadittava, jos tiedot luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla tai luovuttaminen koskee laajaa tietojoukkoa ja mukana on henkilötunnuksia tai muita lain 36–43 §:ssä mainittuja tietoja. Selvitystä ei tarvitse vaatia, jos käyttäjän tietojen käsittelyyn sovelletaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain säännöksiä.

Vastaavasti on vaadittava selvitystä, jos tietojen käytön voidaan muusta perustellusta syystä olettaa loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa. Rekisterihallinnon viranomaisen voi tarvittaessa myös muissa tapauksissa vaatia tällaisen selvityksen.

3.2.9 Osoitusvelvollisuus

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjän on voitava osoittaa, että käsittelytoimet ovat asetuksen mukaisia. Erityisesti rekisterinpitäjällä on osoitusvelvollisuus yleisten periaatteiden toteutumisesta käsittelyssä. On huomattava, että rekisterinpitäjä toimii laittomasti, vaikka asetusta ja käsittelyn yleisiä periaatteita muuten noudatettaisiin, jos rekisterinpitäjä ei kykene osoittamaan käsittelynsä asiallisuutta. Dokumentaatiolla on tässä suhteessa suuri merkitys.

Toisaalta rekisterinpitäjän on kyettävä osoittamaan, että sen toimenpiteet käsittelytoimien laillisuuden varmistamiseksi ovat tehokkaita. Käytännölle vieraat politiikat tai ohjeistukset, joista työntekijät eivät ole tietoisia, eivät auta rekisterinpitäjää täyttämään asetuksen vaatimuksia.

Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että tietosuojaperiaatteita noudatetaan kaikissa henkilötietojen käsittelyvaiheissa. Rekisterinpitäjää koskevan osoitusvelvollisuuden johdosta rekisterinpitäjän on pystyttävä myös osoittamaan, että periaatteita noudatetaan. Rekisterinpitäjän on siis arvioitava, mitä periaatteet käytännössä tarkoittavat ja miten ne toteutuvat omassa toiminnassa. Periaatteiden noudattamisen osoittaminen edellyttää rekisterinpitäjältä mm. henkilötietojen käsittelyn tarkempaa suunnittelua sekä dokumentaatiota.

Osoitusvelvollisuuteen sisältyy myös se, että rekisterinpitäjä pystyy osoittamaan henkilötietojen käsittelyn suunnitelmallisuuden. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä henkilötietojen säännönmukaiset lähteet ja luovutukset on määriteltävä ennen henkilötietojen käsittelemisen aloittamista.

3.2.10 Sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuoja

Tietosuoja-asetuksen 25 artiklassa säädetty oletusarvoisen ja sisäänrakennetun tietosuojan vaatimus tarkoittaa sitä, että tietosuojanäkökulma otetaan huomioon kaikissa rekistereissä, palveluissa, järjestelmissä ja toiminnoissa jo niiden suunnittelu- vaiheessa, ja erilaiset toiminnallisuudet rakennetaan tietosuojanäkökulma edellä.

Vaatus kytkeytyy osoitusvelvollisuuden periaatteeseen, jonka mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on aktiivisesti pystyttävä osoittamaan, että tietosuoja on huomioitu kaikessa toiminnassa niin organisatorisesti kuin teknisestikin ja tietosuoja todella toteutuu käytännössä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tietosuojaperiaatteiden tulee ohjata muun muassa sovelluskehitystä ja tämä on myös dokumentoitava: on pystyttävä osoittamaan, miksi tiettyyn ratkaisuun on päädytty ja miten tietosuoja on otettu huomioon.

On syytä korostaa, että sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaate edellyttää, että tietosuojaan liittyvät tarpeet ja vaatimukset tunnistetaan ja huomioidaan jo ennen varsinaisen käsittelyn aloittamista. Käytännössä tietosuojan tarpeet tulisivat selvittää ja määrittää jo suunnitteluvaiheessa ja täydentävin osin määrittelyvaiheessa.

3.2.11 Rekisteröidyn oikeudet

Tietosuojan toteutumisen ja henkilötietojen käsittelyn luottamuksellisuuden ja avoimuuden kannalta on olennaista, että rekisteröidyllä on oikeus tietää itseään koskevien tietojen käsittelystä ja oikeus vaikuttaa siihen. Tietosuoja-asetus tuo rekisteröidylle jossain määrin entistä laajempia ja tarkemmin säännellyt oikeudet henkilötietojen käsittelyssä. Asetus lähtee riskiperusteisesta ajattelutavasta: henkilötietojen käsittely tulee suunnitella sen mukaisesti, minkälaisen riskin käsittely aiheuttaa henkilötietojen luottamuksellisuudelle ja henkilötietojen suojalle. Prosessit esimerkiksi tietoturvaloukkausten varalta tulee suunnitella etukäteen.

Tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklojen nojalla rekisteröidyllä on oikeus saada tietoa käsittelystä ja omista oikeuksistaan. Informointivelvollisuus koskee paitsi rekisteröidyistä tallennettuja tietoja, myös yleisiä tietoja esimerkiksi käsittelyn perusteesta. Oikeus tulla informoiduksi nivoutuu muihin rekisteröidyn oikeuksiin: oikeat tiedot käsittelystä ovat edellytys sille, että rekisteröity voi toimia aktiivisesti omassa asiassaan.

Väestötietojärjestelmän osalta informointivelvollisuutta täyttävät tietosuoja-asetuksen mukainen rekisteriseloste (13 ja 14 artikla) ja seloste käsittelytoimista (30 artikla) sekä muu Digi- ja väestötietoviraston internetsivujen tietosuoja-informaatio (www.dvv.fi). Lisäksi rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 15 artiklan nojalla oikeus tarkastaa itseään koskevat väestötietojärjestelmään tallennetut tiedot. Tietoja on mahdollista tarkastaa Tarkasta tietosi! -palvelussa tai Suomi.fi-omien tietojen tarkastuksen kautta. Ne tiedot, joita rekisteröity ei saa sähköisten palveluiden kautta, hän saa pyytämällä tietoja Digi- ja väestötietovirastosta.

Rekisteröidyllä on oikeus saada tietää, mitä tietoja hänestä on rekisteriin tallennettu sekä käsitelläkö häntä koskevia tietoja ja jos käsitellään, mitä tietoja. Lokitietoja sisältävät rekisterit eivät automaattisesti ole henkilön tarkastusoikeuden piirissä. Kun rekisteröidyn kysely kohdistuu lokitietoihin, noudatetaan Digi- ja väestötietoviraston erillisiä ohjeistuksia lokiselvitysprosessista.

Rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 16 artiklan nojalla oikeus saada tietonsa oikaistua. Rekisterinpitäjänä Digi- ja väestötietoviraston tulee ilman aiheutonta viivytystä oikaista rekisteröityä koskevat virheelliset, puutteelliset ja epätarkat väestötietojärjestelmän tiedot.

Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla rekisteröity voi vaatia rekisterinpitäjää tietyissä tilanteissa rajoittamaan henkilötietojensa käsittelyä. VTVPL 74 a §:ssä on säädetty, ettei tietosuoja-asetuksen 18 artiklaa sovelleta väestötietojärjestelmään eikä Digi- ja väestötietoviraston varmentajan toimintaan liittyviin järjestelmiin. Perusrekistereissä käsittelyn rajoitusoikeuden mahdollistaminen johtaisi ennalta-arvaamattomiin ja tarkoituksettomasti yleistä ja yksityistä etua haittaaviin tilanteisiin.

Koska väestötietojärjestelmää pidetään lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi, väestötietojärjestelmään ei sovelleta tietosuoja-asetuksen 17 artiklan mukaista oikeutta tietojen poistamiseen, 20 artiklan mukaista oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen eikä 21 artiklan mukaista oikeutta vastustaa tietojensa käsittelyä (esim. profilointia). Rekisteröidyllä on kuitenkin aina oikeus vastustaa tietojensa käsittelyä suoramarkkinointia varten, mukaan lukien profilointia silloin, kun se liittyy suoramarkkinointiin.

Rekisteröity voi kieltää itseensä kohdistuvan suoramarkkinoinnin ja suoramarkkinointia varten tehtävän profiloinnin tekemällä väestötietojärjestelmään suoramarkkinointikiellon. Kiellon tehneet henkilöt otetaan huomioon tilanteissa, joissa väestötietojärjestelmän tietojen luovutus tapahtuu suoramarkkinointia varten. Suoramarkkinointikielto ei kuitenkaan välity luovutettaessa tai päivitetessä tietoja luvansaajan rekisteriin, koska kiello on rekisterikohtainen.

Rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan nojalla oikeus olla joutumatta yksinomaan automaattisen tietojenkäsittelyn perusteella tehdyn päätöksen kohteeksi, josta aiheutuu hänelle oikeudellisia vaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Tästä oikeudesta voidaan poiketa rekisteröidyn suostumuksella, jos päätös on välttämätön sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa varten tai, jos päätös perustuu lakiin. Kun väestötietojärjestelmästä luovutetaan tietoja käytettäväksi automaattisessa päätöksenteossa, Digi- ja väestötietovirasto tarkistaa hakijalta luvan myöntämisen yhteydessä, täytyvätkö edellytykset automaattiselle päätöksenteolle luvansaajan toiminnassa.

Tietosuoja-asetuksen 34 artiklan mukaan rekisterinpitäjän tulee ilmoittaa henkilökohtaisesti rekisteröidylle, mikäli on tapahtunut sellainen henkilötietoihin kohdistunut tietoturvaloukkaus, jonka yhteydessä henkilötietojen luottamuksellisuus on vaarantunut ja loukkaus todennäköisesti aiheuttaa suuren riskin yksilön oikeuksille ja vapauksille, esimerkiksi identiteettivarkauksien, maksuvälinepetosten tai muun rikollisen toiminnan muodossa.

3.3 Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettu laki (tiedonhallintalaki, 906/2019) on yleislaki tiedonhallinnan järjestämisestä julkishallinnon organisaatiossa. Laissa on yleiset määräykset tiedonhallinnan yleisestä ohjauksesta, tietoturvallisuudesta, tietoineistojen muodostamisesta ja sähköisestä luovutustavasta sekä asianhallinnasta. Tiedonhallintalakia sovelletaan myös väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitoon ja tietopalvelutoimintaan.

Tiedonhallintalaki ei vaikuta asiakkaiden oikeuksiin saada tietoja vaan tietojen luovuttamisen tapoihin ja luovutustapoja koskeviin menettelyihin. Tiedot luovuttavan viranomaisen on kuitenkin myös tiedonhallintalain voimaan tultua tehtävä päätös tietojen luovuttamisesta esimerkiksi teknisen rajapinnan toteuttamisen yhteydessä tai ensimmäistä kertaa avattaessa se toiselle viranomaiselle.

Tiedonhallintalailla voi olla eräissä tilanteissa vaikutusta esimerkiksi tietopalvelutuotteen valintaan. Tiedonhallintalain 22–24 §:issä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä, katseluyhteyden avaamisesta viranomaiselle ja tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille.

Tiedonhallintalain 24 §:n mukaan viranomainen voi luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tietoja muulle kuin toiselle viranomaiselle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja. Tiedot luovuttavan viranomaisen on tarvittaessa varmistettava, että tietoja saava toimija noudattaa tietojen käsittelyssä tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia.

Tiedonhallintalain 4 luvussa on annettu kaikille lain soveltamisalaan kuuluville organisaatioille tietoturvaa koskevat vähimmäisvaatimukset, joiden katsotaan täyttävän mm. tietosuoja-asetuksesta seuraavat tietoturvasääntövaatimukset. VTVPL 44 §:n 3 momentissa onkin säädetty, ettei selvitystä väestötietojärjestelmän tietojen käytöstä ja suojauksesta vaadita, jos käyttäjän tietojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintalakia.

3.4 Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki, 621/1999) sääntelee viranomaisten asiakirjojen ja muiden tietoineistojen julkisuutta ja salassapitoa sekä tiedon antamista asiakirjasta ja siihen liittyvää menettelyä. Henkilöllä on julkisuuslain nojalla oikeus saada tietoa viranomaisen toiminnasta. Lain tarkoituksena on toteuttaa henkilön oikeutta valvoa julkista valtaa, osallistua julkisen vallan käyttöön sekä valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Julkisuuslain 1 §:ssä on todettu, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuuslaissa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä. Mikäli muualla lainsäädännössä asiakirjan julkisuudesta säädetään tarkemmin tai toisin, tulee kyseistä erityislainsäädäntöä noudattaa. VTVPL on tällainen erityislaki, jossa säädetään mm. väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksesta ja siihen liittyvistä rajoituksista. Näin ollen julkisuuslakia noudatetaan väestötietojärjestelmän tietopalvelussa toissijaisesti.

Julkisuuslain 5 §:ssä on määritelty, mitä viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan. Asiakirjan käsite kattaa myös yhteen kuuluvista merkeistä muodostuvan tiettyä kohdetta tai asiaa koskevan viestin, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai muiden apuvälineiden avulla. Tämän määritelmän mukaisesti myös väestötietojärjestelmään tallennetut henkilötiedot ovat julkisuuslain tarkoittamia viranomaisen asiakirjoja.

Väestötietojärjestelmän tiedot ovat julkisia siltä osin kuin niitä ei ole katsottava julkisuuslain 24 §:n nojalla salassa pidettäviksi. Väestötietojärjestelmästä luovutettavia tietoja koskevat kuitenkin mm. seuraavat rajoitukset, jotka on todettu VTVPL:ssa:

- Lain 28 §:ssä edellytetään, että väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutetaan. Väestötietohallinnon viranomaisen arvioi tätä päättäessään tietojen luovuttamisesta.
- Lain 50 §:n mukaan väestötietojärjestelmästä tietoja pyytävän on yleensä yksittäin luovutettavia tietoja lukuun ottamatta tehtävä asiasta kirjallinen hakemus. Tiedot luovuttava viranomaisena tekee asiasta kirjallisen päätöksen. Sekä hakemuksessa että päätöksessä luovutuksen hakija tai saaja yksilöidään.

Kun väestötietojärjestelmästä luovutetaan henkilötietoja, luovutuksen on aina täytettävä VTVPL:ssa säädetyt edellytykset.

Vaikka julkisuuslaki on yleislaki VTVPL:iin nähden, soveltuvat muun muassa julkisuuslain säännökset asianosaisen oikeudesta saada tieto viranomaisen asiakirjasta sekä oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta myös väestötietojärjestelmän tietoihin.

Samoin tietojen luovuttamisen taustalla on otettava huomioon myös esimerkiksi julkisuuslain 21 §:n 2 momentti, jonka mukaan voidaan tuottaa ja luovuttaa eri viranomaisten eri käyttötarkoituksia varten ylläpitämiin tietojärjestelmiin sisältyvistä tiedoista muodostettu tietoaineisto. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että luvansaajalla on oikeus yhdistää väestötietojärjestelmästä saamiaan tietoja toiselta viranomaiselta saamiinsa tietoihin (viranomaisten suostumuksella). Yhdistettyjä tietoja saa kuitenkin käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon päätös väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksesta oikeuttaa.

3.5 Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista

3.5.1 Yleiset edellytykset tietojen luovuttamiselle (28 §)

Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (VTVPL, 661/2009) on väestötietojärjestelmän tietojen keräämistä, tietosisältöä, ylläpitoa ja luovutusta sekä tietojen käsittelyn seuranta ja valvontaa koskeva erityislaki. Laissa säädetään lisäksi Digi- ja väestötietoviraston tarjoamista varmennetun sähköisen asiain palveluista sekä ulkomaan kansalaisen tunnistuspalvelusta. Lakia sovelletaan myös Digi- ja väestötietoviraston tarjoamiin sähköisen asiain tukipalveluihin siltä osin kuin niissä käsitellään väestötietojärjestelmän tietoja.

Väestötietojärjestelmästä tiedon luovuttamisen yleisenä edellytyksenä on VTVPL 28 §:n 1 momentin mukaan ensinnäkin se, että laissa säädetty edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat olemassa. Tietoja ei kuitenkaan pääsääntöisesti saa luovuttaa, jos henkilö on kieltänyt niiden luovuttamisen 32 §:ssä tai 34 §:n 1 momentissa säädettyihin käyttötarkoituksiin. Toiseksi tiedon tulee olla tarpeellinen ilmoitettuun käyttötarkoitukseen.

Lisäksi tietoja ei saa VTVPL 28 §:n 2 momentin mukaan luovuttaa, jos luovuttamisen voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka vaarantavan valtion turvallisuutta.

3.5.2 Tietojen luovuttaminen tietyille tahoille (29–32 §)

VTVPL 29–32 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta tietyille tahoille ja tiettyihin käyttötarkoituksiin.

- Viranomaistehtäviin luovutetaan 29 §:n mukaan laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädetty tiedot, lakiin perustuvan tehtävän hoitamiseen tarpeelliset tiedot sekä tarpeelliset tiedot, jos käsittelyn perusteena on tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohta.
- Historialliseen ja tieteelliseen tutkimukseen tai tilaston laatimista varten voidaan luovuttaa tietoja 30 §:n nojalla. Henkilötietojen käsittelystä tutkimus- ja tilastointitarkoituksessa säädetään tarkemmin tietosuojalaissa.
- Rahoitus- ja vakuutustoimintaan sekä muuhun vastaavaan toimintaan voidaan luovuttaa 31 §:n 1 momentin mukaan laissa tai asetuksessa säädetty tiedot, lakiin perustuvan tehtävän hoitamisessa tarpeelliset tiedot ja toimintaa koskevan sopimuksen täytäntöönpanemiseksi tarpeelliset tiedot.
- Luottotietotoimintaa ja perintätoimintaa varten voidaan luovuttaa 31 §:n 2 momentissa määritellyt tiedot.
- Sähköalan yritykselle voidaan luovuttaa 31 a §:ssä määritellyt tiedot.
- Asiakkuuden hoitoon ja markkinointiin voidaan luovuttaa 32 §:ssä säädetty tiedot. Jos kyseessä on mielipidetutkimuksen tekeminen yhteiskunnallisia tarkoituksia varten, nimi-, osoite- ja yhteystietojen lisäksi tutkimuksen taustatiedoksi voidaan luovuttaa tieto henkilön sukupuolesta, ikäryhmästä ja äidinkielestä.
- Sukututkimukseen ja henkilömatrikkelin laatimiseen voidaan luovuttaa tietoja väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 34 §:n 3 momentin yleissäännöksen nojalla, kun tietojen käsittelijällä on asiallinen oikeusperuste.

3.5.3 Muita säännöksiä

VTVPL sisältää säännökset:

- tietojen luovuttamisen hakemisesta tai pyytämisestä (50 §:n 1 momentti)
- tietojen luovuttamista koskevasta päätöksestä (50 §:n 2 ja 3 momentti)
- tietojen luovutustavoista (46 §)
- luovutettujen tietojen käytöstä ja suojauksesta (44 §)
- erityisasemassa olevista tiedoista (esim. ottolapsitieto, henkilötunnus) (36–43 §)
- tietojenluovutuskielloista (28 §:n 3 momentti, 35 § ja 36 §)

Lain 5 luvussa on säännöksiä muun muassa Digi- ja väestötietoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta sekä lokitietojen tallettamisesta. Lain 7 luku sisältää säännökset muun muassa muutoksenhausta sekä vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta sekä viittaukset rangaistussäännöksiin.

3.5.4 Valtuutussäännös joidenkin rakennustietojen julkiseen käyttöön

VTVPL:ssa säädetään mahdollisuudesta avata tiettyjä rakennus- ja rakennushanke-tietoja julkiseen käyttöön ja näin edistää julkisen sektorin digitaalisten tietoaineistojen hyödyntämistä.

Lain 34 §:n 2 momentissa todetaan, että Digi- ja väestötietovirasto voi tuottaa ja antaa julkiseen käyttöön sellaisia väestötietojärjestelmään talletetuista rakennushan-ke- ja rakennustiedoista muodostettuja tiedostoja, joista on poistettu henkilöä koskevat tunnistetiedot ja jotka on käsitelty siten, ettei yksittäistä henkilöä voida niistä tunnistaa eikä hänen elinolosuhteitaan selvittää.

Digi- ja väestötietovirasto on julkaissut avoimena datana väestötietojärjestelmästä poimitut tiedot koko Suomen rakennuksista. Aineistossa ovat mukana rakennukset, joilla on koordinaattitiedot ja osoitetietona vähintään postinumero. Aineisto on saatavilla www.avoindata.fi-sivustolla.

3.6 Erityislainsäädäntö

Erityislainsäädännöllä tarkoitetaan niitä lain säännöksiä, joissa nimenomaisesti säädetään tietyn tahon, pääasiassa viranomaisen, oikeudesta saada tietoja väestötietojärjestelmästä.

Lisäksi joillakin yksityisoikeudellisilla yrityksillä ja muilla yhteisöillä voi olla yhteisön toimintaa ja tehtäviä sääntelevän lainsäädännön nojalla tavanomaista laajempia oikeuksia tiedonsaantiin väestötietojärjestelmästä.

Joissain tapauksissa erityissäännöksillä on julkisoikeudellisten tehtävien hoitamista ohjattu yksityisoikeudellisille yhteisöille, kuten esimerkiksi Suomen Punaiselle Ristille, Yleisradio Oy:lle, lakisääteisiä vakuutuksia myöntäville vakuutusyhtiöille samoin kuin ajoneuvojen rekisteröintitehtävistä huolehtiville katsastusasemille. Tietojen luovutuksesta päättävä taho.

3.7 Digi- ja väestötietoviraston ja Ahvenanmaan valtionviraston välinen toimivaltajako

Väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjänä toimivat Digi- ja väestötietovirasto sekä Ahvenanmaan valtionvirasto. Digi- ja väestötietovirasto vastaa väestötietojärjestelmän tietojen luovuttamisesta sekä sellaisten yleisesti tarpeellisten tietopalveluiden tuottamisesta, jotka mahdollistavat väestötietojärjestelmän tietojen hyödyntämisen VTVPL:n mukaisesti.

Tietojen luovutuksesta vastaavien viranomaisen työnjaosta on säädetty väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 47 §:ssä.

Digi- ja väestötietovirasto voi luovuttaa väestötietojärjestelmästä tietoja teknisen käytöyhteyden välityksellä, massamuotoisesti, otteina ja jäljennöksinä (yksittäinen tietojenluovutus) sekä tilastoina.

Ahvenanmaan valtionvirasto vastaa Ahvenanmaan maakunnassa todistuksen, otteen ja jäljennöksen antamisesta väestötietojärjestelmän tiedoista ja niihin liittyvistä asiakirjoista sekä muusta sellaisesta väestötietojärjestelmän tietojen luovuttamisesta, joka ei tapahdu teknisen rajapinnan tai katseluyhteyksien avulla.

4 Yksityisen sektorin tietopalvelun yhteistyökumppanit

Yksityissektorin tietopalvelujen toteuttamiseksi Digi- ja väestötietovirasto on ulkoistanut osan palvelutuotantoon liittyvistä tehtävistään. Ulkoistaminen toteutetaan siten, että Digi- ja väestötietovirasto avaa määrääjain yhteistyökumppanihaun yksityissektorin tietopalvelujen tiettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen osalta Digi- ja väestötietovirastolla on useampi yhteistyökumppani. Yhteistyökumppanien määrää ei ole rajoitettu, mutta kaikkien yhteistyökumppanien tulee täyttää Digi- ja väestötietoviraston asettamat kelpoisuusehdot. Digi- ja väestötietoviraston tavoitteena on, että sillä olisi vähintään kaksi yhteistyökumppania, jotta palvelutuotannon hoitamisessa toteutuisi liiketaloudellinen kilpailu. Valittujen toimijoiden kesken solmitaan yhteistyösopimukset, jotka ovat tietosuoja-asetuksen 28 artiklan mukaisia toimeksiantosopimuksia, joissa toimeksiantajana (rekisterinpitäjänä) on Digi- ja väestötietovirasto ja toimeksisaajana (käsittelijänä) yhteistyökumppaniyritys.

Digi- ja väestötietoviraston yksityissektorin tietopalvelujen yhteistyökumppanit on listattu Digi- ja väestötietoviraston internetsivuille.

Yhteistyösopimuksilla ei ole siirretty julkista valtaa yhteistyökumppaneille, vaan väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyyn liittyvät viranomaistehtävät, kuten tietoluvasta päättäminen, kuuluvat edelleen Digi- ja väestötietoviraston vastuulle. Yhteistyökumppanit vastaavat kuitenkin yksityissektorin tietopalvelujen käytännön toimien sekä teknisten tehtävien toteutuksesta, joten Digi- ja väestötietoviraston rooli on tältä osin erityisesti yhteistyökumppaneiden toimintaa ohjaava ja valvova.

Yhteistyösopimusten mukaan yhteistyökumppaneiden tehtävänä on muun muassa:

- VTJ:n tietojen ja niitä sisältävien tietopalvelutuotteiden markkinointi ja myynti
- Tietoluvan hakeminen, tilauksen tai vastaavan toimenpiteen tekeminen asiakkaiden puolesta valtakirjalla
- Tietopalvelutuotteiden valmistaminen ja toimittaminen asiakkaille
- Asiakaslaskutuksen hoitaminen ja tuloutus Digi- ja väestötietovirastolle
- Asiakassuhteiden ylläpito ja kehittäminen
- Tietopalvelutuotteiden kehittäminen
- Tukipalvelut

- Tietojen käytön valvontaan osallistuminen
- Seuranta ja raportointi

Yhteistyökumppanit huolehtivat yllä mainituista tehtävistä yhteistyösopimuksessa määriteltyjen tietopalvelujen osalta, joista keskeisimmät ovat poiminnat, päällekkäisyyksien poistot sekä asiakasrekisterin päivitys ja niihin liittyvä tunnistaminen.

Yhteistyösopimukset eivät koske niin sanottuja suorakyselypalveluita, eli VTJkyselyä ja VTJ-rajapintaa.

Yhteistyön tavoitteena on, että kumppanit hoitavat asiakaskontaktiin liittyvät asiat mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Yhteistyökumppaneiden vastuulla on huolehtia asiakassuhteen ylläpitoon ja hoitamiseen liittyvästä työstä. Digi- ja väestötietoviraston tehtävät ovat tältä osin ensi sijassa toiminnan ohjaus ja seuranta.

Yhteistyökumppanin on osaltaan seurattava, että kukin asiakas noudattaa tietoluvan ehtoja käyttäessään VTJ:n tietoja sisältäviä tietopalvelutuotteita. Erityisesti seurattavia asioita ovat tietojen käyttö määräajassa, aineiston toimitus tulostus-/postitusyritykseen sekä ilmoitus aineiston tietoturvalisistä tuhoamisesta. Tietoluvan vastaisesta käytöstä on välittömästi ilmoitettava Digi- ja väestötietovirastolle ja toimittava vahingon minimoimiseksi.

Yhteistyökumppanit laskuttavat asiakkailtaan sekä tekemästään työstä perimänsä korvauksen että Digi- ja väestötietoviraston asettamat asiakaskohtaiset maksut. Yhteistyökumppanin oman työn veloituksen ja Digi- ja väestötietoviraston maksujen erittely on ilmoitettava asiakkaalle.

5 Tietojen luovutuksen hakeminen ja tietolupa

5.1 Tietolupahakemus

Muun kuin yksittäisen tiedon luovuttaminen väestötietojärjestelmästä edellyttää Digi- ja väestötietoviraston antamaa päätöstä eli tietolupaa.

Tietolupaa haetaan Digi- ja väestötietovirastolta sähköisesti verkkoasioinnin kautta. Hakemuksesta on käytävä ilmi tietojen käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat. Hakemuksessa on oltava ainakin seuraavat tiedot:

- Hakijan nimi mahdollisimman täydellisenä niin, että siitä ilmenee, onko hakija yksityisoikeudellinen yhteisö vai jokin muu
- Hakijan yhteystiedot
- Y-tunnus (ulkomaalaisten yritysten kohdalla ko. maan yritystunnus tai kaupparekisterinumero)
- Asiaa hoitavan yhteyshenkilön nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero ja muut mahdolliset yhteystiedot
- Pyydettyjen tietojen käyttötarkoitus mahdollisimman tarkasti

- Viittaus asianomaiseen säännökseen, jos oikeus tietojen saantiin perustuu lakiin tai asetukseen
- Tietosisällön tarkka yksilöinti: luovutettavat tiedot, päivitettävät tiedot taikka poimintaperusteet (esim. ikä, ammatti tai ammattiryhmä) ja mahdolliset rajaukset (esim. kunta, postinumero, otoksen koko).
- Tietojen toimituspaikka (esimerkiksi tulostus-/postitus-/telemarkkinointiyritys) sekä toimitusajankohta
- Muut tietojen luovutuksen edellytyksiin vaikuttavat seikat
- Ulkomaalaisten yritysten osalta on toimitettava kaupparekisteriote hakemuksen liitteeksi.

Yksityissektorin tietopalvelun osalta on huomattava, että tietolupahakemus tulee toimittaa Digi- ja väestötietovirastolle vasta kun yhteistyökumppani on selvittänyt kaikki tietojenluovutukseen tarvittavat tiedot. Yhteistyökumppanin tulee tiedottaa asiakasta, mikäli tietolupakäsittely viivästyy asiaan liittyvien selvittelyjen vuoksi. Hakemus tulee tällaisessa tilanteessa jättää vasta kun lupahakemukseen tarvittavat asiat on selvitetty.

Tietojenluovutuksen hakijan on pyydettäessä annettava VTVPL 44 §:n mukainen selvitys tietojen käytöstä ja suojauksesta.

Lisäksi hakijan on ohjeistuksen mukaisesti toimitettava henkilökisteriä koskeva tietosuoja seloste tms. rekisteripäivityshakemuksen yhteydessä.

Tässä luvussa kuvattua hakemuksen vähimmäissisältöä noudatetaan soveltuvin osin myös tilausmenettelyssä.

5.2 Hakemusmenettely

Yritysassiakkailla tarkoitettujen massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen osalta lupahakemuksen asiakkaan puolesta tekee tietopalvelun yhteistyökumppani, jos asiakas on valtuuttanut yhteistyökumppanin hoitamaan puolestaan hakemusmenettelyyn liittyvät asiat. Seuraavissa kohdissa on kuvattu tätä menettelyä.

1. Asiakas ottaa suoraan yhteyttä yhteistyökumppaneihin
 - Asiakas pyytää tarjouksen kaikilta tai osalta yhteistyökumppaneita.
 - Tarjousten perusteella asiakas valitsee yhteistyökumppanin.
 - Asiakas valtuuttaa valitsemansa yhteistyökumppanin hoitamaan hakemusmenettelyn Digi- ja väestötietovirastolle tietojen saamiseksi.
2. Asiakas ottaa yhteyttä Digi- ja väestötietovirastoon
 - Asiakkaalle kerrotaan tietopalvelun toimintamalli, jossa palvelun käytännön tuottamisesta vastaavat yhteistyökumppanit.
 - Asiakas pyytää tarjouksen yhteistyökumppaneilta.
 - Asiakas valitsee tarjousten perusteella yhteistyökumppanin.
 - Asiakas valtuuttaa valitsemansa yhteistyökumppanin hoitamaan hakemusmenettelyn.

5.3 Tietojen luovutus päätös eli tietolupa

5.3.1 Yleistä

VTVPL 50 §:ssä säädetään tietojen luovuttamista koskevasta päätöksestä. Tietojen luovuttamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.

Tietolupa kirjataan tietojen käyttötarkoitus sekä luovutettavan toimituksen tietosisältö. Lisäksi tietolupa kirjataan esimerkiksi tietojen luovuttamiseen liittyvät vastuut, tietojen käyttäjän oikeudet ja velvollisuudet, tietojen käyttöä ja suojausta koskevat ehdot, hinta/hinnoittelu sekä tietojen luovuttamisen menettely- ja tietojenluovutustavat. Tietoluvassa todetaan, että luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu, ja että tietoluvansaajan on luovutettuja tietoja käsitellessään noudatettava voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Asiakas sitoutuu tietoluvan ehtoihin sähköisesti vahvaa tunnistautumista käyttäen. Erillistä sitoutumista ei kuitenkaan vaadita yksityissektorin kertaluontoisen poimintaluvan kohdalla.

5.3.2 Kertalupa, määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva lupa

Tietojenluovutus päätös voidaan tehdä kertalupana, toistaiseksi voimassa olevana lupana tai määräajan voimassa olevana tietolupana.

Kertalupa koskee yksittäistä tietojen luovutusta tai useampaa samalla kerralla määritettyä tietojen luovutusta.

Tietolupa voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi, jos luvansaaja käyttää väestötietojärjestelmän tiedoilla toteutettuja tietopalveluita säännöllisesti. Luvassa määritellään sallitut tietopalvelut ja tiedot toimitetaan erillisen tilauksen nojalla. Esimerkiksi jatkuvan päivityspalvelun tietoluvat ovat luonteensa vuoksi toistaiseksi voimassa olevia lupia.

Digi- ja väestötietovirasto voi perustellusta syystä peruuttaa toistaiseksi tai määräajan voimassa olevan tietoluvan taikka muuttaa sitä. Sama koskee myös kertalupaa ennen tietojen toimittamista.

5.3.3 Tilausmenettely

Tilausmenettelyllä tarkoitetaan sitä, että luvansaajalle, joka käyttää väestötietojärjestelmän massamuotoisia tietojenluovutuspalveluita säännöllisesti, voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi voimassa oleva tietolupa. Tässä tietoluvassa määritellään ne puitteet, jonka rajoissa kyseiselle luvansaajalle voidaan luovuttaa väestötietojärjestelmän tietoja.

Luvansaaja voi tietotarpeen ilmetessä tilata mainittuja palveluita Digi- ja väestötietovirastolta luvan ehtojen puitteissa. Yksityissektorin massamuotoisten tietopalvelujen osalta luvan mukaisen tilauksen voi tehdä kaikkien Digi- ja väestötietoviraston hyväksymien yhteistyökumppaneiden kautta. Digi- ja väestötietovirasto ei kuitenkaan edellytä, että asiakas käyttää eri tilauksissa samaa yhteistyökumppania, vaan asiakas voi

siirtyä yhteiskumppanilta toiselle. Lista yhteistyökumppaneista on nähtävillä Digi- ja väestötietoviraston verkkosivuilla.

Digi- ja väestötietovirasto arvioi tilauksen luvanmukaisuutta, ja sillä on oikeus hyväksyä tai hylätä tilaus.

Hakemuksen vähimmäissisältöä noudatetaan soveltuvin osin myös tilausmenettelyssä. Tarvittaessa voidaan myös pyytää tarkempaa selvitystä mm. tietojen suojauksesta.

5.4 Hylätyt hakemukset ja kielteiset päätökset

Tietojen luovuttamisesta on VTVPL 50 §:n mukaan tehtävä pääsääntöisesti kirjallinen päätös. Lähtökohta tietojen luovutukselle on se, että luvansaajalla tulee olla lainsäädäntöön perustuva oikeus käsitellä tietoluvan mukaisia väestötietojärjestelmän tietoja. Lisäksi tietojen luovuttamisen yleisten edellytysten on täytyttävä. Perusteena hakemuksen hylkäämiselle tai kielteisen päätöksen antamiselle voi olla esimerkiksi se, että kaikki pyydetty tiedot eivät ole välttämättömän tarpeellisia kyseessä olevaan käyttötarkoitukseen. Myös tietojen käyttöä ja suojausta koskevan selvityksen puuttuminen voi olla esteenä tietojen luovuttamiselle.

Jos tietolupahakemus on puutteellinen tai tulkinnanvarainen, hakijalle on varattava tilaisuus täydentää tai muuttaa hakemustaan. Pienet täsmennykset hakemusasiakirjoihin voi joissakin tapauksissa olla mahdollista tehdä puhelinkeskustelujen perusteella. Pääsääntöisesti kuitenkin hakijaa pyydetään kirjallisesti täydentämään asiakirjoja.

Ennen kielteisen lupapäätöksen antamista tulee hyvää palveluperiaatetta korostavan hallintotavan mukaisesti pyrkiä löytämään yhdessä asiakkaan kanssa neuvotellen asiakasta tyydyttävä vaihtoehtoinen tapa saada tietoja väestötietojärjestelmästä asiakkaan tarpeisiin.

Mikäli pyydettyjä tietoja ei kuitenkaan voida hakijalle luovuttaa, tehdään asiasta muutoksenhakuohjein varustettu kielteinen päätös. Tietojen luovuttamista koskevaan väestötietohallinnon viranomaisen päätökseen voidaan hakea oikaisua VTVPL 76 a §:n mukaisesti. Oikaisua haetaan päätöksen tehneeltä viranomaiselta, Digi- ja väestötietovirastolta tai Ahvenanmaan valtionvirastolta. Tähän oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen voidaan hakea muutosta lain 76 b §:n mukaan valittamalla oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti hallinto-oikeuteen.

5.5 Tietojen toimitusten hinnoittelu

Valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun Digi- ja väestötietoviraston suoritteiden maksuista annetun valtiovarainministeriön asetuksen mukaan Digi- ja väestötietovirastolla on itsenäinen toimivalta liikeloudellisten suoritteiden maksuja ja hinnoittelua koskevissa asioissa. Digi- ja väestötietoviraston liikeloudellisista tietopalvelusuoritteista peritään ne maksut, jotka on määritelty Digi- ja väestötietoviraston tietopalvelun liikeloudellisten tuotteiden hinnoittelua koskevassa päätöksessä. Digi- ja väestötietoviraston hinnat ovat arvonlisäverottomia.

Koska suoritteen tuottaa yhteistyökumppani, tämä lisää Digi- ja väestötietoviraston suoritehintaan lisäksi omat maksunsa. Näissä tapauksissa myös maksun periminen on em. toimijan vastuulla, joka tulouttaa perimästään kokonaismaksusta Digi- ja väestötietovirastolle sille kuuluvan osuuden. Digi- ja väestötietoviraston osuus hinnasta on annettava tiedoksi asiakkaalle.

5.6 Tietojen edelleen luovuttaminen

5.6.1 Yleistä

Käyttötarkoitussidonnaisuus on keskeinen tietosuojan periaate, joka velvoittaa kaikkia rekisterinpitäjiä, myös väestötietojärjestelmän tietojen vastaanottajia. Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta seuraa, että väestötietojärjestelmästä luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Tiedot saa luovuttaa edelleen tai muuten antaa sivulliselle vain, jos siitä on säädetty laissa.

Edelleen luovuttamisella tarkoitetaan väestötietojärjestelmästä luovutetun tietojoukon luovuttamista eteenpäin kolmannelle osapuolelle. Edelleen luovuttaminen ei ole kuitenkaan pääsääntöisesti suositeltavaa, koska rinnakkaisten osakopioiden muodostaminen väestötietojärjestelmän tiedoista saattaa vaarantaa tietojen ajantasaisuuden. Tietosuojaa-asetus edellyttää rekisterinpitäjiltä tietojen täsmällisyyden ja ajantasaisuuden varmistamista. Rekisterinpitäjien ei tästä syystä tule luottaa aika-ajoin päivitettäviin kopioihin, vaan tiedot tulee tarkistaa suoraan väestötietojärjestelmästä. Myös tietojen käsittelyn minimointi edellyttää, ettei tietoja säilytetä turhaan niiden vastaanottajalla tai muodosteta rinnakkaisia rekistereitä väestötietojärjestelmälle.

Edelleen luovuttamisesta ei ole kyse esimerkiksi, kun väestötietojärjestelmän tiedoilla päivitetystä yrityksen asiakasrekisteristä luovutetaan tietoja jollekin muulle taholle tietosuojaa-asetuksen ja tietosuojalain säännökset huomioiden. Tällöin ei kyse ole väestötietojärjestelmän tietojen luovutuksesta vaan tietojen luovutuksesta ko. asiakasrekisteristä.

Käyttötarkoitussidonnaisuuden tarkoituksena ei ole kuitenkaan estää määriteltyyn käyttötarkoitukseen välittömästi liittyvää tietojen edelleenluovutusta esimerkiksi viranomaisille säädetyn tai määrätyn yhteistyön puitteissa taikka luovutettujen tietojen käyttötarkoituksen mukaista käyttöä ja luovutusta konserniyhtiöiden kesken.

5.6.2 Käyttötarkoitussidonnaisuuden merkitys

Käyttötarkoitussidonnaisuus merkitsee sitä, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimennaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Käyttötarkoitussidonnaisuuden tarkoituksena on siis varmistaa, ettei tietoja käytetä alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja asiayhteydestä erotettuina. Luovutuksensaaja vastaa rekisterinpitäjänä siitä, että edelleenluovutuksen edellytykset täyttyvät.

Tietojen saajalla ei yleensä ole käytössään tietoja väestötietojärjestelmään merkityistä tietojenluovutuskielloista. Tällöin luovutuksensaaja ei pysty ottamaan huomioon sitä, että tietoihin saattaa kohdistua tietojenluovutuskielloja.

Myös maksukysymykset saattavat olla syynä siihen, että rekisteriviranomaisen tulee voida saada asiakkaalta selvitys mahdollisesta väestötietojärjestelmän tietojen edelleen luovuttamisesta. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 1995 A 12 vahvistanut, että Väestörekisterikeskuksella oli luovuttaessaan väestötietolain [(507/1993), kumottu lailla väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (661/2009)] 27 §:n nojalla tietoja suoramarkkinointitarkoituksiin oikeus kieltää väestötietolain 30 §:n nojalla luvansaajaa luovuttamasta tietoja edelleen kolmannelle käytettäväksi tämän suoramarkkinoinnissa.

5.6.3 Edelleen luovutuksen kontrolli lupamenettelyssä

Digi- ja väestötietovirasto pyytää luovutuksensaajalta selvityksen väestötietojärjestelmän tietojen edelleen luovuttamisesta. Digi- ja väestötietovirasto ottaa huomioon alkuperäisen käyttötarkoituksen lisäksi edelleenluovutuksen käyttötarkoituksen. Jos edelleenluovutuksen käyttötarkoitus poikkeaa huomattavasti alkuperäisestä käyttötarkoituksesta, tulee edelleen luovuttamiseen suhtautua varauksellisesti. Tietoluvassa tulee ottaa kantaa vastuukysymyksiin ja tarvittaessa määritellä aika, jonka kuluessa tietoja olisi mahdollista käyttää.

Edelleen luovutuksen kontrolli ei koske avoimena tietona julkaistavia rakennustietoja.

5.6.4 Pääsääntöisesti sallittua luovuttamista

Käyttötarkoitussidonnaisuus ei estä tietojen antamista rekisterinpitäjän toimeksisääjälle pelkästään rekisterinpitäjän lukuun tehtävää ja luovutuksen luvallisen käyttötarkoituksen mukaista käsittelyä varten. Ulkopuolisen palveluntuottajan, esimerkiksi tulostus- tai postitusyrityksen käyttö tietojenkäsittelyssä ei ole tietosuoja-asetuksen nojalla kiellettyä, eikä tietojen toimittamista tällaiselle yhteistyökumppanille katsota edelleen luovuttamiseksi. Rekisterinpitäjällä säilyvät tällaisessa tilanteessa määräysvalta ja vastuu tiedoista ja niiden suojaamisesta. Tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjä saa käyttää ainoastaan sellaisia henkilötietojen käsittelijöitä, jotka toteuttavat riittävät suojatoimet asianmukaisten teknisten ja organisatoristen toimien täytäntöönpanemiseksi niin, että käsittely täyttää asetuksen vaatimukset ja sillä varmistetaan rekisteröidyn oikeuksien suojeleminen.

5.6.5 Tietojen luovuttaminen ulkomaille

Tietosuoja-asetuksen tarkoituksena on suojella luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia sekä yhtenäistää henkilötietojen käsittelyä ja henkilötietojen vapaata liikkuvuutta koskevat säännöt. Henkilötietojen vapaata liikkuvuutta unionin sisällä ei saa rajoittaa eikä kieltää syistä, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden suojelemaan henkilötietojen käsittelyssä. Lähtökohtana on, että henkilötietojen suojan taso on sama kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa ja tietosuojan taso säilyy myös henkilötietojen liikkua jäsenvaltiosta toiseen.

Tietosuojanäkökohdat eivät myöskään saisi estää henkilötietojen siirtoa sellaisiin kolmansiin maihin, jotka voivat turvata tietosuojan riittävän tason. Jos tietosuojan taso kolmannessa maassa ei kuitenkaan ole riittävä, henkilötietojen siirto kyseiseen maahan on pääsääntöisesti kiellettyä.

Tietojen luovuttamiseen toiseen EU/ETA-alueen valtioon sovelletaan lähtökohtaisesti samoja sääntöjä ja periaatteita kuin kotimaisissa tietojenluovutustapauksissa.

VTVP:ssa ei ole erityissäännöksiä tietojen luovuttamisesta ulkomaille, vaan siitä on säädetty tietosuoja-asetuksessa. Tietojen luovuttamisen yleisiä edellytyksiä koskevasta VTVP 28 §:stä seuraa kuitenkin, ettei väestötietojärjestelmän tietoja saa luovuttaa EU/ETA-alueen ulkopuolelle, jos luovuttamisen voidaan perustellusta syystä epäillä vaarantavan valtion turvallisuutta.

Mikäli kyseessä on tietojen luovuttaminen EU/ETA-valtioiden ulkopuolelle, tulevat sovellettaviksi tietosuoja-asetuksen V luvun säännökset tietojen siirroista kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille.

Yleisenä edellytyksenä on tietosuoja-asetuksen 44 artiklan mukaan, että henkilötietoja voidaan siirtää kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle vain, jos rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä noudattavat V luvussa vahvistettuja edellytyksiä ja ellei asetuksen muista säännöksistä muuta johdu. Henkilötietojen siirto voidaan toteuttaa, jos komissio on tietosuoja-asetuksen 45 artiklan mukaisesti päättänyt, että kyseinen kolmas maa tai kolmannen maan alue tai yksi tai useampi tietty sektori tai kyseinen kansainvälinen järjestö varmistaa riittävän tietosuojan tason.

Jollei komissio ole tehnyt tietosuoja-asetuksen 45 artiklan mukaista päätöstä, rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä voi 46 artiklan 1 kohdan mukaan siirtää henkilötietoja kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle vain, jos kyseinen rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä on toteuttanut asianmukaiset suojatoimet ja jos rekisteröityjen saatavilla on artiklan vaatimusten mukaisesti täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia ja tehokkaita oikeussuojakeinoja.

Digi- ja väestötietovirasto on vahvistanut EU/ETA-alueen ulkopuolelle tapahtuvien henkilötietojen siirron osalta yleiset linjaukset Digi- ja väestötietoviraston tietojenluovutustoiminnassa myönnettäviin tietojenluovutusta koskeviin lupiin. Selvitystä tietojen käytöstä ja suojauksesta ei VTVP 44 §:n 3 momentin nojalla vaadita, jos asiakkaaseen sovelletaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain säännöksiä.

Tarvittaessa tietojenluovutuspäätökseen, joka koskee tietojen luovuttamista EU/ETA-alueen ulkopuolelle, tulee kirjata tarkat tietojen käyttöä ja suojausta koskevat ehdot, joita luvansaajan on kirjallisesti sitouduttava noudattamaan.

Jos tietoja ei voida luovuttaa, voidaan harkita mahdollista yhteydenottoa kyseessä oleviin henkilöihin toteutettavaksi postituksena. Jos näin tehdään, lähetettävien kirjeiden palautusosoitteeksi tulee merkitä Digi- ja väestötietoviraston postiosoite. Lisäksi viestiin on merkittävä tieto siitä, että nimi- ja yhteystietoja ei ole luovutettu viestin lähettäjälle.

6 Tietojenluovutuskiellot

6.1 Yleistä

Väestötietojärjestelmään voidaan rekisteröidä henkilön ilmoituksen perusteella seuraavat tietojenluovutuskiellot: suoramarkkinointikielto, yhteystietojen luovutuskielto, asiakasrekisterin päivityskielto, henkilömatrikkelikielto ja sukututkimuskielto. Nämä tietojenluovutuskiellot voidaan merkitä rekisteriin, kun rekisteröity on tehnyt asiasta ilmoituksen Digi- ja väestötietoviraston sähköisessä asiointipalvelussa kirjallisesti tai muulla tarkoitukseen soveltuvalla ja luotettavalla tavalla. Ilmoitus voidaan tehdä myös puhelimitse, jos soittajan henkilöllisyydestä voidaan varmistua. Väestötietojärjestelmään voidaan lisäksi merkitä henkilön hakemuksesta Digi- ja väestötietoviraston päätoimiksellä tehtävä turvakielto.

Henkilörekistereihin, kuten väestötietojärjestelmään, tehtävät tietojenluovutuskiellot ovat rekisterikohtaisia. Rekisteröidyn tulee ilmoittaa kiellot jokaiseen henkilörekisteriin erikseen. Kielto tietoja ei näin ollen pääsääntöisesti välitetä väestötietojärjestelmästäkään muihin henkilörekistereihin. Poikkeus pääsäännöstä on väestötietojärjestelmään merkittävä turvakielto, joka voidaan välittää luvansaajana olevan viranomaisen rekisteriin. Turvakieillon alaisia tietoja luovutetaan väestötietojärjestelmästä ainoastaan viranomaisille nimenomaisen lain säännöksen nojalla.

Luovutettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä tietolupapäätöksen yhteydessä todetaan, mitkä kiellot on otettava huomioon. Viranomaisille kuitenkin luovutetaan väestötietojärjestelmästä osoitetietoja tiettyihin käyttötarkoituksiin ilman tietoa siitä, että niitä saattaa koskea esimerkiksi yhteystietojen luovutuskielto tai asiakasrekisterin päivityskielto. On tärkeää huomata, että tietojen käyttöön tiettyyn käyttötarkoitukseen voi kohdistua kielto, mutta toiseen tarkoitukseen ei kohdistu kieltoa. Muun muassa tästä johtuen on tärkeää, että tietoja käytetään vain määriteltyyn käyttötarkoitukseen ja että väestötietoviranomaisen tietoluvassa määräämää edelleenluovutuskieltoa noudatetaan.

Tässä luvussa on kuvattu tietopalvelukielloja yleisellä tasolla. Yksityiskohtainen kuvaus eri kieltojen huomiointista tietopalvelutuotteissa on tietopalvelutuotteiden kuvauksien yhteydessä.

Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 2 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus milloin tahansa vastustaa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä suoramarkkinointia varten, mukaan lukien profilointia silloin kun se liittyy tällaiseen suoramarkkinointiin. VTVPL 28 §:n 3 momentin nojalla henkilöllä on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen asiakas- tai markkinointirekisteriin sekä suoramarkkinointia ja mielipide- ja markkinatutkimuksen tekemistä varten. Henkilöllä on samoin oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen osoitepalvelussa sekä henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten.

VTVPL:n mukaiset tietojenluovutuskiellot otetaan aina huomioon yksityissektorin tietojenluovutuksissa. Tiedot voidaan kuitenkin VTVPL:n nykyisen 35 §:n 1 momentin nojalla luovuttaa kiellosta huolimatta toimintaan, jossa tietoja käytetään henkilön, yrityksen tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi. Digi- ja väestötietovirasto on katsonut pankki-, vakuutus- ja perintätoiminnan olevan tällaista toimintaa,

johon tiedot voidaan luovuttaa. Lisäksi VTVPL 28 §:n 3 momentin nojalla tiedot voidaan luovuttaa 32 §:n 2 momentin perusteella toimintaan, jossa on kyse yleiseen etuun tai henkilöiden oikeuksiin tai etuihin liittyvästä selvityksestä tai tutkimuksesta.

Turvakielto huomioidaan aina väestötietojärjestelmän tietoja käsiteltäessä ja luovutettaessa. Turvakiellon alaisia tietoja ei luovuteta yksityissektorille.

6.2 Asiakasrekisterin päivityskielto

VTVPL 28 §:n 3 momentin nojalla henkilöllä on oikeus kieltää omansa, samassa taloudessa asuvan puolisonsa ja huollossaan olevan lapsensa osoitteen ja muun yhteystiedon luovuttaminen lain 32 §:n 1 momentissa säädettyyn käyttötarkoitukseen eli asiakas- tai markkinointirekisteriin taikka vastaavaan muuhun rekisteriin. Asiakasrekisterin päivityskielton tehneen henkilön tietoja ei siten lähtökohtaisesti luovuteta yrityksille, jotka päivittävät asiakasrekistereitään tai muita vastaavia rekistereitä väestötietojärjestelmän tiedoilla. Esimerkkejä tällaisista rekistereistä ovat lehtitalojen tai teleoperaattoreiden rekisterit.

VTVPL 28 §:n 3 momentin mukaan asiakasrekisterin päivityskielto ei kuitenkaan koske sellaisia tapauksia, joissa tiedot luovutetaan toimintaan, jossa tietoa käytetään henkilön, yrityksen tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi. Tällaisia tilanteita voivat olla muun muassa tiedon luovuttaminen pankille tai perintätöimeen taikka rahanpesulaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseen.

Jos asiakasrekisterin päivityskielton alaisia osoitetietoja luovutetaan toimintaan, jossa tietoja käytetään henkilön, yrityksen tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi, kiellon alaisia osoitetietoja ei saa käyttää suoramarkkinointiin, massayhteidenottojen tekemiseen tai muihin vastaaviin tarkoituksiin.

Yksityissektorin tietopalvelussa väestötietojärjestelmään rekisteröity asiakasrekisterin päivityskielto otetaan aina huomioon, kuitenkin edellä mainitut poikkeukset huomioiden. Jos julkishallinnon organisaatio hakee tietojenluovutusta yksityissektorin tietopalvelusta, otetaan kiellot pääsääntöisesti huomioon kuten yksityissektorin tietojenluovutuksissa.

Digi- ja väestötietovirasto on vakiintuneesti katsonut, että esimerkiksi tieto henkilön kuolemasta voidaan aina luovuttaa edellä mainituista tietojenluovutuskielloista huolimatta.

6.3 Kiellot suoramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta, henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten

Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 2 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus milloin tahansa vastustaa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä suoramarkkinointia varten, mukaan lukien profilointia silloin kun se liittyy tällaiseen suoramarkkinointiin. Lisäksi henkilöllä on VTVPL 28 §:n 4 momentin mukaan oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten. Kieltomahdollisuudet on toteutettu väestötietojärjestelmässä kolmena eri kieltovaihtoehtona: 1) suoramarkkinointikielto 2) henkilömatrikkelikielto 3) sukututkimuskielto.

Yksityissektorin tietopalvelussa väestötietojärjestelmään rekisteröity suoramarkkinointikielto otetaan aina huomioon.

Joissain tapauksissa saattaa olla tarkoituksenmukaista sopia luvansaajan kanssa, että esimerkiksi suoramarkkinointikielto otetaan tietojenluovutuksessa poissulkevasti huomioon, vaikka lainsäädäntö ei sitä välttämättä edellyttäisikään.

Henkilömatrikkelilla tarkoitetaan julkaisua, jossa rekisteröityjä yhdistävänä tekijänä on tietty ammatti tai koulutus, työ- tai muun yhteisön jäsenyys taikka asema tai saavutukset kulttuurin, urheilun, talouselämän tai muulla yhteiskuntaelämän alalla tai muu näihin rinnastettava seikka. Kun kyse on tietojen luovutuksesta tällaiseen julkaisuun, ei tietoja luovuteta henkilömatrikkelikiellon tehneistä.

7 Yksityisen sektorin tietopalvelut

7.1 Yleistä

VTVPL 5 §:ssä säädetään väestötietojärjestelmän käyttötarkoituksesta. Lain mukaan väestötietojärjestelmää pidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä sen jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi. Tiedot on tarkoitettu käytettäväksi viranomaistoiminnan ohella yksityisen sektorin tarpeita varten.

Seuraavissa luvuissa käydään läpi Digi- ja väestötietoviraston yksityisen sektorin toimijoille tarjoamia tietopalvelutuotteita sekä niihin liittyviä käytäntöjä. Erityisesti käydään läpi seuraavia tietopalvelutuotteita: poiminnat, kohdennukset ja päivitykset.

7.2 Poiminnat

7.2.1 Määritelmä

Tietopalvelumuotona poiminta voidaan määritellä siten, että poiminnassa haetaan väestötietojärjestelmästä kaikki tietyt ehdot täyttävät tietoyksiköt. Poiminta voidaan myös toteuttaa siten, että väestötietojärjestelmästä haetaan vain rajattu määrä ehdot täyttäviä tietoyksiköitä.

Poiminnoissa laissa sallittujen poimintaperusteiden avulla väestötietojärjestelmästä haetaan tietoja suoramainontaan, suoramarkkinointiin, mielipide- tai markkinatutkimukseen tai muuhun näihin rinnastuvaan toimintaan. Luovutettava tietosisältö on poiminnalla saatujen henkilöiden nimet sekä osoitteet tai muut yhteystiedot. Tietoja ei pääsääntöisesti kuitenkaan luovuteta luvansaajalle itselleen vaan tulostus-/postitus-toimijalle kertalähetystä varten. Poimittuja osoitteita käytettäessä on käsittelyn läpinäkyvyyden toteuttamiseksi ilmoitettava rekisteröidyille, mistä henkilötiedot ovat peräisin. Kertalähetymisen toimittamisen jälkeen tiedot tuhotaan.

Suoramainonnalla ja -markkinoinnilla tarkoitetaan tässä postinjakelun kautta tapahtuvia mainoskampanjoita, ellei muuta mainita.

Väestötietojärjestelmästä suoramarkkinointitarkoitukseen poimittuja tietoja ei saa yhdistää muihin tietoihin ilman Digi- ja väestötietoviraston lupaa. Poimitujen tietojen perusteella ei saa esimerkiksi hakea henkilöiden puhelinnumeroita suoramarkkinointitarkoituksiin. Tietoluvassa voidaan kuitenkin antaa lupa puhelinnumeroiden hakemiseen mielipide- ja markkinatutkimuksen toteuttamista varten.

7.2.2 Sallitut poimintaperusteet

VTVPL 32 §:n 2 momentissa ja vastaavan asetuksen 37 §:ssä luetellaan kaikki sallitut poimintaperusteet, joiden avulla on mahdollista poimia väestötietojärjestelmästä nimiä sekä osoitteita ja muita yhteystietoja suoramainontaa ja muuta suoramarkkinointia, mielipide- ja markkinatutkimusta tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa varten. Lisäksi voidaan poimintaperusteena käyttää myös asetuksen 21 ja 24–28 §:ssä mainittuja kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja sekä aluejakotietoja.

Tietojen käsittelyn perusteena voidaan käyttää henkilön nimeä, vähintään kuuden viikon ikää, sukupuolta, äidin- tai asiointikieltä, ammattinimikettä, osoite- ja muita yhteystietoja ja yhtä muuta henkilöön liitettävää tunnistetietoa (joka ei saa olla lain 38–42 §:ssä säädetty esim. ottolapsitieto).

Ainoastaan henkilön nimi, osoite ja muu yhteystieto voidaan siis luovuttaa, ei koskaan käytettyjä poimintaperusteita, eikä niihin saa myöskään viitata markkinointimateriaalissa. Digi- ja väestötietovirasto voi antaa tarkempia ohjeita poimintaperusteisiin viittaamiseen liittyen.

Jos kyseessä on mielipidetutkimuksen tekeminen yhteiskunnallisia tarkoituksia varten, nimi-, osoite- ja yhteystietojen lisäksi tutkimuksen taustatiedoksi voidaan VTVPL 32 §:n 3 momentin nojalla luovuttaa tieto henkilön sukupuolesta, ikäryhmästä ja äidinkielestä.

Tietoja luovutettaessa VTVPL:ssa säädettyjen tietojen luovutuksen edellytysten on myös aina täyttyvä.

7.2.2.1 Sallitut poimintaperusteet henkilö-, kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotiedoista

Henkilötiedot:

- ikä (≥ 6 viikkoa – 85 vuotta)
- nimi
- sukupuoli
- äidinkieli/asiointikieli
- ammatti (ammattikoodi tai -nimike)
- kotikunta ja asuinpaikka (osoite, postinumero, kunta, muuttopäivä)

Osoite voi tarkoittaa henkilön vakinaista, tilapäistä tai postiosoitetta.

Kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotiedot:

- samassa huoneistossa asuvien lukumäärä
- rakennuslupa ja -tunnus
- rakennuksen lähiosoite ja koordinaatit

- rakennuksen valmistumisvuosi
- rakennuksen pääasiallinen käyttötarkoitus (erillinen pientalo/kytketty pientalo/asuinkerrostalo/vapaa-ajan asunto)
- rakennuksen kerrosala ja -luku
- rakennuksen lämmitystapa ja -aine
- rakennuksen liittymät verkostoihin
- huoneiston pinta-ala
- huoneiden lukumäärä

7.2.2.2 Erityisehtoja henkilöön liittyvien poimintaperusteiden osalta

Ikään liittyviä erityisehtoja

Henkilön vähintään 18 ja enintään 85 vuoden ikää voidaan pääsääntöisesti käyttää poimintaperusteena.

Alle 18-vuotiaat:

Suoramainonta- tai suoramarkkinointitarkoituksiin voidaan poimia myös alle 18-vuotiaita seuraavin ehdoin:

- Alle 15-vuotiaan omalla nimellä ei saa lähettää mitään suoramainospostia tai vastaavaa postia, ellei kysymys ole lainsäädäntöön perustuvasta toiminnosta.
- Alaikäisen lapsen asemesta luovutetaan postitusta varten lapsen huoltajan nimi ja osoite. Hakemuksessa tai tilauksessa ilmoitetaan, toimitetaanko lähetys yhdelle vai useammalle huoltajalle. Suosituksena on toimittaa yksi lähetys/talous. Mikäli huoltajia halutaan rajata esim. iän/ammatin perusteella tai halutaan poimia kaikki huoltajat (esim. eri osoitteissa asuvat), on kyseessä uusi poiminta ja tällöin veloitetaan poiminnan hinta.
- 15-vuotiaalle voidaan lähettää yhteiskunnalliseen tiedottamiseen liittyvää materiaalia. Myös markkinatutkimuskyselyitä tai -haastatteluja on mahdollista osoittaa suoraan 15 vuotta täyttäneille henkilöille Digi- ja väestötietoviraston harkinnan mukaan. Tällöin on otettava huomioon muun muassa ESOMARin ja Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) markkinatutkimusta koskevat ohjeet.
- Lisäksi 15-vuotiaalle voi lähettää mainoksia sellaisista tuotteista, joiden ostamisesta henkilö voisi itse päättää hankkimillaan varoilla (esimerkiksi kosmetiikkatuotteet, kirjat ja nuorisolehdet). Pääsääntöisesti markkinointi suunnataan nuoren huoltajalle. Huoltajalle suunnataan esimerkiksi mopokorttia ja kielimatkoja koskeva mainonta, ammatillinen koulutusmainonta sekä oppilaitosten toteuttama mainonta.
- 17-vuotiaalle voidaan lähettää esimerkiksi tilin avaamiseen liittyviä markkinointikirjeitä, autokoulumainoksia tai muita vastaavia mainoksia, jotka liittyvät selkeästi täysi-ikäisyyden saavuttamiseen.
- Tietoa siitä, että taloudessa on alaikäisiä, ei voida käyttää poimintaperusteena.

Yli 85-vuotiaat:

- Ilman yläikärajaa henkilöiden nimi- ja osoitetietoja voidaan luovuttaa, mikäli kyseessä on nimenomaan vanhuksille suunnattu palvelu, esimerkiksi ateria-, terveydenhoito- tai asumispalvelujen suoramarkkinointi.

- Ilman yläikärajaa nimi- ja osoitetietoja on mahdollista luovuttaa, mikäli kyseessä on tietojen poiminta tiedottamistarkoitusta varten, esimerkiksi kiinteistön omistajalle toimitettava tieto kiinteistöllä tehtävistä puunkaatoista, sähkölinjan vetämisestä tai energijakelun tilapäisestä keskeytymisestä. Tällöin tietojen poiminta voidaan tehdä ilman yläikärajaa. Tiedotteessa ei kuitenkaan saa olla mitään markkinointiin viittaavaa.
- Ilman yläikärajaa henkilöiden nimi- ja osoitetietoja on mahdollista luovuttaa, mikäli kyseessä on yhteiskunnallinen mielipidetutkimus, joka on suunnattu erityisesti vanhuksille, esimerkiksi kunnallisia palveluja, terveydenhoito- tai asumispalveluja tai muita vastaavia koskeva mielipidetutkimus.

Edellä mainituissa poiminnoissa on aina harkittava, tuleeko lupaan ottaa erityisehtoja esimerkiksi postituksen toteuttamisesta tai kyselytutkimuksen suorittamisesta. Erityisehtona voi olla esimerkiksi se, että mielipidetutkimus voidaan tehdä vain postitse toteutettavana kyselynä.

Äidinkieleen liittyviä erityisehtoja

Poiminnassa käytettävät äidinkielet on ilmoitettava hakemuksen/tilauksen yhteydessä. Jos poiminnassa käytetään kaikkia väestötietojärjestelmän äidinkieliä ja mainos on suomenkielinen, tulee hakemukseen/tilaukseen laittaa merkintä siitä, että kaikkien kielten käyttäminen poiminnassa on asiakkaan toive.

Äidinkielitiedon osalta todetaan, että kyseessä on henkilön itsensä ilmoittama tieto.

Henkilön kansalaisuutta ei voida käyttää poimintaperusteena luovutettaessa tietoja suoramainontaan tai muihin suoramarkkinointitarkoituksiin. Äidinkieltä saadaan käyttää poimintaperusteena. Jos mainoksessa käytettävä kieli on sellainen, jota puhutaan vain tietyssä valtiossa, voi tämä välillisesti paljastaa henkilön kansalaisuuden. Vastaavasti, jos kyseistä kieltä puhutaan vain muutamassa valtiossa, voi tällöinkin suurella todennäköisyydellä kansalaisuus paljastua. Kansalaisuustieto voi puolestaan etenkin äidinkielitietoon yhdistettynä kertoa henkilön etnisestä alkuperästä, joka on tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityinen henkilötieto.

Jos mainoksessa käytettävä kieli paljastaa suoraan tai välillisesti henkilön kansalaisuuden, tulee lähetettävään aineistoon kirjoittaa seuraava huomautus kyseisellä kielellä, yrityksen ja Digi- ja väestötietoviraston tiedoilla täydennettynä:

”Yhteystiedot postitusta varten on poimittu väestötietojärjestelmästä. Tietoja ei ole luovutettu kirjeen lähettäjän haltuun. Postituksen on tehnyt Yritys XXX lähettäjän puolesta.”

Lisäksi kirjeen päälle on painettava teksti:

”Ei vastanottajaa tavoiteta, lähetys pyydetään palauttamaan osoitteella Digi- ja väestötietovirasto, osoite XXX.”

Suoramarkkinointilähetyksen kuoressa tai muutoinkaan lähetyksessä ei saa vastaanottajaa koskevien merkintöjen (nimi ja osoite) lisäksi tulla ilmi poimintaperusteisiin liittyviä seikkoja.

Ammatti poimintaperusteena

Joissakin tapauksissa erityisen ammattiryhmän esim. sotilashenkilöiden, poliisien tai lentäjien käyttö poimintaperusteena ei ole hyväksyttävää. Poiminnan lopputulos saattaisi joissakin tapauksissa vaarantaa valtion turvallisuutta.

Ammattitiedon osalta on lisäksi huomioitava, että tieto perustuu henkilön omaan ilmoitukseen ja ilmoitusaktiivisuuteen.

Muita erityistilanteita

Henkilön syntymäkotikunta ei ole sallittu poimintaperuste. Edellisiä kotikuntia ja osoitteita voidaan kuitenkin käyttää poimintaperusteena.

Vaalipiiriä tai äänestysaluetta ei voida käyttää poimintaperusteena. Koordinaattirajauksella tehtävät poiminnat ovat kuitenkin sallittuja.

7.2.2.3 Erityisehtoja rakennus- ja huoneistotietoihin liittyvien poimintaperusteiden osalta

Huoneistossa asuvien lukumäärään liittyviä erityisehtoja

Samassa huoneistossa asuvien lukumäärää voidaan käyttää poimintaperusteena. Talouden koon perusteella ei kuitenkaan saa tehdä oletuksia henkilöiden välisistä suhteista. Markkinointimateriaalissa ei tule viitata talouden kokoon. Digi- ja väestötietovirasto voi tapauskohtaisesti rajoittaa tiedon käyttämistä poimintaperusteena, jos sen katsotaan loukkaavan henkilön yksityisyyden suojaa.

Rakennuksen käyttötarkoitus

Rakennuksen käyttötarkoitusta (esim. kerrostalo/rivitalo/omakotitalo) voidaan käyttää poimintaperusteena.

Pinta-alaan ja huonelukuun liittyviä erityisehtoja

Huoneiston täsmällistä pinta-alaa ja huoneiden lukumäärää voidaan käyttää poimintaperusteena.

Markkinointimateriaalissa ei kuitenkaan tule viitata huoneiston pinta-alaan tai huoneiden lukumäärään. Digi- ja väestötietovirasto voi tapauskohtaisesti rajoittaa näiden tietojen käyttämistä poimintaperusteena, jos niiden katsotaan loukkaavan henkilön yksityisyyden suojaa.

Huoneiston hallintaperuste

Huoneiston hallintaperustetta ei saa käyttää poimintaperusteena. Esimerkiksi tietoa siitä, omistaako huoneistossa asuva huoneiston vai asuuko hän siinä vuokralla, ei saa käyttää poimintaperusteena. Tieto on henkilön itsensä ilmoittama.

7.2.3 Poiminta rakennusrekisterin perustamiseksi

Rakennustietoja voidaan henkilötiedoista poiketen luovuttaa myös rekisterin perustamista varten. Luovutettavaa rekisteriä ei kuitenkaan saa käyttää suoramarkkinointitarkoituksiin eikä yhdistää mihinkään henkilörekisteriin.

Poiminta tehdään rakennusten tai kiinteistöjen aluerajauksen tai rakennus- tai kiinteistötunnuksen perusteella. Luovutettava tietosisältö määräytyy käyttötarkoituksen mukaan.

Rakennuksen omistajatietoa, erityisesti jos kyseessä on luonnolliset henkilöt tai perikunnat, luovutetaan rajoitetusti, pääsääntöisesti lakisääteisen tehtävän hoitamiseen. Niiden luovuttaminen voisi olla mahdollista esimerkiksi jätehuollon asiakaslaskutusjärjestelmän perustamista varten. Tällöin ei luovuteta turvakiellon alaisia tietoja.

Seuraavia rakennuksia ei luovuteta: energiahuoltorakennukset, yhdyskuntatekniikan rakennukset, pelastustoimen rakennukset.

Rakennusrekistereitä on voitu perustaa erilaisiin käyttötarkoituksiin, muun muassa seuraaviin:

- televerkon suunnittelu ja valmiusrakentaminen
- palvelun saatavuuden selvittäminen (esim. laajakaistapalvelut)
- jakelureittien suunnittelu ja talousmäärien laskenta
- kunnallisen jätehuollon järjestäminen
- hinta-analyysi- ja riskikartoituspalvelut, esim. kiinteistön arviointiin
- vakuuksien arviointi (luottolaitoksille)
- navigaatio- ja paikantamispalvelut

Rakennustietojen edelleen luovutus on kielletty, ellei edelleen luovutuksesta ole säädetty laissa. Luovutus EU/ETA-alueen ulkopuolelle on kielletty. Jos asiakkaalla on tarve tietojen edelleen luovutukselle, tulee yhteistyökumppanin käydä asia läpi Digi- ja väestötietoviraston kanssa ennen luvan hakemista.

Rakennustiedot suppea, tietosisältö voi laajimmillaan olla:

- rakennustunnus
- rakennuksen sijaintikunta
- rakennuksen osoitteet
- koordinaattitieto
- käyttötarkoitus
- hissi
- kerrosluku
- huoneistojen lukumäärä
- rappujen lkm
- rakennuksen valmistumistieto

7.2.4 Poiminnat mielipide- ja markkinatutkimuksia varten

Digi- ja väestötietoviraston linjauksen mukaan tietoja mielipide- ja markkinatutkimuksiin luovutetaan vain markkinatutkimusyrietyksille tai julkisen sektorin tutkimuslaitoksille. Digi- ja väestötietovirasto edellyttää, että tutkimuksen suorittavan yrityksen on noudatettava ESOMARin/Kansainvälisen kauppakamarin, ICC:n, hyväksymiä markkinointi- ja yhteiskuntatutkimuksen kansainvälisiä perussääntöjä tai muita vastaavia markkinatutkimuksessa yleisesti hyväksytyjä sääntöjä.

Kirjeitse tai puhelimitse tapahtuvia mielipide- ja markkinatutkimuksia varten voidaan nimiä ja osoitteita poimia tässä luvussa kuvatuilla sallituilla poimintaperusteilla noudattaen poimintojen erityisehtoja (kuten ikä, äidinkieli). Koska väestötietojärjestelmässä ei ole puhelinnumerotietoja, ne voidaan hakea eri yritysten ylläpitämistä numerokannoista.

Poiminnassa ei luovuteta tietoja henkilöistä, jotka ovat VTVPL 28 §:n 3 momentin nojalla kieltäneet tietojensa luovuttamisen suoramarkkinointitarkoituksiin tai markkina- ja mielipidetutkimuksiin. Aineistosta on poistettava myös henkilöt, jotka ovat tehneet kiellon Suomen Asiakkuusmarkkinointiliiton ylläpitämiin suoramarkkinoinnin rajoitusrekistereihin, niin sanottuihin Robinson- tai Puhelin-Robinson-rekistereihin.

Tässä luvussa tarkoitettuun mielipide- tai markkinatutkimukseen ei saa liittyä tuote- tai palvelumarkkinointia.

Luvansaajan tai tutkimuksen suorittavan yrityksen on hävitettävä luovutetut tiedot turvallisella tavalla välittömästi käytön jälkeen. Tuhoamisesta on tehtävä kirjallinen ilmoitus poiminnan suorittaneelle yhteistyökumppanille, jonka tulee valvoa, että se saa ilmoituksen hävittämisestä.

Kirjeitse tai puhelimitse tapahtuva tutkimus on suoritettava viimeistään kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen poiminnasta.

Digi- ja väestötietovirasto edellyttää, että mikäli tutkimuksen teossa käytetään ulkopuolista telemarkkinointiyrietystä, tulee näiden sitoutua noudattamaan Digi- ja väestötietoviraston tietopalvelujen asettamia ehtoja ja toimittamaan yhteistyökumppanille ilmoituksen tietojen tuhoamisesta. Yhteistyökumppanin tulee valvoa, että se saa ilmoituksen tietojen hävittämisestä. Telemarkkinointiyrietyys yhteystietoineen tulee myös ilmoittaa hakemuksen/tilauksen yhteydessä.

VTVPL 32 §:n 3 momentin nojalla voidaan luovuttaa yhteiskunnallisia tarkoituksia varten tehtäviin mielipidetutkimuksiin nimi-, osoite- ja yhteystietojen lisäksi taustatiedoksi tieto henkilön sukupuolesta, ikäryhmästä ja äidinkielestä.

7.2.5 Yleisiä huomioita poimittavista osoitteista

Suoramarkkinointipoimintoihin otetaan mukaan vain ne henkilöt, joille on merkitty väestötietojärjestelmään vakituinen osoite.

Lähetykset tulee postittaa kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen poiminnasta tietojen ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Suosittelavaa on, että ulkomaista osoitetta käytettäessä maastamuutosta on aikaa enintään puoli vuotta. Ulkomailla tapahtuvista muutoista ei saada muuttoilmoituksia kattavasti, jolloin osoitteiden taso voi olla heikko.

Poimittuja osoitteita käytettäessä on huomioitava käsittelyn läpinäkyvyyden edistämiseksi, mistä henkilötiedot ovat peräisin.

7.2.6 Poiminnoissa huomioitavat kiellot

Poimintoihin sovelletaan suoramarkkinointikieltoa, kun poiminta suoritetaan suoramainontaa, muuta suoramarkkinointia, mielipide- tai markkinatutkimusta varten. Kaikkiin poimintoihin sovelletaan turvakieltoa.

7.2.7 Tietojen luovuttaminen uskontokuntien jäsenrekistereihin

Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetussa laissa (614/1998) säädetään niistä tiedoista, joita evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnan, ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnan ja rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsenrekisterissä ylläpidetään.

VTVPL:ssa ei enää ole aiemman väestötietolain (507/1993) 26 a §:n mukaista erityissäännöstä tietojen luovuttamisesta uskontokunnille. VTVPL:ssa on erityissäännös ainoastaan uskontokuntaan kuulumista koskevan tiedon luovuttamisesta (42 §). Nykyisin evankelis-luterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja rekisteröidylle uskonnolliselle yhdyskunnalle luovutetaan väestötietojärjestelmästä niiden jäsenistä tietoja jäsenrekisterin ylläpitämiseksi.

Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 4 §:n mukaan uskontokunnan on talletettava jäsenrekisteriin seuraavat tiedot:

- Sukunimi ja etunimet
- Henkilötunnus tai syntymäaika
- Osoite ja kotikunta
- Uskontokuntaan liittymisajankohta
- Uskontokunnasta eroamisajankohta

Lisäksi jäsenrekistereihin voidaan yhdyskunnan tarpeen mukaan tallettaa muita tietoja. Yllä mainitut tiedot voidaan ajantasaistaa väestötietojärjestelmän tiedoilla. Poiminnan hakuperusteena käytetään rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan koodia sekä yhdyskunnan toimittamia tietoja jäsenrekisteriinsä rekisteröityjen henkilöiden henkilötunnuksista tai syntymäaika- ja nimitiedoista.

Erityisissä poikkeustapauksissa tiedot voidaan luovuttaa, vaikka yhdyskunnalla ei olisikaan entuudestaan jäsentensä henkilötunnuksia tai syntymäaika- ja nimitietoja. Tällöin tietojen toimituksessa noudatetaan erityistä tietoturvaohjetta muun muassa tietojen vastaanottajan aseman ja henkilöllisyyden varmistamiseksi.

Väestötietojärjestelmästä ei voida jäsenrekisterien päivittämiseksi luovuttaa muiden henkilöiden tietoja kuin niiden, jotka ovat uskontokunnan jäseniä tai näihin jäseniin

välittömästi liittyviä henkilöitä. Näitä henkilöitä ovat muun muassa uskontokuntien jäsenrekisterilain 5 §:ssä mainitut uskontokunnan jäsenten puoliset ja lapset.

7.3 Poimitun tiedon tallennus

7.3.1 Poimitun aineiston uudelleenkäyttö ja kopio

Poimitun aineiston uudelleenkäytöllä tarkoitetaan kampanjan toistoa samoille henkilöille (kaikki samat talletetut henkilötunnukset) kuuden kuukauden kuluessa ensimmäisestä poiminnasta. Tiedot on päivitettävä ennen niiden käyttöä. Lisäksi aineistosta voidaan poistaa päällekkäisyydet asiakkaan asiakasrekisterin ja poimitun aineiston välillä. Päivityksestä ei veloiteta erikseen.

Uudelleenkäyttöä ei voi yhdistää muihin poimintoihin. Varaukset yhdestä tai useammasta uudelleenkäytöstä on tehtävä aina ensimmäisen poiminnan yhteydessä.

Poimitun aineiston kopio

Kopiolla tarkoitetaan saman poimitun aineiston käyttämistä uudelleen kahden kuukauden sisällä poiminnasta. Aineistoa ei välillä päivitetä. Kopioiden käytöstä ei veloiteta aineiston talletusmaksua.

7.3.2 Poimitun aineiston talletus myöhempää käyttöä varten tai tarjontahistoriatiedoston perustaminen

Myöhempi käyttö

Poimittu aineisto voidaan tallettaa kertaluontoisesti kampanjan toistamiseksi halutuille henkilöille tai aiemmissa kampanjoissa mukana olleiden poistamiseksi myöhemmästä kampanjasta. Poimintojen tuloksena lähetettävään kampanja-aineistoon voidaan kullekin henkilölle liittää yksilöllinen numero, jonka avulla henkilöiden nimi- ja osoitetiedot voidaan myöhemmin poimia Digi- ja väestötietoviraston yhteistyökumppanin tallettamasta tiedostosta uudelleen käyttöä varten. Numero ei saa sisältää mitään informaatiota henkilöstä. Tästä veloitetaan vain talletusmaksu. Varaus palvelusta on tehtävä aina poiminnan yhteydessä.

Tietoja ei saa luovuttaa missään vaiheessa luvansaajan käyttöön.

Tarjontahistoria

Perustettavaa tarjontahistoriatiedostoa voidaan hyödyntää kampanjoiden toistamiseksi halutuille henkilöille, aiemmissa kampanjoissa mukana olleiden poistamiseen, kampanjapalautteeseen tai tiedostoon talletettujen henkilöiden tietojen analysoimiseksi. Kunkin henkilön tietoja voidaan säilyttää tarjontahistoriatiedostossa tietosuojasyistä enintään 18 kuukautta henkilön lisäämisestä rekisteriin.

Tarjontahistoriatiedoston henkilötietoja ei missään vaiheessa luovuteta luvan saajan haltuun, eikä niitä saa käyttää muihin kuin edellä mainittuihin tarkoituksiin.

7.4 Kohdentava poiminta

7.4.1 Määritelmä

Kohdentavalla poiminnalla eli ns. kohdennuksella tarkoitetaan poimintaa yrityksen asiakasrekisteristä tai muusta hyväksytyistä henkilörekisteristä väestötietojärjestelmän tietojen avulla. Kohdentavassa poiminnassa voidaan käyttää myös sellaisia sähköposti- ja mobiilirekistereitä, joihin henkilö on itse antanut suostumuksensa suoramarkkinointiin. Digi- ja väestötietovirasto kiinnittää huomiota siihen, että käytettävien rekisterien on täytettävä tietosuoja-asetuksen ja muun sovellettavan sääntelyn tai viranomaisohjeistuksen vaatimukset.

Mikäli kohdennuksessa käytetään rekisteriä, jossa henkilö on asemansa perusteella (esimerkiksi taloyhtiöiden isännöitsijät), on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kohdennuksen perusteella tehtävä markkinointi tai muu toimenpide kohdistuu henkilöön nimenomaan asemansa perusteella, ei yksityishenkilönä.

7.4.2 Kohdentavan poiminnan yleisehdot

Kohdentavassa poiminnassa voidaan käyttää samoja poimintaperusteita kuin väestötietojärjestelmästä tehtävissä poiminnoissa. Poimintaperusteita ei saa tallettaa asiakkaan omaan tai kohdennuksessa käytettyihin muihin rekistereihin. Mikäli henkilörekisteriä kohdennetaan alaikäisten perusteella, tulee alaikäisen itsensä olla rekisterin jäsenenä. Alaikäisten kohdalla markkinointi tulee pääsääntöisesti kohdistaa huoltajaan, joten tässä tapauksessa myös huoltajan tietojen on oltava kohdennettavassa rekisterissä. Tarvittaessa huoltajan tiedot voidaan hakea väestötietojärjestelmästä erillisenä poimintana.

Kohdentavalla poiminnalla asiakasrekisteristä tai vastaavasta saatuja nimi-, osoite- ja muita yhteystietoja voidaan käyttää osoitteellisen suoramarkkinointikampanjan postitukseen sekä puhelinmyyntiin ja henkilön suostumuksella tekstiviesti- ja sähköpostimarkkinointiin.

Kohdennuksella poimittavat nimet ja osoitteet voidaan tarvittaessa päivittää kertapostitusta varten, mutta tietoja ei saa luovuttaa asiakkaalle eikä muihin käytettyihin rekistereihin.

Kohdentavan poiminnan tulostietoja eikä siinä käytettyjä väestötietojärjestelmän poimintaperusteita saa luovuttaa asiakkaalle riippumatta siitä, mitä rekisteriä kohdennuksessa on käytetty. Tiedot tulee toimittaa kolmannelle taholle postitusta, puhelinmarkkinointia tai sähköpostimainontaa varten.

Digi- ja väestötietovirasto edellyttää, että markkinointitoimenpiteet suorittavat kolmannet tahot ovat kirjallisesti sitoutuneet noudattamaan tietopalvelujen asettamia ehtoja. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto suosittelee, että markkinointitoimenpiteiden suorittamisen jälkeen tiedot tuhoetaan välittömästi. Kolmannet tahot yhteystietoineen on ilmoitettava hakemuksen/tilauksen yhteydessä.

Kohdentavassa poiminnassa käytettävien ulkopuolisten rekisterien tulee olla Digi- ja väestötietoviraston tapauskohtaisesti hyväksymiä. Digi- ja väestötietovirasto hyväksyy pääsääntöisesti ainakin sellaisen rekisterin, jonka rekisterinpitäjänä on Suomen

Asiakasmarkkinointiliitto ry:n jäsenyritys. Tarvittaessa rekisterin hyväksymiseksi Digi- ja väestötietovirasto tai sen yhteistyökumppani pyytää asiakkaalta tietosuojaselosteen.

Myös rekisteröityjen yhdistysten ja muiden vastaavien yhteisöjen jäsenrekistereitä voidaan harkinnan mukaan käyttää kohdentavassa poiminnassa. Arkaluontoisia rekistereitä, kuten esimerkiksi uskonnollisten yhteisöjen jäsenrekistereitä, etniseen vähemmistöön kuulumisen paljastavia rekistereitä tai muita vastaavia rekistereitä ei voida käyttää kohdentavassa poiminnassa.

Kohdentavassa poiminnassa postitus tai muut markkinointitoimenpiteet on suoritettava kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen kohdentamisesta väestötietojärjestelmään. Kohdennuskampanjan toistosta 2 kk aikana veloitetaan poimitun aineiston kopiaohinnan mukaan.

Puhelinmarkkinoinnissa on kysyttäessä ilmoitettava osoitelähteeksi se rekisteri, josta tiedot ovat peräisin. Osoitelähteeksi ei tule ilmoittaa väestötietojärjestelmää.

7.4.3 Kohdentavan poiminnan erityisehdot mobiili- ja sähköpostimarkkinoinnissa

Kohdentavia poimintoja voidaan tietyin rajoituksin tehdä myös puhelinmarkkinointia ja puhelimitse tapahtuvia mielipide- tai markkinatutkimuksia varten. Vastaavasti kohdentavia poimintoja voidaan tehdä sähköpostimarkkinointia varten.

Kohdejoukkoon on kuitenkin tällöin mahdollista väestötietojärjestelmän avulla ottaa asiakasrekisteristä vain sellaisia henkilöitä, jotka ovat itse antaneet puhelinnumerosa kyseessä olevaan rekisteriin. Yritysten on sallittua päivittää henkilöiden antamia puhelinnumeroita tietosuoja-asetuksen edellytykset huomioiden erilaisista numerotietokannoista.

Kohdentava poiminta voidaan tehdä myös Digi- ja väestötietoviraston hyväksymästä yhteystietorekisteristä, joka on perustettu sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) nojalla.

Mikäli kohdennetaan asiakkaan rekisteriä sähköpostimarkkinointia tai tekstiviestimarkkinointia varten, on rekisterissä olevien puhelinnumeron ja sähköpostiosoitteen oltava peräisin henkilöltä itseltään, minkä lisäksi rekisterissä on oltava tieto siitä, että henkilö on itse antanut suostumuksensa markkinointiin.

Digi- ja väestötietovirasto voi tarvittaessa pyytää kohdennettavan rekisterin tietosuojaselosteen nähtäväksi.

7.4.4 Kohdentavien poimintojen hakemusmenettelystä ja tietoluvasta

Haettaessa tietojen luovutusta kohdentavaa poimintaa varten hakemuksessa on ilmoitettava kaikki ne rekisterit, joita on tarkoitus käyttää väestötietojärjestelmän avulla tehtävässä kohdennuksessa. Tarvittaessa hakemusvaiheessa tarkistetaan myös käytettyjen rekisterien tietosuojaselosteet.

Hakemuksessa on ilmoitettava se ulkopuolinen taho, joka suorittaa postituksen, telemarkkinoinnin tai sähköpostimainonnan.

Kohdentavaa poimintaa koskevassa tietoluvassa on mainittava ainakin seuraavat ehdot:

- Asiakasrekisteriin tai kohdentavassa poiminnassa käytettyyn rekisteriin ei saa tallentaa väestötietojärjestelmästä kohdennusehtoina käytettyjä tietoja.
- Digi- ja väestötietoviraston tietoluvan ehdot tulee saattaa tiedoksi markkinoinnin toteuttajille.
- Tiedot tulee käyttää kahden (2) kuukauden kuluessa poiminnasta, jonka jälkeen ne suositellaan tuhottavan tietoturvallisella tavalla.

7.4.5 Kohdentavan poiminnan käytännön toteutus

Kohdennetut tiedot toimenpiteitä varten voidaan luovuttaa samoin ehdoin kuin poimintoissakin siltä osin kuin ei tässä luvussa ole toisin mainittu.

Tietojen poiminnan kohdennettavasta rekisteristä suorittaa aina Digi- ja väestötietoviraston yhteistyökumppani.

Kohdentavassa poiminnassa postitus- tai muut markkinointitoimenpiteet on suoritettava kahden (2) kuukauden kuluessa.

7.4.6 Kohdentavassa poiminnassa huomioitavat kiellot

Kohdennuksiin sovelletaan suoramarkkinointikieltoa, jos kohdentava poiminta suoritetaan suoramainontaa tai muuta suoramarkkinointia taikka mielipide- tai markkinatutkimusta varten. Mikäli samassa yhteydessä tehdään lähtevän aineiston päivitys, sovelletaan myös asiakasrekisterin päivityskieltoa. Turvakielto huomioidaan aina. Lisäksi on huomioitava henkilöt, jotka ovat tehneet kiellon ns. Robinson- ja/tai Puhelin-Robinson-rekisteriin.

7.5 Pällekkäisyyksien poisto ja rekisterien vertailu

7.5.1 Määritelmä

Pällekkäisyyksien poistolla tarkoitetaan kahden tai useamman rekisterin kesken suoritettavaa vertailua, jonka tavoitteena on poistaa keskinäiset päällekkäisyydet henkilö- tai taloustaasolla.

Pällekkäisyyksien poistolla pyritään muun muassa siihen, ettei sama henkilö saa samaa markkinointikirjettä kahdesti eikä samaa kirjettä toimiteta useampaa kappaletta taloutta kohden.

7.5.2 Käytännön toteutus

Aineistojen vertailun ja päällekkäisyyksien poiston voi suorittaa vain Digi- ja väestötietoviraston yhteistyökumppani. Väestötietojärjestelmästä poimittua päällekkäisyyksien poistoa varten tuotettua aineistoa ei koskaan luovuteta asiakkaalle vertailua varten.

Päällekkäisyyksien poiston yhteydessä voidaan nimet ja osoitteet haluttaessa päivittää kertapostitusta varten, jolloin kyseessä on lähtevän aineiston päivitys. Tällöin postitettavasta aineistosta poistetaan kuolleet ja tarvittaessa alaikäiset henkilöt. Päivitystietoja ei saa viedä asiakkaan rekisteriin.

7.5.3 Robinson-kiellon tehneet

Digi- ja väestötietovirasto edellyttää, että Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:n ylläpitämään osoitteellisen suoramarkkinoinnin kieltorekisteriin, ns. Robinson-rekisteriin kiellon tehneet henkilöt poistetaan kaikista osoitteellisista suoramarkkinointikampanjoista.

Lisäksi edellytetään nk. Puhelin-Robinson-kiellon tehneiden poistamista puhelimitse tehtävän mainonnan sekä markkina- tai mielipidetutkimuksien osalta.

7.6 Rekisteripäivitykset

7.6.1 Määritelmä

VTVPL 32 §:n 1 momentissa säädetään tietojen luovuttamisesta väestötietojärjestelmästä asiakas-, markkinointi- tai muun vastaavan rekisterin tietojen ylläpitämistä varten. Tällaiseen rekisteriin voidaan luovuttaa rekisteriin talletettujen tietojen ylläpitämisessä, tarkistamisessa ja korjaamisessa tarpeellisia tietoja rekisteröidyn suku- ja etunimestä, syntymävuodesta, sukupuolesta, äidinkielestä, osoitteesta ja muista yhteystiedoista.

Rekisterin päivityspalveluilla tarkoitetaan palveluita, joissa väestötietojärjestelmän tiedoilla päivitetään luvansaajana olevan tahon asiakas-, markkinointi-, jäsen- tai muun vastaavan rekisterin tietoja ajantasaisiksi.

Pääsääntöisesti päivityksessä voidaan päivittää vain sellaista tietoa, joka on jo entuudestaan olemassa päivitettävässä rekisterissä. Tietoja ei voida luovuttaa rekisterin (esim. markkinointirekisterin) perustamiseksi.

Päivitys voidaan toteuttaa joko kertapäivityksinä tai jatkuvana päivityspalveluna. Rekisteri voidaan päivittää joko kokonaan tai osarekisterinpäivityksenä. Päivityksessä luovutettava tietosisältö voidaan tarvittaessa määritellä erikseen tietoluvassa asiakaskohtaisesti.

7.6.2 Päivitettävät rekisterit

Päivityspalvelulla voidaan luovuttaa tietoja sellaisiin rekistereihin, joihin tiedot on rekisteröity sen nojalla, että rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on merkityksellinen ja asianmukainen suhde kuten asiakassuhde. Tietoluvan hakija vastaa siitä, että sen harjoittama henkilötietojen käsittely on tarpeen sen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohta). Käsittely ei kuitenkaan ole sallittua, milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi.

Tietoluvan hakija vastaa omalla kohdallaan oikeutetun edun ja rekisteröidyn oikeuksien välisestä punninnasta. Digi- ja väestötietovirasto arvioi lupamenettelyssä asiakkaan rekisterin laillisuutta ja asiakkaan toiminnan vastuullisuutta yleisellä tasolla. Jos rekisteriä halutaan päivittää, tulee tietojen luovutusta koskevan hakemuksen tai tilauksen yhteydessä toimittaa tietosuojaselvitys Digi- ja väestötietoviraston ohjeiden mukaan.

7.6.3 Kertapäivityspalvelu

Henkilörekisterin kertapäivityksellä tarkoitetaan rekisterin sisältämien henkilö-, rakennus- ja/tai kiinteistötietojen läpikäyntiä ja niiden päivittämistä kertaluonteisesti. Kertapäivitys voi koskea joko kaikkia rekisterissä olevia henkilö-, rakennus-, kiinteistötietoja tai vain valittua osaa rekisterin henkilöistä, rakennuksista tai kiinteistöistä.

Henkilörekisterin päivittäminen on hyvä tehdä esimerkiksi ennen suurelle joukolle tapahtuvaa postitusta. Digi- ja väestötietoviraston suositus osoitteiden ajantasaisuuden varmistamiseksi on, että postitus tehtäisiin mahdollisimman pian päivityksen jälkeen, mutta viimeistään kahden kuukauden kuluessa.

Tiedot, joita voidaan täydentää, on merkitty päivityksen tietosisältöön *kursiivilla*. Päivityksessä käydään läpi asiakkaan koko rekisteri ja päivitetään muuttuneet tiedot. Tietosisältö voi olla laajimmillaan seuraava:

Kertapäivityksen tietosisältö

Kertapäivityksessä henkilöiden tietoja voidaan päivittää kertaluonteisesti alla luetelluilla tiedoilla:

- henkilön nimi (etu- ja sukunimet, muutospäivä)
- kutsumanimi ¹⁾
- äidinkieli (suomi/ruotsi/muu)
- sukupuoli (voidaan päivittää vain, jos entuudestaan rekisterissä)
- kuolinpäivä
- viimeisin muuttopäivä
- vakinainen kotimainen osoite ²⁾
- tilapäinen kotimainen osoite ²⁾
- postiosoite
- vakinainen ulkomainen osoite ³⁾
- tilapäinen ulkomainen osoite ³⁾
- vakinainen kotikunta
- tilapäisen osoitteen kunta
- valtion nimi selväkielisenä
- postitoimipaikka selväkielisenä
- syntymävuosi (voidaan päivittää, mikäli rekisterissä henkilön itsensä antamana)
- *tieto alaikäisyydestä* ⁴⁾
- henkilötunnus vain, jos luvan saajalla on tietosuojalain tai muun lainsäädännön nojalla oikeus käsitellä henkilötunnusta (kuten rahoitus- ja vakuutustoiminta, luotto- tieto- ja perintätoiminta sekä sähköalan yritykset).

- 1) Se henkilön virallisista etunimistä, jonka henkilö on ilmoittanut kutsumanimeksi väestötietojärjestelmään.
- 2) Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että vakinaisen osoitteen taso on tilapäistä osoitetta huomattavasti parempi.
- 3) Ulkomaisen osoitteen taso ei vastaa kotimaisen osoitteen tasoa.
- 4) Henkilön täsmällistä ikää ei luovuteta, vaan maininta, että henkilö on alaikäinen

7.6.4 Postitettavan aineiston päivitys

Henkilörekisteri voidaan päivittää myös lähetyksen postitusta varten, mutta tällöin tietoja ei luovuteta asiakkaalle itselleen, vaan postituksen suorittavalle kolmannelle taholle. Postitettavasta aineistosta poistetaan kuolleet ja tarvittaessa alaikäiset sekä henkilöt, joille ei löydy vakituista osoitetta. Tietolupa on sisällytettävä ehto siitä, onko aineistosta poistettava alaikäiset tai esimerkiksi alle 15-vuotiaat. Lähtevän aineiston päivityksessä on sallittua, että lähetys voidaan kohdentaa talouden tietyille henkilöille, esimerkiksi sukupuolen mukaan ja rajata lähetys 1 kpl/huoneisto.

7.6.5 Jatkuva päivityspalvelu

Jatkuvalla päivityspalvelulla tarkoitetaan muutostietojen toimittamista säännöllisesti tietyin väliajoin luvansaajan rekisteriin. Asiakasrekisterin jatkuvaksi päivityspalveluksi katsotaan sellainen päivitys, joka tapahtuu vähintään kerran kuukaudessa. Ainoastaan rakennustietoja sisältävän rekisterin osalta voi päivitysväli olla harvempi, maksimissaan kolme kuukautta.

Kun asiakasrekisteri otetaan jatkuvaan päivitykseen, rekisteriä tai osaa siitä, ei voi samanaikaisesti päivittää jatkuvalla päivityksellä samojen tietojen osalta muista tietolähteistä, eikä rekisteri voi olla samanaikaisesti jatkuvassa päivityksessä kahdella yhteistyökumppanilla.

Jatkuva päivityspalvelu soveltuu kaikille henkilörekistereille tai rakennusrekistereille. Rekisterin päivityspalvelulla voidaan taata rekisterin tietojen mahdollisimman suuri ajantasaisuus.

Jatkuvassa päivityksessä olevan henkilö-, rakennus tai kiinteistötietoja sisältävän rekisterin tietoja voidaan verrata väestötietojärjestelmään tietojen oikeellisuuden tarkistamiseksi. Vertailun suorittaa päivityspalvelun toteuttava Digi- ja väestötietoviraston yhteistyökumppani. Tässä yhteydessä myös alaikäisyystieto voidaan täydentää rekisteritietosisältöön.

Jatkuvassa päivityksessä olevan asiakkaan asiakasrekisteriin tulevan uuden henkilön henkilötiedot voidaan tunnistaa väestötietojärjestelmää vasten yksittäin tai kerran päivässä tapahtuvana eräajotarkistuksena. Tiedon tarkistamisessa asiakkaan rekisteriin luovutetaan nimi – ja osoite.

Jatkuvan päivityksen tietosisältö

Jatkuvassa päivityspalvelussa asiakkaan rekisterissä jo olevia henkilötietoja voidaan päivittää seuraavasti:

- henkilön nimi (etu- ja sukunimet, muutospäivä)
- kutsumanimi ¹⁾
- äidinkieli (suomi/ruotsi/muu)
- sukupuoli (voidaan päivittää vain, jos entuudestaan rekisterissä)
- kuolinpäivä
- viimeisin muuttopäivä
- vakinainen kotimainen osoite ²⁾
- tilapäinen kotimainen osoite ²⁾
- postiosoite
- vakinainen ulkomainen osoite ³⁾
- tilapäinen ulkomainen osoite ³⁾
- vakinaisen asumisen mukainen tunnistekoodi (Taloustunniste)
- tilapäisen asumisen mukainen tunnistekoodi (Taloustunniste)
- vakinainen kotikunta
- tilapäinen kotikunta
- valtion nimi selväkielisenä
- postitoimipaikka selväkielisenä
- *tieto alaikäisyydestä* ⁴⁾
- syntymävuosi
- henkilötunnus vain, jos luvan saajalla on tietosuojalain tai muun lainsäädännön nojalla oikeus käsitellä henkilötunnusta (kuten rahoitus- ja vakuutustoiminta, luottotieto- ja perintätoiminta sekä sähköalan yritykset).

¹⁾ Se henkilön virallisista etunimistä, jonka henkilö on ilmoittanut kutsumanimeksi väestötietojärjestelmään.

²⁾ Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että vakinaisen osoitteen taso on tilapäistä osoitetta huomattavasti parempi.

³⁾ Ulkomaisen osoitteen taso ei vastaa kotimaisen osoitteen tasoa.

⁴⁾ Henkilön täsmällistä ikää ei luovuteta, vaan maininta, että henkilö on alaikäinen.

Tunnistekoodi (Taloustunniste) sisältää tiedon samassa huoneistossa asuvista henkilöistä. Tunnistekoodi on asiakaskohtainen eikä se saa sisältää mitään VTJ:hin liittyvää tietoa. Tunnistekoodin avulla voidaan estää moninkertaisten postilähetysten toimittaminen samaan huoneistoon. Muussa tarkoituksessa tunnistekoodia ei saa käyttää.

Tiettyjä aloja (esimerkiksi perintätoimi) koskevien erityissäännösten nojalla on mahdollista, että rekisterin päivitettävä tietosisältö on tässä mainittua suurempi. Esimerkiksi voidaan luovuttaa tieto henkilöä koskevasta edunvalvonnasta sekä henkilötunnuksesta. Näihin tapahtuvat muutokset voidaan toimittaa päivityksen yhteydessä.

7.6.5.1 Hyväntekeväisyysjärjestöjen rekistereiden päivitykset

Useille hyväntekeväisyysjärjestöille on myönnetty DVV:lle yksityissektorin tietopalvelun tietolupa VTJ-poimintaan kirjeitse toteutettavia lahjoituskampanjoita varten. Järjestöjen vakiintuneen toimintamallin kannalta on tärkeää, että lahjoittajille voidaan suunnata myöhemmin uutta vastaavaa markkinointia.

Lähtökohtaisesti VTJ:stä poimittuja henkilötietoja ei saa luovuttaa yksityissektorin tietopalveluasiakkaan rekisteriin. Hyväntekeväisyysjärjestöjen tapauksessa tästä periaatteesta voidaan kuitenkin poiketa lahjoittajien suostumuksella.

Koska kertalahjoituksesta ei synny asiakassuhdetta lahjoittajan ja hyväntekeväisyysjärjestön välille, lahjoittajan nimi- ja osoitetietojen lisääminen järjestön rekisteriin edellyttää EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaista suostumusta. Suostumuksen on oltava vapaaehtoinen eli asiakkaalla on oltava aidosti mahdollisuus valita, hyväksyykö henkilötietojensa tallentamisen järjestön rekisteriin.

Ensivaiheessa DVV:n yhteistyökumppani tekee järjestölle normaalin hinnaston mukaisen henkilötietojen poiminnan. Postitettavassa markkinointimateriaalissa tulee tietolupaehtojen mukaan olla kaksi viitenumeroa, joista toinen merkitsee suostumusta tietojen luovuttamiseen ja toinen anonyymia lahjoitusta. Toisessa vaiheessa yhteistyökumppani tunnistaa suostumuksen antaneet henkilöt poiminta-aineistosta ja vie heidän nimi- ja osoitetietonsa järjestön rekisteriin. Tuotteeseen sisältyy myös osoite- ja kuolintietojen päivitys.

Tuote on tarkoitettu ainoastaan voittoa tavoittelemattomien hyväntekeväisyysjärjestöjen postitse toteutettaviin varainhankintakampanjoihin, joissa henkilöitä kutsutaan tekemään kertaluonteinen rahalahjoitus järjestölle. Kampanjan kohteena voi olla kehitysyhteistyöhön, lapsiin, vanhuksiin, vammaisiin ja sairaisiin, eläimiin, ympäristöön tai muuhun vastaavaan liittyvä avustustoiminta. DVV arvioi aina tapauskohtaisesti, voidaanko tietolupa myöntää.

7.6.5.2 Rakennus- ja kiinteistötietoja sisältävän rekisterin jatkuva päivitys

Rakennus- tai kiinteistötietoja sisältävä rekisteri voidaan käyttötarkoituksesta riippuen perustaa poimimalla tarvittavat tiedot väestötietojärjestelmästä. Tiedot luovutetaan asiakkaalle rekisteriin talletettavaksi. Luovutettava tietosisältö voi vaihdella käyttötarkoituksen mukaan. Tällöin sovelletaan poimintahinnoittelua.

Jos asiakkaalla on jo aiemmin väestötietojärjestelmän tietojen perusteella perustettu rekisteri, täytyy se päivittää ennen jatkuvan päivityksen aloitusta. Päivityksestä veloitetaan kertapäivitys.

Rakennus- tai kiinteistötietoja sisältävän rekisterin jatkuvassa päivityksessä asiakkaan rekisterissä olevien rakennusten tietoja tulee päivittää väestötietojärjestelmän tiedoin vähintään neljännesvuosittain.

Ennen päivityksen aloittamista on sovittava siitä, kuinka usein rekisteriä päivitetään ja tuloutus on tehtävä aina toimituksen jälkeen suoritettavassa tuloutuksessa. Jos asiakkaalle on myönnetty tietoluvassa oikeus saada rakennuksen sijaintikiinteistö, nämä

muutokset tuloutetaan rakennustietojen päivitysten yhteydessä ja tällaisissa tapauksissa tuloutetaan molempia tuotekoodeja.

Uusia rakennuksia tai kiinteistöjä voidaan lisätä rekisteriin poimimalla myönnetyn tietoluvan puitteissa. Tällöin sovelletaan poimintahinnoittelua.

7.6.6 Edunvalvontatiedot

Pankeille, vakuutuslaitoksille ja perintätoimistoille sekä luottotietorekisterin pitäjille voidaan jatkuvassa päivityksessä luovuttaa väestötietojärjestelmään merkitty tieto henkilön edunvalvonnasta ja sen tietosisällöstä. Väestötietojärjestelmästä luovutetuja edunvalvontatietoja saa käyttää vain asiakassuhteen hoitoon.

Muutokset edunvalvontatiedoissa veloitetaan niiden henkilöiden lukumäärän mukaan, joiden tietoja päivitetään.

Edunvalvottavan tiedot

- em. päivitystiedot edunvalvottavasta sekä
- edunvalvonnan alkamis- ja päättymispäivä
- tehtävien jako edunvalvojien kesken (on/ei)
- edunvalvottavan toimikelpoisuus (1 = ei rajoitettu, 2 = osittain rajoitettu, 3 = julistettu vajaavaltaiseksi)

Edunvalvojan tiedot

- em. päivitystiedot (pois lukien sukupuoli, syntymävuosi, taloustunniste) sekä
- kuntakoodi (kun edunvalvoja on kunta)
- Y-tunnus (kun edunvalvojana y-tunnuksellinen yritys tai yhteisö)
- koodi kun edunvalvoja on valtion oikeusaputoimisto
- toimen aloittamis- ja lopettamispäivä

Tiedot edunvalvonnasta voidaan luovuttaa Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 31 § nojalla.

7.6.7 Päivityksissä huomioitavat kiellot

Asiakasrekisterien tai muiden rekisterien päivityksissä huomioidaan poissulkevasti asiakasrekisterin päivityskiellon tehneet. Tiedot voidaan kuitenkin lain nojalla luovuttaa toimintaan, jossa tietoja käytetään henkilön, yrityksen tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi. Digi- ja väestötietovirasto on katsonut pankki-, vakuutus- ja perintätoiminnan olevan tällaista toimintaa, johon tiedot voidaan luovuttaa. Asiakasrekisterin päivityskiellon alaisia osoitetietoja ei kuitenkaan saa käyttää suoramarkkinointiin, massayhteydenottojen tekemiseen tai muihin vastaaviin tarkoituksiin.

Turvakiellot huomioidaan aina rekisteripäivityksissä.

7.7 Tietojen toimittaminen, tulostus, postitus ja käyttö

7.7.1 Yleistä

Yhteistyökumppanit huolehtivat pääsääntöisesti massamuotoisten tietojenluovutuspalvelujen käytännön toteutuksesta.

Vain poikkeustapauksissa yhteistyökumppanien toteuttamissa palveluissa tiedot luovutetaan asiakkaalle. Poikkeuksena ovat esimerkiksi tilastot sekä rekisterien päivitykset, joissa päivitettyt tiedot luonnollisesti luovutetaan asiakkaan rekisteriin.

7.7.2 Poimittujen ja/tai kohdennettujen tietojen käyttöaika ja käyttörajoitus

Väestötietojärjestelmästä eri käyttötarkoituksia varten poimitut nimi- ja osoitetiedot on käytettävä mahdollisimman pian, mutta kuitenkin viimeistään kahden (2) kuukauden kuluessa tietojen poiminnasta väestötietojärjestelmästä, jotta vältettäisiin vanhentuneen aineiston käyttäminen, esimerkiksi postilähetykset kuolleille henkilöille.

Väestötietojärjestelmästä poimittuja tietoja saa käyttää vain kertaluonteisesti. Niistä ei saa perustaa rekisteriä, eikä niiden avulla saa päivittää jo olemassa olevaa rekisteriä.

Ennen aineiston toimittamista on varmistuttava siitä, että lähetys on tietoluvassa ilmoitetun käyttötarkoituksen mukainen, samoin kuin se, että lähetys muutoin täyttää lainsäädännön vaatimukset ja on hyvän tavan mukainen. Tarvittaessa asian varmistamiseksi yksityissektorin tietopalvelun yhteistyökumppani voi pyytää asiakasta toimittamaan mallikappaleen postitettavasta lähetyksestä ennen lähetysten toteuttamista. Tarvittaessa Digi- ja väestötietovirasto ottaa kantaa postitettavan lähetysten sisältöön ja siihen, vastaako se asetettuja vaatimuksia.

Yllä mainittu koskee myös kohdennettuja poimintoja.

7.7.3 Poimittujen tietojen ryhmittely tulostusta ja postitusta varten

Tiedot voidaan järjestää tulostuksen tai jakelun kannalta tarkoituksenmukaiseen järjestykseen, esimerkiksi postinumerojärjestykseen, aakkosjärjestykseen tai postinumeroittain aakkosjärjestykseen.

Tiedot voidaan ryhmitellä myös esimerkiksi sukupuolen, iän, äidinkielen tai vastaavan luokittelun mukaan. Tietoja voidaan ryhmitellä esimerkiksi lapsen iän mukaan, vaikka suoramarkkinointikirjeet osoitetaankin lapsen vanhemmille.

Äidinkieltä voi käyttää ryhmittelyssä silloin, kun halutaan postittaa materiaalia omalla äidinkielellä. Tällöin on erityisesti huolehdittava tietosuojan toteutumisesta. Lupahakemuksen/tilauksen on tällöin tuotava asia esille. Tarvittaessa vieraskielisen materiaalin suomennos on toimitettava tarkastettavaksi Digi- ja väestötietovirastolle ennen materiaalin postittamista.

Aina on kuitenkin varmistuttava siitä, etteivät tietojenryhmittelyvaihtoehdot vaaranna henkilötietojen suojaa.

7.7.4 Tulostus-/postitusyryksiltä edellytettävä sitoumus

Digi- ja väestötietovirasto edellyttää kirjallista sitoumusta niiltä tulostus-/postitusyryksiltä, jotka käsittelevät Digi- ja väestötietoviraston tai sen yhteistyökumppanin luovutamaa VTJ-tietoa.

Tulostus-/postitusyryksiltä edellytetään kirjallista sitoumusta tietojen turvallisesta käsittelystä ja VTJ:stä poimittujen tietojen osalta niiden hävittämisestä tietoturvalisella tavalla tulostuksen jälkeen. Digi- ja väestötietovirasto voi antaa tarkempia ohjeita toisessa EU- tai ETA-maassa sijaitsevan ja toimivan tulostus-/postitusyryksen käyttöön liittyen, mikäli Digi- ja väestötietovirasto katsoo sen olevan tarpeen.

Mikäli tulostuksessa ja postituksessa käytettäväksi aiottu tulostus-/postitusyryitys sijaitsee ja/tai toimii EU:n tai ETA:n ulkopuolella, on tietojen mahdollista luovuttamista koskeva asia käsiteltävä erikseen.

Yksityissektorin yhteistyökumppanin on pyydettävä sitoumukset ja toimitettava ne Digi- ja väestötietoviraston hyväksyttäväksi ja listalle merkitsemistä varten ennen kuin ko. tulostus-/postitusyryitystä voidaan käyttää.

Digi- ja väestötietovirasto edellyttää edellä mainittujen sitoumusten pyytämistä myös sähköposti- ja telemarkkinoinnissa käytettäviltä kolmansilta osapuolilta.

7.7.5 Aineiston toimittaminen

Käytettävän tulostus-/postitus-/telemarkkinointiyryityksen nimi ja tietojen toimitustapa tulee aina mainita tietojen luovutusta koskevassa hakemuksessa tai tilauksessa. Mikäli tiedot toimitetaan muulle taholle, esimerkiksi asiakasrekisterin päivityksen yhteydessä, tästä on myös mainittava hakemuksessa tai tilauksessa.

Väestötietojärjestelmän tiedot toimitetaan toimenpiteet suorittavalle tulostus-/postitus-/telemarkkinointiyryitykselle tai muulle taholle, esimerkiksi asiakkaalle asiakasrekisterin päivityksen yhteydessä, salattuna tiedostona tai salatulla yhteydellä, ja lisäksi pääsy tiedostoon tulee rajata käyttöoikeuksilla. Lisäksi laajoja väestötietojärjestelmän aineistoja luovutettaessa voidaan edellyttää myös muita tietoturvalisuuudelle asetettavia vaatimuksia, kuten muistitikun lähettäminen kirjattuna.

Koska tulostus-/postitusyryitykselle luovutettava väestötietojärjestelmästä poimittu aineisto on tarkoitettu vain tiettyä, ennalta määriteltyä tulostusta tai postitusta varten, tiedot on hävitettävä turvallisesti välittömästi, kun ennalta määritelty postituskampanja on päätynyt. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto suosittelee, että myös asiakkaan rekisteristä väestötietojärjestelmän avulla postitusta, tulostusta tai soittoa varten kohdennetut tiedot hävitetään välittömästi käytön jälkeen.

Väestötietojärjestelmästä poimittujen tietojen hävittämisveloitteesta on maininta luovutus päätöksessä. Aineiston (tiedoston) hävittämisestä on toimitettava kirjallinen ilmoitus palvelun tuottaneelle yhteistyökumppanille, jotta voidaan varmistaa, ettei tietoja vahingossakaan käytetä uudelleen. Jos palvelun on tuottanut Digi- ja väestötietovirasto, hävittämisestä on toimitettava ilmoitus Digi- ja väestötietovirastolle.

Rekisterin päivityksessä tiedot luovutetaan asiakkaan rekisteriin. Tällöin on huolehdittava tietojen tietoturvallisesta toimittamisesta. Digi- ja väestötietovirasto antaa tarkempia ohjeita tietojen tietoturvallisesta käsittelystä ja tuhoamisesta.

Hyväksytyjä menettelyjä luovutettuja tietoja toimitettaessa:

- Väestötietojärjestelmästä poimittuja, tietosisällöltään yksinkertaisia tietoja (esim. nimi- ja osoitetiedot) voidaan lähettää salasanalla suojattuina tiedostoina. Tiedoston avaamisen mahdollistava salasana on toimitettava vastaanottajalle erikseen luotettavalla tavalla.
- Asiakkaan oma rekisteri voi sisältää myös esim. syntymäajan tai henkilötunnuksen. Digi- ja väestötietovirasto ei suosittele henkilön tarkasti yksilöivien tietojen välitystä avoimissa tietoverkoissa ilman vahvaa salausta asiakkaan toimittaessa omaa rekisteriään yhteistyökumppanille.
- Sähköpostin lähettäjän tulee aina varmistua viestin vastaanottajasta ja tämän oikeasta sähköpostiosoitteesta.
- Lähetetyt sähköpostit eivät saa ohjautua edelleen toiseen sähköpostiosoitteeseen.
- Sähköpostin lähettäjän ja vastaanottajan tulee aina varmistua siitä, ettei liitetiedosta jää ylimääräisiä kopioita esim. sähköpostijärjestelmän palvelimelle tai muille palvelimille.

Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto voi antaa lisäohjeistusta hyväksytyistä menettelyistä tietojen toimittamiseen liittyen.

Jos välitettävien tiedostojen tietoturva on vaarantunut millään tavoin, tietojen vastaanottajan ja Digi- ja väestötietoviraston yhteistyökumppanin on viipymättä informoitava Digi- ja väestötietovirastoa kirjallisesti asiasta.

Henkilötietojen käsittelyn on aina oltava erityisen huolellista. Henkilötiedot eivät saa joutua väärin käsiin.

7.7.6 Tietojen toimittaminen ja tulostaminen postitettavaan aineistoon ulkomailta

Väestötietojärjestelmästä poimittu aineisto voidaan toimittaa EU- tai ETA-maissa sijaitseviin tulostusyrityksiin tulostettavaksi, jos kyseiseltä yritykseltä saadaan Digi- ja väestötietoviraston edellyttämä kirjallinen sitoumus. Aineisto on kaikissa tapauksissa siirrettävä ulkomaiseen tulostusyritykseen turvallisesti, esimerkiksi suojattua sähköpostia käyttäen tai muulla tietoturvallisella tavalla.

Tulostuksen salliminen EU/ETA-alueen ulkopuolisessa valtiossa edellyttää erityistä harkintaa ja kyseisen maan tietosuojan tason selvittämistä. Digi- ja väestötietovirasto antaa aina asiasta erillisen päätöksen. Kun luovutetaan VTJ-tietoja EU/ETA-alueen ulkopuolelle, sovelletaan tietosuoja-asetuksen V luvun säännöksiä tietojen siirroista kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille. Edellytyksenä tällaiselle siirrolle on komission päätös EU/ETA-alueen ulkopuolisen valtion riittävästä tietosuojan tasosta tai se, että kyseinen henkilötietojen käsittelijä on toteuttanut asianmukaiset suojatimet ja että rekisteröityjen oikeudet turvataan.

7.7.7 Seurantalistat

Nimitiedot voidaan luovuttaa poikkeuksellisesti esimerkiksi markkina- tai mielipidetutkimuksen seurannan helpottamiseksi paperitulosteena tai tiedostona. Luovuttaminen ratkaistaan aina tapauskohtaisesti. Tietolupa on kirjattava tarkat ehdot ja rajaukset tietojen käytöstä sekä siitä, että seurantalista tulee hävittää tietoturvalisella tavalla välittömästi markkina-/mielipidetutkimuksen päätyttyä. Hävittämisestä on lisäksi ilmoitettava kirjallisesti tiedot toimittaneelle yhteistyökumppanille tai Digi- ja väestötietovirastolle.

Muuta seurantaa varten ei saa luovuttaa paperitulostetta eikä tiedostoa.

7.7.8 Tulostuksen ja postituksen erityisehtoja

Silloin, kun poimintaperusteena ja mainoksessa käytetään kieltä, joka saattaa paljastaa kansalaisuuden, lähetettävässä materiaalissa on oltava maininta kyseisellä kielellä, että nimi- ja osoitetietoja ei ole luovutettu tietoluvan saajan haltuun. Lähetettävä materiaali on postitettava suljetussa kuoressa tietosuojan takaamiseksi. Postitettavassa materiaalissa on kuoren päällä oltava maininta siitä, että jos vastaanottajaa ei tavoiteta, lähetys on palautettava Digi- ja väestötietovirastolle. Digi- ja väestötietovirasto voi myös asettaa muita erityisehtoja poiminnalle.

7.7.9 Osoitelähdemerkinnot

Osoitelähteen merkitseminen selkeällä tavalla postitettavaan aineistoon on tärkeää rekisteröityjen informoimiseksi. Osoitelähdemerkinnot on erityistä merkitystä suoramarkkinointia harjoittavan yrityksen ja kansalaisen kannalta, koska osoitelähteestä voidaan selvittää, mistä kampanjassa käytetyistä rekistereistä kyseinen osoitetieto on peräisin.

Pääsääntöisesti osoitelähde tulee merkitä postilähetyksen sisälle. Herätemainoksiin ja lehtiin osoitelähde voidaan kuitenkin merkitä lähetyksen päälle.

Mikäli postituksia tehdään samanaikaisesti käyttäen useampia henkilörekistereitä, on huolehdittava siitä, että jokaisessa postilähetyksessä on vain yksi osoitelähde. Osoitelähteenä ilmoitetaan se henkilörekisteri, josta kyseisen henkilön tiedot on poimittu.

Osoitelähde on merkittävä seuraavasti:

a) Poiminnoissa:

Osoitelähde: Väestötietojärjestelmä/Digi- ja väestötietovirasto. Tietoja ei ole luovutettu kirjeen lähettäjän haltuun.

Tietojen tekninen toimitus: Yritys Oy PL x, 00000 XXX

Yhteystiedoksi voi yhteistyökumppani halutessaan laittaa postiosoitteen sijaan/ohella oman sähköpostiosoitteen ja/tai muun yhteystiedon.

Jos väestötietojärjestelmän tiedot on luovutettu puhelimitse tapahtuvaa markkina- ja mielipidetutkimusta varten, osoitelähde on ilmoitettava kysyttäessä edellä kuvatulla tavalla.

b) Kohdennetuissa poiminnoissa:

Kirjeitse:

Yritys Oy:n asiakasrekisteri kohdennettuna väestötietojärjestelmän tiedoilla

Yritys Oy
PL x
0000 XXX

Tekstiviestitse:

Jos väestötietojärjestelmän tietoja käytetään avuksi haettaessa muusta rekisteristä tietoja tekstiviestitse tapahtuvaa suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimuksia tai muita näihin rinnastettavia lähetystä varten, osoitelähteeksi on ilmoitettava käytetty muu rekisteri.

Osoitelähde on ilmoitettava edellä kohdassa b) *Kirjeitse* kuvatulla tavalla tai vaihtoehtoisesti ilman yrityksen postiosoitetta.

Osoitelähde on ilmoitettava siten, että tekstiviestiin itsessään sisällytetään tiedot käytetystä henkilörekisteristä. Riittävää ei ole se, että tekstiviestiin sisällytetään pelkästään linkki tai tieto internet-osoitteesta, josta osoitelähdetiedot voi käydä erikseen lukemassa. Osoitelähdetiedon saaminen ei saa edellyttää viestin vastaanottajalta erillisiä toimenpiteitä.

Sähköpostitse:

Jos väestötietojärjestelmän tietoja käytetään avuksi haettaessa muusta rekisteristä tietoja sähköpostitse tapahtuvaa suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimuksia tai muita näihin rinnastettavia lähetystä varten, on osoitelähteeksi ilmoitettava käytetty muu rekisteri.

Osoitelähde on ilmoitettava edellä kohdassa b) *Kirjeitse* kuvatulla tavalla tai vaihtoehtoisesti sisällyttämällä viestiin lähettäjän internet-sivulle vievä linkki, jota klikkaamalla rekisteröity saa nähtäväkseen osoitelähdetiedot. Viestissä tulee kuitenkin tällöin olla nähtävillä myös tarkka osoite siihen internet-sivuun, jossa osoitelähdetiedot ovat, jotta osoitelähde on tarvittaessa selvitettävissä myöhemmin ja ilman viestin sähköistä versiota. Lisäksi lähettäjän tulee huolehtia viestiin sisällytetyn linkin toimivuudesta ja osoitelähdetiedon saatavilla pidosta viestin lähettämisen jälkeen, jotta vastaanottajilla on tosiasiallinen mahdollisuus tutustua tietoon.

Puhelimitse:

Kun yrityksen omaa rekisteriä kohdennetaan väestötietojärjestelmän tietojen avulla puhelinmarkkinointia varten (puhelinnumero asiakkaan itsensä ilmoittama),

osoitelähde on ilmoitettava kysyttäessä. Tällöin on kerrottava oman asiakasrekisterin lisäksi väestötietojärjestelmä edellä kohdassa b) *Kirjeitse* kuvatulla tavalla.

7.8 Tietojen luovutuksia tietyille tahoille koskevia erityissäännöksiä

7.8.1 Tietojen luovuttaminen rahoitus-, vakuutus- ja niitä vastaavaan toimintaan

VTVPL 31 §:ssä säädetään, mitä väestötietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa rahoitus- ja vakuutustoimintaan ja muuhun näitä vastaavaan toimintaan.

Säännös kattaa toiminnan, joka on järjestetty rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain (699/2004) mukaisesti sekä muun vastaavan toiminnan, jos sen järjestämisestä on erikseen säädetty. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi vakuutusyhtiölaki (521/2008), laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä (398/1995), vakuutusyhdistyslaki (1250/1987) ja laki työeläkevakuutusyhtiöistä (354/1997).

Säännöksen soveltamisalan kannalta on keskeistä, että siinä tarkoitettun toiminnan tulisi tapahtua säännellyssä muodossa esimerkiksi jonkinasteisen virallisen valvonnan alaisuudessa, ja että toiminnan järjestämisessä olisi otettu huomioon rahoitus- ja vakuutuspalvelujen käyttäjien aseman ja oikeusturvan varmistaminen. Esimerkiksi Finanssivalvonta on rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, jonka valvottavia ovat muun muassa pankit sekä vakuutus- ja eläkeyhtiöt.

VTVPL 31 §:n 1 momentin mukaan rahoitus- ja vakuutustoimintaan sekä muuhun vastaavaan toimintaan voidaan väestötietojärjestelmästä luovuttaa:

- 1) laissa tai asetuksessa säädetyt tiedot,
- 2) laissa tai lain nojalla asetuksessa tai määräyksessä säädetyt tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamisessa tarpeelliset tiedot,
- 3) tarpeelliset tiedot sellaisen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, joka koskee rahoitus- tai vakuutustoimintaa taikka muuta vastaavaa toimintaa ja jossa rekisteröity on osallisena.

Rahoitus- ja vakuutuspalvelujen markkinointiin sovelletaan puolestaan VTVPL 32 §:ää, joka koskee tietojen luovuttamista suoramainontaan ja muuhun suoramarkkinointiin.

Väestötietojärjestelmästä on mahdollista luovuttaa tarvittavia kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja rahoitus-, vakuutus- ja muuhun vastaavaan toimintaan tietoluvassa määritellyssä laajuudessa. Luovutettuja kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja ei saa kuitenkaan käyttää kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa taikka tilapäistä asuinpaikkaa lukuun ottamatta henkilöä koskevassa päätöksenteossa, jollei henkilölle anneta päätöksenteon yhteydessä selvitystä tietojen sisällöstä ja käytöstä, koska näillä tiedot eivät ole julkisesti luotettavia eikä niiden laatu välttämättä ole erityisen hyvä.

7.8.2 Tietojen luovuttaminen luottotietotoimintaan ja perintätoimintaan

VTVPL 31 §:n 2 momentissa säädetään, mitä tietoja voidaan luovuttaa luottotieto- ja perintätoimintaan ja miten näitä tietoja voidaan käsitellä.

Tämän momentin luottotietotoiminnalla tarkoitetaan luottotietolaissa (527/2007) tarkoitettua luottotietotoimintaa ja perintätoiminnalla saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999) tarkoitettua perintätoimintaa. Perintätoimintaa harjoittavalla on oltava Etelä-Suomen aluehallintoviraston myöntämä voimassa oleva toimilupa perintätoiminnan harjoittamiseen. Etelä-Suomen aluehallintovirasto myös valvoo, että toimiluvan saaneet perintätoimen harjoittajat noudattavat toiminnassaan lakia ja hyvää perintätapaa.

VTVPL 31 §:n 2 momentin mukaan luottotieto- ja perintätoimintaan voidaan luovuttaa tarpeelliset tiedot toiminnan kohteena olevasta henkilöstä seuraavasti rajattuna:

- Etu- ja sukunimi
- Henkilötunnus tai syntymäaika
- Osoite- ja muut yhteystiedot
- Syntymäkotikunta
- Syntymäpaikka
- Tiedot holhoustoimen edunvalvonnasta ja sen sisällöstä
- Kuolinaika tai kuolleeksi julistamisaika

Tämä on tyhjentävä luettelo tiedoista, joita väestötietojärjestelmästä voidaan enintään luovuttaa luottotieto- ja perintätoimintaan.

Väestötietohallinnon viranomaisen on tietojenluovutus päätöstä tehtäessä aina tutkittava, että VTVPL 28 §:n mukainen tarpeellisuusvaatimus täyttyy.

7.8.3 Tietojen luovuttaminen sähköalan yritykselle

VTVPL 31 a §:ssä säädetään väestötietojärjestelmän tietojen luovuttamisesta sähköalan yritykselle. Väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa sähkömarkkina- laissa (588/2013) tarkoitettulle jakeluverkonhaltijalle ja sähkö- vähittäismyyjälle asiakkaan yksiselitteiseksi yksilöimiseksi ja oikeustoimikelpoisuuden varmistamiseksi tarpeelliset tiedot jakeluverkonhaltijan ja sähkö- vähittäismyyjän asiakkaan etu- ja sukunimestä, henkilötunnuksesta tai syntymäajasta, osoite- ja muista yhteystiedoista, oikeustoimikelpoisuudesta sekä kuolinajasta tai kuolleeksi julistamisajasta.

Tietojen luovuttaminen VTVPL 31 a §:n nojalla on tarkoitettu sovellettavaksi erityisesti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton valmistelu- ja käyttöönottovaiheessa, johon liittyy tarve yhdenmukaistaa jakeluverkonhaltijoiden ja sähkö- vähittäismyyjien asiakastiedot uuden keskitetyn järjestelmän edellyttämän tietosä-ällön mukaisiksi. Jakeluverkonhaltijoiden ja sähkö- vähittäismyyjien tulee kuitenkin saada asiakassuhteen edellyttämät henkilötiedot lähtökohtaisesti asiakkaalta itseltään. Tietojen luovuttamisessa tulee huomioida myös VTVPL 28 §:n mukaiset yleiset edellytykset.

8 Väestötietojärjestelmän tietojen käyttöä koskevat erityisrajoitukset ja ehdot

8.1 Yleistä

Osa väestötietojärjestelmän tiedoista on erityisasemassa tietosuoja-asetuksen tai muun tietosuojalainsäädännön erityissäännösten vuoksi. Väestötietojärjestelmän tietojen ja tietoryhmien luovuttamista voidaan rajoittaa niiden arkaluonteisuuden vuoksi tai sen vuoksi, ettei niiden luovuttamiselle ole edellytyksiä muun tietosuojalainsäädännön mukaan. Tiedot voivat kuulua tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin, minkä lisäksi tiettyjen väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyä ja luovuttamista on huomattavasti rajoitettu VTVPL 36–43 §:ssä.

Väestötietojärjestelmän tietojen luovuttamista voidaan rajoittaa myös VTVPL 28 §:n nojalla, jos luovuttamisen voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa, hänen etujaan taikka oikeuksiaan tai vaarantavan valtion turvallisuutta.

Kaikkia erityisasemassa olevia tietoja ei välttämättä ole säännelty lainsäädännössä yksityiskohtaisin säännöksin, mutta tiedon luonteen vuoksi on syntynyt tietojen luovutuksen yhdenmukaisuuden, selkeyden ja henkilöiden yksityisyyden suojan ja henkilötietojen suojan vuoksi tietyt tietoryhmäkohtaisia käytäntöjä.

Tietyt henkilötiedot, kuten jäsenyys uskonnollisessa yhdyskunnassa, kuuluvat sellaiseen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin. Joissakin tapauksissa puolestaan henkilötietojen yhdistelmä, kuten kansalaisuus ja äidinkieli tai syntymäpaikka yhdistettynä, voivat kuulua erityisiin henkilötietoryhmiin.

Digi- ja väestötietovirastolla on tietojen luovutuksen yhdenmukaisuuden, selkeyden ja henkilötietojen suojan ja yksityisyyden suojan vuoksi tietyt tietoryhmäkohtaisia käytäntöjä, joita pääsääntöisesti noudatetaan luovutettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä. Tässä luvussa käsitellään väestötietojärjestelmän erityisasemassa olevia tietoja sekä niitä koskevia erityissäännöksiä ja tietojenluovutuksissa syntyneitä käytäntöjä.

Myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien ja muutoin erityisasemassa olevien tietojen luovutuksissa on otettava huomioon VTVPL:n, tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain yleiset edellytykset. Näin ollen esimerkiksi tarpeellisuusvaatimus, käyttötarkoitussidonnaisuus, täsmällisyysvaatimus, tietojen minimointi ja tietojen suojaamisvelvoite koskevat erityisasemassa olevien tietojen luovutuksia samoin kuin muitakin tietojenluovutuksia.

8.2 Tietosuoja-asetuksen mukaiset erityiset henkilötietoryhmät

8.2.1 Erityisten henkilötietojen käsittelykielto

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on kielletty. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla

erityisten henkilötietojen käsittelykieltoa ei kuitenkaan sovelleta erityisten henkilötietojen luovuttamiseen väestötietojärjestelmästä VTVPL:n perusteella. Väestötietojärjestelmä sisältää joitain itsessään erityisiä henkilötietoja, ja jotkut tiedot yhdistettynä toisiin tietoihin voivat muodostaa erityisen henkilötiedon.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvina pidetään ensinnäkin henkilötietoja, jotka kuvaavat tai jotka on tarkoitettu kuvaamaan *rotua* tai *etnistä alkuperää*. Väestötietojärjestelmässä ei ole tietoja, jotka suoraan kuvaisivat rotua tai etnistä alkuperää, mutta kansalaisuus-, äidinkieli- ja syntymäpaikkatietoja yhdistelemällä on mahdollista tehdä päätelmiä henkilön etnisestä alkuperästä.

Tietosuoja-asetuksen mukaan myös *uskonnollista tai filosofista vakaumusta koskevat tiedot* ovat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Väestötietojärjestelmässä on tieto henkilön jäsenyydestä uskonnonvapauslain mukaisessa uskonnollisessa yhdysskunnassa, joka on katsottava kuuluvaksi erityisiin henkilötietoryhmiin.

Myös *terveyttä koskevat tiedot* luetaan tietosuoja-asetuksessa kuuluviksi erityisiin henkilötietoryhmiin. Väestötietojärjestelmä ei lähtökohtaisesti sisällä terveyttä koskevia tietoja, mutta tieto oleskelusta hoito- tai huoltolaitoksessa voi välillisesti ilmaista tietoja henkilön terveydentilasta. Lisäksi tieto henkilön sukupuolen vahvistamisesta vastakkaisen sukupuolen mukaiseksi on terveyttä koskeva tieto. Tieto *toimintakelpoisuuden rajoittamisesta* voi välillisesti ilmaista tietoja henkilön terveydentilasta. Digi- ja väestötietoviraston linjauksen mukaan väestötietojärjestelmään sisältyvät edunvalvontatiedot eivät kuitenkaan ole terveyttä koskevia tietoja, eikä niitä siten kohdella erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvina. Edunvalvonta voi liittyä myös esimerkiksi taloudellisiin-oikeudellisiin tekijöihin, eikä se siten yleisesti kerro terveydestä. Silloinkin kun edunvalvonta perustuu henkilön toimintakyvyn heikkenemiseen, se kertoo terveydestä, sairaudesta tai vammaisuudesta korkeintaan välillisesti.

Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilön *seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevat tiedot* lukeutuvat erityisiin henkilötietoryhmiin. Mikään tieto väestötietojärjestelmässä ei lähtökohtaisesti kuvaa henkilön seksuaalista käyttäytymistä tai suuntautumista. Voidaan kuitenkin katsoa, että tieto rekisteröidystä parisuhteesta saattaa joissakin asiayhteyksissä viitata henkilön seksuaaliseen suuntautumiseen ja seksuaaliseen käyttäytymiseen ilmaisemalla parisuhteen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvina pidetään myös *poliittisen mielipiteen paljastavia tietoja* sekä *tietoja ammattiliiton jäsenyydestä*. Lisäksi kiellettyä on *geneettisten tai biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten*. Väestötietojärjestelmä ei sisällä tietoja poliittisista mielipiteistä, ammattiliiton jäsenyydestä eikä geneettisiä tai biometrisiä tietoja.

Tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa on säädetty erikseen *rikostuomioihin tai rikkomuksiin* liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Näiden osalta sovelletaan 6 artiklan 1 kohdan oikeusperusteita, mutta käsittelyä voidaan suorittaa vain viranomaisen valvonnassa tai lainsäädännön nojalla. Väestötietojärjestelmässä ei pääasiallisesti käsitellä rikostuomioihin tai rikkomuksiin liittyviä tietoja, mutta olinpaikkakoodista voi välillisesti ilmetä oleskelu rangaistuslaitoksessa. Tällaisen tiedon luovuttamisen kohdalla on

tarkoin huolehdittava tietosuojasetuksen ja tietosuojalain mukaisesti käsittelyn edellytysten täyttymisestä.

8.2.2 Poikkeukset erityisten henkilötietojen käsittelykiellosta

Tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdassa ja tarkemmin tietosuojalain 6 §:ssä on säädetty poikkeuksista erityisten henkilötietojen käsittelykieltoon. Artiklassa on lueteltu ne tilanteet, jolloin erityisten henkilötietojen käsittely on sallittua. Näistä poikkeuksista osa on merkityksellisiä myös väestötietojärjestelmän tietopalvelussa.

Henkilötietojen luovuttaminen väestötietojärjestelmästä perustuu aina nimenomaiseen VTVPL:n sääntökseen. Luovutettaessa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja on VTVPL 28 §:n 1 momentin mukaisesti varmistettava, että vastaanottajalla on tietosuojasetuksen tai tietosuojalain mukainen oikeus käsitellä tietoja.

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaista erityisten henkilötietoryhmien käsittelykieltoa ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Erityisiä henkilötietoja voidaan näin ollen luovuttaa julkissektorin toimijoille lakisäateisten viranomaistehtävien hoitamiseen samoin kuin yksityissektorin toimijoille, jos erityiset henkilötiedot ovat tarpeen niitä koskevien lakisäateisten tehtävien hoitamisessa.

Muutoin erityisiä henkilötietoja voidaan käsitellä tietosuojasetuksen nojalla muun muassa siinä tapauksessa, että henkilö on antanut suostumuksensa tietojensa käsittelyyn. Mikäli väestötietojärjestelmästä tietoja pyytävä taho voi esittää, että henkilö, jonka tietoja pyydetään, on antanut erityisten henkilötietojensa käsittelyyn nimenomaisen suostumuksensa, on tiedot mahdollista luovuttaa. Henkilön suostumus ei kuitenkaan yksin oikeuta tietojen saantiin, vaan myös muiden tietojen luovutusta koskevien edellytysten on täyttyvä.

Erityisten henkilötietojen käsittely on myös sallittua tilanteessa, jossa käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi, jos rekisteröity on fyysisesti tai juridisesti estynyt antamasta suostumustaan. Elintärkeän edun sijasta tulisi kuitenkin ensisijaisesti turvautua muuhun käytettävissä olevaan oikeusperusteeseen.

Erityisiä henkilötietoja voidaan lisäksi käsitellä, mikäli käsittely on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tai aina, kun tuomioistuimet suorittavat lainkäyttötehtäviään.

Tietosuojasetuksen nojalla erityisten henkilötietojen käsittely on sallittua lisäksi uskonnollisen säätöön, yhdistyksen tai muun voittoa tavoittelemattoman yhteisön laillisen toiminnan yhteydessä ja asianmukaisin suojatoimin.

8.3 VTVPL 36–43 §:n nojalla erityisten luovutusrajoitusten alaiset tiedot

Sen lisäksi, että henkilötiedot voivat kuulua tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin, tiettyjen väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyä ja luovuttamista on huomattavasti rajoitettu VTVPL 36–43 §:ssä.

Erityisten luovutusrajoitusten piirissä ovat VTVPL 36–43 §:n mukaan turvakiellon alaiset tiedot sekä adoptiota, lapsen huostaanottoa, sukupuolen vahvistamista, laitostasumista ja uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyyttä koskevat tiedot sekä henkilötunnus, ulkomainen henkilönnumero ja sähköinen asiointitunnus.

8.4 Erityisasemassa olevien väestötietojärjestelmän henkilötietojen käsittely tietopalvelussa

8.4.1 Kansalaisuus, syntymäpaikka ja äidinkieli

Kansalaisuutta, syntymäpaikkaa tai äidinkieltä ei ole lainsäädännössä määritelty arkaluonteiseksi tiedoksi. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ovat kuitenkin henkilötiedot, jotka kuvaavat suoraan tai epäsuorasti rotua tai etnistä alkuperää. Syntymäpaikkatieto yhdistettynä kansalaisuutta ja/tai äidinkieltä koskevaan tietoon saattaa melko suurellakin varmuudella epäsuorasti kertoa henkilön rodun tai etnisen alkuperän. Kansalaisuutta koskevat historiatiedot ovat tietosuojan kannalta yleensä samassa asemassa kuin voimassaolevatkin.

Kansalaisuus- ja syntymäpaikkatietoa ei voida käyttää yksityissektorin massamuotoisissa tietopalveluissa poimintaperusteena.

Äidinkielitiedon käsittelyyn liittyvät erityisehdot

Jos käsiteltävä äidinkielitieto on esimerkiksi suomi, ruotsi, englanti, venäjä, ranska tai espanja, henkilötietojen käsittelyyn ei yleensä liity erityisiä ongelmia tietojen luovutuksen kannalta. Jos sen sijaan käsitellään tietoja sellaisesta henkilöstä, jonka äidinkieli selkeämmin paljastaa etnisen alkuperän tai äidinkielenä on jokin Suomessa harvainen kieli, joka voi paljastaa henkilön etnisen alkuperän, on tarkistettava, onko asiakkaalla käsittelylle tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukainen peruste.

8.4.2 Uskonnollista yhdyskuntaa koskevat tiedot

Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumista kuvaavat tiedot ovat tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti erityisiä henkilötietoja. VTVPL 42 §:n mukaisesti tiedot kuulumisesta uskonnolliseen yhdyskuntaan voidaan luovuttaa sellaiselle viranomaiselle, jonka oikeus näiden tietojen käsittelyyn perustuu lain tai sen nojalla säädetyn tai määrätyn kyseisen henkilön oikeutta tai velvollisuutta koskevan tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamiseen. Tiedot voidaan luovuttaa esimerkiksi Verohallinnolle sekä opetus- ja kouluviranomaisille.

Lisäksi uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumista kuvaavat tiedot voidaan luovuttaa alaikäisen lapsen huoltajalle, sille uskonnolliselle yhdyskunnalle, jonka jäsen henkilö on, virallisen tilaston laatimista varten ja avioliiton esteiden tutkinnassa kirkollisen vihkimisen edellytysten selvittämistä varten.

Tietoa henkilön kuulumisesta uskonnolliseen yhdyskuntaan ei voida massamuotoisesti luovuttaa yksityiselle sektorille.

8.4.3 Tieto laitoksessa olosta

Terveyttä koskevat tiedot luetaan tietosuoja-asetuksessa kuuluviksi erityisiin henkilötietoryhmiin. Väestötietojärjestelmä ei lähtökohtaisesti sisällä terveyttä koskevia tietoja, mutta tieto oleskelusta hoito- tai huoltolaitoksessa voi välillisesti ilmaista tietoja henkilön terveydentilasta.

Tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa on säädetty rikostuomioihin tai rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Väestötietojärjestelmään merkittävä tieto asumisesta tai oleskelusta laitoksessa kuuluu erityisiin henkilötietoryhmiin silloin, kun se ilmaisee laitoksen olevan rangaistuslaitos.

VTVPL 41 §:n 2 momentin mukaan henkilö voi itse ilmoittaa hoito- tai huoltolaitoksen (mutta ei rangaistuslaitoksen) osoitteen myös henkilökohtaisessa käytössä olevaksi osoite- tai yhteystiedoksi. Käytännössä ilmoitetaan yleensä postiosoite. Tällaisen yhteystiedon luovuttamisessa noudatetaan normaaleja osoitteen luovuttamista koskevia sääntöjä.

8.4.4 Edunvalvontatiedot ja edunvalvontavaltuutus

Vaikka edunvalvontatietoja voidaan tietysti mielessä pitää arkaluontoisina, toimivaltaisuuden selvittämiseksi on katsottu välttämättömäksi, että holhousasioiden rekisteristä on jokaisella oikeus saada tiedot muun muassa henkilön kuulumisesta edunvalvonnan piiriin, tieto edunvalvojasta ja tämän tehtävistä ja siitä, millä tavoin henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Tietojen luovuttamisesta holhousasioiden rekisteristä säädetään holhoustoimesta annetusta laista. Digi- ja väestötietovirasto vastaa tietojen luovuttamisesta holhousasioiden rekisteristä.

Holhousasioiden rekisterissä olevat edunvalvontatiedot ovat siis lähtökohtaisesti julkisia. Väestötietojärjestelmässä olevat edunvalvontaa tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevat tiedot eivät puolestaan ole julkisia. VTVPL:ssa ei ole edunvalvontatiedon luovuttamista koskevia erityissäännöksiä, joten noudatettaviksi tulevat lain yleiset tietojenluovutusta koskevat säännökset.

Digi- ja väestötietovirasto katsoo, etteivät väestötietojärjestelmään sisältyvät edunvalvontatiedot ole terveyttä koskevia tietoja, eikä niitä siten kohdella tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvina. Edunvalvonta voi perustua liittyä myös taloudellis-oikeudellisiin tekijöihin eikä siten yleisesti kerro terveydestä. Silloinkin, kun edunvalvonta perustuu henkilön toimintakyvyn heikkenemiseen, se kertoo psyykkisestä terveydentilasta korkeintaan välillisesti.

VTVPL 31 §:ssä säädetään erikseen mahdollisuudesta luovuttaa edunvalvontatietoja luottotieto- ja perintätoimintaan sekä rahoitus- ja vakuutustoimintaan.

8.4.5 Henkilötunnus

VTVPL:n mukaan henkilötunnus voidaan luovuttaa väestötietojärjestelmästä ainoastaan, jos hakijalla on tietosuojalain tai henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain nojalla oikeus käsitellä sitä.

Henkilötunnusta saa tietosuojalain 29 §:n 1 momentin mukaan käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää:

- laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi,
- rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, tai
- historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten.

Tietosuojalain 29 §:n 2 momentin mukaan henkilötunnusta saa käsitellä luotonantossa tai saatavan perimisessä, vakuutus-, luottolaitos-, maksupalvelu-, vuokraus- ja lainaustoiminnassa, luottotietotoiminnassa, terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja muun sosiaaliturvan toteuttamisessa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevissa asioissa.

Tietosuojalain 29 §:n 3 momentin mukaan henkilötunnuksen saa luovuttaa myös osoitetietojen päivittämiseksi tai moninkertaisten postilähetysten välttämiseksi suoritettavaa tietojenkäsittelyä varten, jos henkilötunnus jo on luvansaajan käytettävissä.

Henkilötunnus voidaan luovuttaa yksityissektorin toimijalle, jolla on henkilötunnus jo entuudestaan rekisterissään ja oikeus käsitellä henkilötunnusta tietosuojalain nojalla. Muutoin yksityissektorin toimijoille henkilötunnus luovutetaan hyvin rajoitetusti.

VTVPL:n 31 §:n mukaan henkilötunnus on mahdollista luovuttaa luottotieto- ja perintätötoimintaan. Myös rahoitus- ja vakuutustoimintaan tämä on mahdollista.

Rekisterinpitäjällä on tietosuojalain 29 §:n 4 momentin nojalla velvollisuus huolehtia siitä, että henkilötunnusta ei merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin. Näiksi asiakirjoiksi on katsottava kaikki väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksissa syntyvät aineistot.

8.4.6 Rakennus- ja huoneistotietojen käytön rajoitukset

VTVPL 18 §:n mukaan väestötietojärjestelmän kiinteistö-, rakennus- ja huoneistotietoja ei saa kotikunnan tai siellä olevan asuinpaikan taikka tilapäisen asuinpaikan yksilöintimerkintöjä lukuun ottamatta käyttää henkilöä koskevassa päätöksenteossa, ellei hänelle anneta päätöksen yhteydessä selvitystä tietojen sisällöstä ja käytöstä. Rajoitus on tarpeen sen vuoksi, että vain väestötietojärjestelmän henkilötietoja pidetään julkisesti luotettavina. Julkisella luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että merkintää pidetään oikeana, ellei toisin osoiteta.

Jos väestötietojärjestelmän tietojen luvansaajalle luovutetaan rakennus- ja huoneistotietoja, niiden käyttämistä koskevasta rajoituksesta on informoitava luvansaajaa. Rajoitus johtuu siitä, että rakennus- ja huoneistotietojen laatu on huomattavasti heikompi kuin useimpien henkilötietojen, eikä väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistotiedoilla ole tämän vuoksi niin sanottua julkista luotettavuutta.

9 Tietoturvallisuus

Väestötietojärjestelmästä luovutetaan usein laajoja tietoaineistoja, jolloin tietojen luovuttajan ja vastaanottajan on huolellisesti arvioitava tietojen käyttöön liittyviä

tietoturva- ja tietosuojaratkaisuja. Tarkoituksena on taata turvallinen toiminta ja turvata tiedot oikeudettomalta pääsylvä ja muuttamiselta.

Yksityissektorin massamuotoisen tietopalvelun osalta tietoturvallisuutta on käsitelty kattavasti yhteistyökumppaneiden kanssa tehdyissä yhteistyösopimuksissa.

10 Väestötietojärjestelmän tietojen käytön valvonta ja väärinkäytösten seuraamukset

10.1 Lainmukaisen käsittelyn vaatimukset

Väestötietojärjestelmän tietojen käytön lähtökohtana on lainmukaisuus ja vastuullisuus sekä Digi- ja väestötietoviraston että luvansaajan toiminnassa. Väestötietojärjestelmän tietojen lainmukaista luovutusta ja käyttöä määrittää ja ohjaa hallinnon ja tietosuojan yleis- ja erityislainsäädäntö (mm. VTVPL) sekä muu relevantti lainsäädäntö.

10.2 Salassa pidettäviä tietoja koskeva vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Tietosuojalain 35 §:ssä säädetään henkilötietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta. Joka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan on saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista, taloudellisesta asemasta taikka toisen liikesalaisuudesta, ei saa oikeudettomasti ilmaista sivulliselle näin saamiaan tietoja eikä käyttää niitä omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Väestötietojärjestelmän tietojen julkisuuteen ja salassapitoon sovelletaan julkisuuslakia, jonka nojalla viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, paitsi jos ne on lain nojalla katsottava salassa pidettäviksi. Väestötietojärjestelmän tiedot ovat näin ollen julkisia, jollei niitä ole katsottava salassa pidettäviksi julkisuuslain nojalla, erityisesti sen 24 §:n 1 momentin 31 ja 32 kohtien perusteella. Mikäli tietoja koskee turvakielto, ne ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan nojalla.

Ne tiedot, jotka eivät sisälly julkisuuslain 24 §:n tai muun salassapitosäännöksen soveltamisalaan ovat lähtökohtaisesti julkisia, vaikkakin henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tietosuojalainsäädäntöä ja henkilötietojen käsittely on rajoitettua myös julkisuuslain nojalla.

Siltä osin kuin väestötietojärjestelmän tiedot ovat salassa pidettäviä, tietoja käsittelevällä on julkisuuslain 23 §:n 1 momentin nojalla salassapitovelvollisuus. Lainkohdan mukaan henkilö ei saa paljastaa seikkaa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, ja muuta viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Tietoa ei saa paljastaa, vaikka tehtävän hoitaminen olisi jo päättynyt. Julkisuuslain 23 §:n 3 momentissa säädetään hyväksikäyttökiellosta siten, että henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi tai toisen hyödyksi tai vahingoksi.

Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat niitä, jotka palvelussuhteen, toimeksiannon tai luottamustehtävän hoitamisen perusteella käsittelevät salassa pidettäviä väestötietojärjestelmän tietoja (esimerkiksi rekisterihallinnon palveluksessa olevat). Vastaavasti salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat niitä, joiden oikeus salassa pidettävien väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyyn perustuu päätökseen tai lupaan (esimerkiksi luvansaajan palveluksessa olevat).

Lisäksi sovellettaviksi voivat tulla muun muassa henkilörekisterien tietojen väärinkäyttöä sekä virkasalaisuuden rikkomista koskevat rikoslain säännökset.

10.3 Valvontakeinot

Digi- ja väestötietoviraston yhteistyökumppanien tuottamien massamuotoisten tietojen luovutuspalvelujen osalta Digi- ja väestötietovirasto edellyttää yhteistyökumppanien huolehtivan tietojen käsittelyyn liittyvästä lokiseurannasta, kun tietoja käsitellään tietopalvelutuotteiden tuottamiseksi. Yhteistyökumppanien kanssa solmituissa yhteistyösopimuksissa on määritelty lokiseurantaan liittyvät vaatimukset sekä muita vaatimuksia luovutettavien tietojen toimittamisen, käytön ja tuhoamisen valvontaan liittyen.

Digi- ja väestötietovirasto voi pyytää yhteistyökumppanilta selvitystä tietojen käytöstä, ja tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviä asioita käsitellään säännöllisesti Digi- ja väestötietoviraston ja yhteistyökumppanin kesken. Myös Digi- ja väestötietovirasto toteuttaa itsenäisesti tietojen käytön valvontaa.

10.3.1 Digi- ja väestötietoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

VTVPL 52 §:ssä säädetään siitä, että Digi- ja väestötietoviraston määräämällä tarkastajalla on oikeus toimittaa tarkastus väestötietojärjestelmän tietojen käytön ja suojaamisen varmistamiseksi. Tarkastajalla on oikeus tutkia muun muassa tietojen käsittelyssä käytettävät laitteet ja ohjelmistot ja päästä tiedon käyttäjän hallinnassa oleviin tiloihin. Digi- ja väestötietovirasto voi asettaa tarkastusoikeuden tehostamiseksi uhkasakon.

10.4 Hallinnolliset seuraamukset

Mahdollisin väärinkäytöksen havaittuaan rekisterihallinnon viranomainen voi aina pyytää selvitystä tietojen luovutuksen saajalta tietojen käytöstä. Ensimmäisessä väärinkäytöstilanteessa pyritään poistamaan väärinkäytökseen johtaneet syyt ja ehkäisemään uusia väärinkäytöksiä.

Väärinkäytöksen todettuaan rekisterihallinnon viranomainen voi huomauttaa luvansaajaa väestötietojärjestelmästä luovutettujen tietojen epäasiallisesta käsittelystä ja pyytää luvansaajaa ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin työntekijöidensä toimista vastaavana.

Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä rekisterihallinnon viranomainen voi myös antaa tarvittavaa ohjausta ja koulutusta, jotta väärinkäytöksiä ei tapahtuisi.

Mikäli tietolupa on toistaiseksi voimassa oleva luvan myöntänyt rekisterihallinnon viranomaisen voi perustellusta syystä peruuttaa toistaiseksi voimassa olevan luvan tai muuttaa sitä. Yhtenä perusteena luvan peruuttamiselle voi olla luovutettujen tietojen selkeä väärinkäyttö taikka muu luvansaajan toiminnassa ilmenevä henkilötietojen tietoturvapoikkeama tai vastuulliseen henkilötietojen käsittelyyn liittyvä vakava puute.

Mikäli väärinkäytös on ollut niin vakava, etteivät hallinnolliset toimenpiteet ole riittäviä väärinkäytöksen seuraamuksena, tehdään rikosilmoitus asiasta.